

Zdravotně
sociální fakulta
Faculty of Health
and Social Sciences

Jihočeská univerzita
v Českých Budějovicích
University of South Bohemia
in České Budějovice

Percepce studentek a studentů sociální práce úlohy
sociálního pracovníka náhradní rodinné péče

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Studijní program: SOCIÁLNÍ PRÁCE

Autor: Eliška Kopečná

Vedoucí práce: doc. Ing. Lucie Kozlová, Ph.D.

České Budějovice 2024

Prohlášení

Prohlašuji, že svoji bakalářskou práci s názvem Percepce studentek a studentů sociální práce úlohy sociálního pracovníka náhradní rodinné péče jsem vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby bakalářské práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé bakalářské práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

V Českých Budějovicích dne 29. 4. 2024

.....

Eliška Kopečná

Poděkování

V této části bych chtěla poděkovat své vedoucí doc. Ing. Lucii Kozlové, Ph.D. za odborné vedení, ochotu, cenné rady a trpělivost při zpracovávání bakalářské práce. Dále bych chtěla poděkovat všem respondentům, kteří byli ochotni se zúčastnit dotazníkového šetření.

Percepce studentek a studentů sociální práce úlohy sociálního pracovníka náhradní rodinné péče

Abstrakt

Náhradní rodinná péče se orientuje na děti, které nemohou vyrůstat u svých biologických rodičů a je potřeba takovému dítěti zajistit náhradní formu rodinného zázemí. K tomuto zajištění existují formy náhradní rodinné péče, kterými jsou: osvojení, pěstounská péče, pěstounská péče na přechodnou dobu, poručenství s osobní péčí a svěření dítěte do péče jiné osoby. Systém náhradní rodinné péče prochází či se plánují změny, které mají proběhnout v rámci připravované novely zákona o sociálně-právní ochraně dětí.

V bakalářské práci se věnuji problematice náhradní rodinné péče, ve které jsem se zaměřila na to, jak studenti a studentky sociální práce na Jihočeské univerzitě v Českých Budějovicích vnímají roli sociálního pracovníka v náhradní rodinné péči.

Bakalářská práce je rozdělena na teoretickou a výzkumnou část. V teoretické části definuji pojem náhradní rodinná péče, poté uvádím základní právní úpravu této problematiky, vyjmenovala a definovala jsem jednotlivé formy náhradní rodinné péče, a nakonec jsem definovala sociálního pracovníka a popsala jeho roli v náhradní rodinné péči, ať už se jedná o sociálního pracovníka OSPOD či v doprovázející organizaci. Při zpracovávání výzkumné části byla zvolena kvantitativní výzkumná strategie a metoda dotazníkového šetření, která byla zrealizována pomocí vlastního strukturovaného dotazníku. V rámci výzkumu byly pro další vyhodnocení výsledků stanoveny dvě hypotézy.

Cílem bakalářské práce je zjistit, jak studenti a studentky sociální práce vnímají roli sociálního pracovníka v náhradní rodinné péči.

Klíčová slova

náhradní rodinná péče; sociální pracovník; studenti; osvojení; pěstounská péče; percepce

Social Work Students' Perception of the Role of a Social Worker in Substitute Family Care

Abstract

Substitute family care focuses on children who cannot grow up with their biological parents and need to be provided with an alternative form of family background. There are forms of substitute family care for this purpose, which are: adoption, foster care, temporary foster care, guardianship with personal care and entrusting the child to the care of another person. The system of foster family care is undergoing or is planned to undergo changes as part of the forthcoming amendment to the Act on Social and Legal Protection of Children.

In my bachelor thesis I deal with the issue of substitute family care, in which I focus on how students of social work at the University of South Bohemia in České Budějovice perceive the role of the social worker in foster family care.

The bachelor thesis is divided into theoretical and research parts. In the theoretical part I define the concept of foster family care, then I present the basic legal regulation of this issue, I list and define the different forms of foster family care, and finally I define the social worker and describe his role in foster family care, whether it is a social worker in the OSPOD or in the accompanying organization. When compiling the research part, a quantitative research strategy was used and a questionnaire survey method was chosen, which was implemented using my own structured questionnaire. Two hypotheses for further evaluation of the results were set within the research.

The aim of the bachelor thesis is to find out how social work students perceive the role of the social worker in substitute family care.

Key words

Substitute family care; social worker; students; adoption; foster care; perception

Obsah

Úvod.....	8
1 Teoretická část	10
1.1 Pojem náhradní rodinná péče.....	10
1.2 Legislativa náhradní rodinné péče	11
1.2.1 Listina základních práv a svobod.....	11
1.2.2 Úmluva o právech dítěte	11
1.2.3 Zákon č. 89/2012 Sb.	12
1.2.4 Zákon č. 359/1999 Sb.	12
1.3 Formy náhradní rodinné péče	12
1.3.1 Osvojení	13
1.3.2 Pěstounská péče	14
1.3.3 Pěstounská péče na přechodnou dobu	19
1.3.4 Svěření dítěte do péče jiné osoby	20
1.3.5 Poručenství s osobní péčí.....	20
1.3.6 Mezinárodní osvojení	21
1.4 Sociální pracovník	22
1.4.1 Definice pojmu sociální pracovník	22
1.4.2 Role sociálního pracovníka orgánu sociálně-právní ochrany dětí	22
1.4.3 Role sociálního pracovníka v doprovázejících organizacích.....	23
2 Cíle a hypotézy	26
2.1 Cíle práce	26
2.2 Hypotézy	26
2.3 Operacionalizace pojmů užitých v cíli práce a hypotézách	26
3 Metodika	27
3.1 Aplikovaná metodika	27
3.2 Technika sběru dat	27

3.3	Výzkumný soubor.....	28
3.4	Realizace výzkumu a zpracování dat.....	28
4	Výsledky	29
4.1	Grafické znázornění získaných dat	29
4.2	Vyhodnocení stanovených hypotéz	68
4.3	Diskuze	74
5	Závěr	79
6	Seznam použitých zdrojů.....	81
7	Seznam grafů a tabulek.....	86
8	Seznam zkratk	88
9	Seznam příloh	89

Úvod

Pro zpracování své bakalářské práce jsem si zvolila téma, které zkoumá vnímání studentů a studentek sociální práce na úlohy sociálního pracovníka v náhradní rodinné péči. Toto téma jsem si zvolila z toho důvodu, že mě problematika náhradní rodinné péče zajímá a chtěla jsem se o této problematice dozvědět více informací, které bych mohla využít ve svém budoucím profesním směřování.

Náhradní rodinná péče se orientuje na problematiku dětí, které nemohou vyrůstat ve své biologické rodině, tudíž je potřeba jim zajistit náhradní rodinné zázemí. To může být uskutečněno prostřednictvím forem náhradní rodinné péče, kterými jsou: osvojení, pěstounská péče, pěstounská péče na přechodnou dobu, poručenství s osobní péčí a svěřením dítěte do péče jiné osoby. Pokud se pro dítě nenajde osoba, které by mohlo být svěřeno do péče, dítě bude umístěno do ústavní výchovy, avšak zákon stanovuje, že náhradní rodinná péče má přednost před péčí ústavní.

Problematika náhradní rodinné péče v posledních letech prošla či prochází mnoha změnami. Za nejvýznamnější změnu považuji plánované zrušení dětských domovů pro děti do 3 let. Tato změna má být součástí připravované novely zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí. Tato změna měla být původně platná již od začátku roku 2025, ale pro velký nedostatek pěstounů se tato změna posunula na konec roku 2027. V současné době je ve společnosti také velmi diskutované téma, zda by homosexuální páry měli mít možnost osvojovat si děti.

Bakalářská práce bude rozdělena na teoretickou a výzkumnou část. V teoretické části popíšu pojem náhradní rodinná péče, dále právní úpravu, která upravuje institut náhradní rodinné péče, vymezím jednotlivé formy náhradní rodinné péče, a nakonec popíšu roli sociálního pracovníka věnující se problematice náhradní rodinné péče, ať už v rámci OSPOD či v doprovázející organizaci. Pro zpracování výzkumné části chci použít kvantitativní výzkumnou strategii a zvolit metodu dotazníkového šetření, v jehož rámci chci vytvořit vlastní strukturovaný dotazník, který budu posílat studentům k vyplnění. V rámci výzkumné části budou zvoleny 2 hypotézy, které po získání dat budu dále testovat a vyhodnocovat. Hlavním cílem výzkumného šetření je zjistit, jak studenti a studentky sociální práce vnímají roli sociálního pracovníka v náhradní rodinné péči.

Tato bakalářská práce může sloužit stávajícím i budoucím studentům sociální práce jako cenný informační zdroj.

1 Teoretická část

1.1 Pojem náhradní rodinná péče

Náhradní rodinná péče je forma péče o děti, kdy je dítě vychováváno „náhradními“ rodiči v prostředí, které se nejvíce podobá životu v přirozené rodině (Matějček, 1999, s. 31).

Náhradní rodinná péče (dále jen „NRP“) je institut, který je garantovaný státem, ve kterém o dítě pečují náhradní rodič či rodiče. NRP je nekolektivní druh péče o dítě, které z jakýchkoliv důvodů nemůže vyrůstat se svými rodiči. Nejčastějšími důvody, proč rodiče dávají děti do NRP jsou děti, které byly nechtěné či neplánované. Dále v případech, kdy rodiče byli zbaveni či omezeni na rodičovské odpovědnosti nebo kdy děti nemají rodiče ani příbuzné nebo blízké osoby, tyto případy se však objevují zřídka. (Kimplová et al., 2023)

V systému NRP se spíše ojediněle objevují děti, kterým zemřeli rodiče nebo minimálně jeden z nich, jedná se o děti osiřelé. V současné době systém NRP řeší případy dětí, které jsou tzv. sociálně osiřelé. To znamená, že tyto děti sice rodiče mají, ti však nemají zájem se o ně starat nebo o ně pečovat nemohou. V těchto případech je upřednostňována péče rodiny či blízkých osob. Až poté, co nelze svěřit dítě rodině či blízkým, se hledá cizí osoba, která je schopna dítě přijmout k sobě. To ve své podstatě znamená, že NRP má přednost před ústavní péčí, což je upraveno i právní úpravou. (Bubleová et al., 2011)

Účelem institutu je poskytnout dětem takovou péči, která se v co největší míře podobá rodinné péči. Přirozené prostředí má pozitivní vliv na vývoj dítěte. Pečující osoby by měly podporovat vztahy mezi rodiči a dítětem, pokud to je možné. (Novotná, 2018)

Agendu NRP mají na starost sociální pracovníci, kteří pracují na orgánu sociálně-právní ochrany dětí. Tito pracovníci vykonávají, zprostředkovávají a dohlížejí na výkon NRP. Dítě se umísťuje do některé z forem NRP na základě rozhodnutí soudu, který rozhoduje na základě návrhu. Dítě může být také umístěno do ústavní výchovy, ochranné výchovy nebo do zařízení vyžadující okamžitou pomoc, a to také na základě rozhodnutí soudu či na žádost rodiče. (Hašková a Waloszek, 2015)

1.2 Legislativa náhradní rodinné péče

1.2.1 Listina základních práv a svobod

Usnesení předsednictva České národní rady č. 2/1993 Sb. – Listina základních práv a svobod upravuje obecná i konkrétní lidská práva a svobody. Co se týče ochrany práv a svobod rodiny a dětí, nalezneme je ve článku 32 Listiny: *Rodičovství a rodina jsou pod ochranou zákona a zvláštní ochrana dětí a mladistvých je zaručena* (Krausová a Novotná, 2006, s. 14). Článek dále zajišťuje ochranu ženy během těhotenství při výkonu zaměstnání a zaručuje pro ni vhodné pracovní podmínky. Rodiče mají rodičovskou zodpovědnost a mají určitá práva a povinnosti vůči dítěti, ale tato práva mohou být omezena či dítě může být proti vůli rodičů odebráno na základě zákona a rozhodnutí soudu. (Krausová a Novotná, 2006)

1.2.2 Úmluva o právech dítěte

Sdělení federálního ministerstva zahraničních věcí č. 104/1991 Sb. neboli Úmluva o právech dítěte byla přijata v roce 1989 v New Yorku. Česká a Slovenská Federativní Republika ji v New Yorku podepsala v roce 1990 a v roce 1991 ji ratifikovala. Jedná se o velmi důležitou mezinárodní smlouvu, která zakotvuje práva dětí, a to práva občanská, politická, ekonomická, sociální a kulturní. (Floriánová, 2021)

Článek 1 Úmluvy o právech dítěte definuje dítě následovně: *Pro účely Úmluvy se dítětem rozumí každá lidská bytost mladší 18 let, pokud podle právního řádu, jenž se na dítě vztahuje, není zletilosti dosaženo dříve (čl. 1)* (Novotná a Fejt, 2009, s. 19). Mezi hlavní principy, ze kterých Úmluva o právech dítěte vychází, jsou:

- Zákaz diskriminace dítěte nebo jeho rodičů
- Nejlepší zájem dítěte
- Právo na život
- Právo na vyjádření svého názoru (Floriánová, 2021)

Úmluva podle článku 2 zakazuje diskriminaci dítěte z důvodu rasy, barvy pleti, pohlaví, náboženského vyznání, národnosti, jazyka či sociálního postavení a má zajistit stejná práva. Tento zákaz platí i na rodiče dítěte. Dá se říci, že nejlepší zájem dítěte je neurčitý pojem, a to může představovat i určité problémy. Avšak Úmluva ukazuje určité principy, jak má být nejlepší zájem posuzován. Dále má dítě právo vyjádřit svůj názor a příslušné orgány mají povinnost tomuto názoru přihlížet a mají povinnost dítě vyslechnout. Podle

občanského zákoníku je dítě starší 12 let schopno si vytvořit vlastní názor, avšak tato hranice se snižuje a je možno přihlídnout názoru i mladšího dítěte s ohledem na jeho rozumovou a mravní vyspělost. (Floriánová, 2021)

1.2.3 Zákon č. 89/2012 Sb.

Před rokem 2014 byl institut NRP upraven zákonem č. 94/1963 Sb., o rodině. Od 1. 1. 2014 nabyl účinnosti nový občanský zákoník a zároveň byl zrušen zákon o rodině. V současné době je tedy rodinné právo upraveno v zákoně č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, konkrétně ve druhé části. (Novotný et al., 2017)

1.2.4 Zákon č. 359/1999 Sb.

Zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí je jedním ze stěžejních zákonů o ochraně dětí. (Krausová a Novotná, 2006). *Sociálně-právní ochranou dětí (dále jen „sociálně-právní ochrana“) se rozumí zejména*

- a) ochrana práva dítěte na příznivý vývoj a řádnou výchovu,*
- b) ochrana oprávněných zájmů dítěte, včetně ochrany jeho jmění,*
- c) působení směřující k obnovení narušených funkcí rodiny,*
- d) zabezpečení náhradního rodinného prostředí pro dítě, které nemůže být trvale nebo dočasně vychováváno ve vlastní rodině (§ 1 zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, 1999).*

Dále tento zákon upravuje proces zprostředkování NRP, pěstounskou péči na přechodnou dobu, ústavní a ochrannou výchovu, pěstounskou péči včetně práv a povinností při výkonu této formy NRP, dávky pěstounské péče a mnoho dalších. (Zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, 1999)

1.3 Formy náhradní rodinné péče

Mezi formy NRP zařazujeme osvojení, pěstounskou péči, pěstounskou péči na přechodnou dobu, svěřeni dítěte do péče jiné osoby a poručenství s osobní péčí. Všechny tyto formy v současné době upravuje zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů. Pěstounskou péči na přechodnou dobu upravuje podrobněji zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů.

1.3.1 Osvojení

Osvojení neboli adopce je v současné době upravena v § 794 až 845 občanského zákoníku. Podle Matějčka (1999) bylo osvojení dříve upraveno v zákoně č. 94/1963 Sb., o rodině. Podle § 794 občanského zákoníku je osvojení charakterizováno jako přijetí cizí osoby za vlastní. Mezi osvojiteli a dítětem vznikají stejné vztahy jako s jeho původní biologickou rodinou. Mezi dítětem a původní rodinou zanikají všechna vzájemná práva a povinnosti a tyto práva a povinnosti přecházejí na osvojitele, kteří tak získávají rodičovskou zodpovědnost. (Kimplová et al., 2023). O osvojení dítěte rozhoduje soud na základě návrhu osvojitele. Poté, co soud vydá rozhodnutí o osvojení dítěte, osvojitelé jsou na základě tohoto rozhodnutí zapsáni do matriky jako rodiče dítěte a osvojenec získává jejich příjmení. Mezi rodiči a dítětem by neměl být rozdíl menší než šestnáct let, existují však výjimky, kdy je to v zájmu dítěte. Nejpozději do zahájení školní docházky dítěte nebo i dříve, pokud bude vhodná chvíle, jsou osvojitelé povinni informovat dítě o skutečnosti osvojení. (Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, 2012)

Podle Gabriela a Nováka (2008) lze osvojení uskutečnit v případě, že je dítě tzv. právně volné. Podle autorů existují dva způsoby. První způsob, kdy dítě je právně volné, je tehdy, kdy rodiče neprojevují o dítě zájem několik měsíců po sobě jdoucích. Existují dva typy nezájmu rodičů. Prvním typem je žádný zájem, kdy se rodiče o dítě nezajímali již bezprostředně po narození. Druhým typem je kvalifikovaný nezájem, což znamená, že rodiče se o dítě nezajímali po dobu nejméně 6 měsíců od odebrání či předání dítěte jiné osobě či do zařízení. Druhý způsob, kdy je dítě právně volné, je tehdy, kdy rodiče či zákonní zástupci podepíší písemný souhlas, a tím se dítěte zříkají. (Gabriel a Novák, 2008). Autoři Gabriel a Novák (2008) ve své knize uvádí, že tento souhlas lze udělit minimálně po 6 týdnech od narození dítěte, zatímco v § 813 občanského zákoníku je blíže specifikováno, že lhůta 6 týdnů platí pouze pro matku dítěte, zatímco otec může tento souhlas podepsat již po narození dítěte.

Dítě, které je starší dvanácti let, musí dát souhlas s osvojením, pokud je dítě schopno posoudit důsledky svého rozhodnutí. Pokud je dítěti méně než dvanáct let, souhlas uděluje opatrovník, kterým bývá zpravidla orgán sociálně-právní ochrany dětí (dále jen „OSPOD“). Opatrovník musí jednat v nejlepším zájmu dítěte, takže před svým rozhodnutím musí zjistit veškeré skutečnosti, které vedou ke správnému rozhodnutí. I když je dítěti méně než dvanáct let, soud by měl dítě vyslechnout a přihlídnout k jeho

stanovisku. Dokud soud nerozhodne, dítě může svůj souhlas odvolat. (Romančáková, 2015)

1.3.2 Pěstounská péče

Pěstounská péče vzniká na základě rozhodnutí soudu, pokud dítě nemůže vyrůstat u svých biologických rodičů nebo dítě nebylo svěřeno do péče jiné fyzické osoby (Vavrečková a Tichá, 2017). Soud na základě rozhodnutí určí, zda pěstounská péče bude poskytována na určitou či neurčitou dobu. Pěstoun může v průběhu výkonu pěstounské péče požádat soud o zrušení nebo může být výkon pěstounské péče zrušen ze závažných důvodů. (Arnoldová, 2016)

Původní rodiče dítěte i nadále zůstávají zákonnými zástupci dítěte, avšak za předpokladu, že nebyli soudem zbaveni rodičovské odpovědnosti. Pěstouni by měli podporovat setkávání dítěte s jeho rodiči a prohlubovat vztahy mezi sebou. Pěstoun je oprávněn rozhodovat pouze o běžných záležitostech týkajících se dítěte, o podstatných musí informovat rodiče a potřebuje jejich souhlas. Vyživovací povinnost vůči dítěti nemají pěstouni, ale nadále rodiče dítěte. Výši výživného stanovuje soud při rozhodování o výkonu pěstounské péče a přihlíží k majetkovým a sociálním poměrům rodičů a potřebám dítěte. V době, kdy dítě dosáhne zletilosti, pěstounská péče zaniká. (Arnoldová, 2016)

Podle Bubleové (2002) rozlišujeme dva typy pěstounské péče, a to individuální a skupinovou. Pěstounská péče individuální se odehrává v rodinném prostředí většinou u pěstounů, kteří již mají své vlastní děti. O skupinové pěstounské péči hovoříme v případě, kdy pěstouni přijmou více dětí, obvykle čtyři až šest, a v některých případech mají i vlastní děti. Další možností jsou tzv. SOS vesničky, kde je většinou šest a více dětí a mohou to být i sourozenci. (Bubleová, 2002). Autorka Novotná (2018) v knize Dobrý pěstoun uvádí k již výše zmíněným dvěma typům další rozdělení pěstounské péče. Rozděluje ji na zprostředkovanou a příbuzenskou a dále na dlouhodobou a krátkodobou neboli na přechodnou dobu. Zprostředkovaná pěstounská péče znamená, že je dítě svěřeno osobě, kterou nezná a nemá s ní žádný příbuzenský vztah. V případě příbuzenské pěstounské péče, jak již název vypovídá, je dítě svěřováno osobám příbuzným či blízkým. (Novotná, 2018)

Podle Sychrové (2015) jsou do pěstounské péče většinou umisťovány tyto skupiny dětí:

- Děti, které mají zdravotní obtíže

- Děti s mentálním postižením či s výchovnými problémy
- Děti jiného etnika
- Děti s nejistou prognózou – např. pokud jejich rodiče byli závislí na alkoholu či na jiných omamných látkách či jim byla diagnostikována psychiatrická diagnóza
- Děti, které nejsou právně volné, tudíž nemohou být osvojeni
- Děti, které byly týrané, zneužívané či zanedbávané či pocházely z nevyhovujícího prostředí atd. (Sychrová, 2015)

Dávky pěstounské péče

Dávky pěstounské péče byly upraveny do 31. 12. 2012 zákonem č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře. Nyní jsou upraveny zákonem č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí. Nárok vzniká osobám v případě, kdy jim bylo svěřeno dítě do péče nebo jsou tyto osoby vedeny v evidenci. O těchto dávkách rozhoduje místně příslušná krajská pobočka Úřadu práce České republiky (dále jen „ČR“) podle trvalého bydliště žadatele o dávky. (Franková, 2016)

Autorka Franková ve své knize z roku 2016 uvádí, že dávkami pěstounské péče jsou: příspěvek na úhradu potřeb dítěte, odměna pěstouna, příspěvek při převzetí dítěte, příspěvek na zakoupení osobního motorového vozidla a příspěvek při ukončení pěstounské péče. Nicméně současná právní úprava již neposkytuje poslední zmiňovanou dávku, namísto ní se poskytuje příspěvek při pěstounské péči (Zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, 1999).

Příspěvek na úhradu potřeb dítěte je dávka opakovaná a slouží k tomu, aby pěstoun s pomocí této dávky byl schopen uhradit náklady spojené s péčí o dítě. Nárok na tuto dávku mají nezaopatřené děti, které byly soudním rozhodnutím svěřeny do pěstounské péče, pěstounské péče na přechodnou dobu a poručenství. U těchto forem NRP mají nárok děti i poté, co dosáhly zletilosti, a to maximálně do 26 let, pokud stále žijí s pěstounem nebo poručníkem. Nově od 1. 1. 2022 mají nárok na tuto dávku i děti, které byly svěřeny do péče jiné osoby, avšak mají nárok pouze do 18 let věku. U svěřenectví se tato dávka snižuje o výživné, které soud určil rodičům dítěte nebo jiným osobám, které mají vůči dítěti vyživovací povinnost. V případě, kdy dítě pobírá sirotčí či invalidní důchod v 1. a 2. stupni, příspěvek se o tuto částku snižuje. (Příspěvek na úhradu potřeb dítěte, 2023)

Výše příspěvku za kalendářní měsíc v roce 2024 činí:

- Pro dítě do 6 let příspěvek činí 6 290 Kč,
- Pro dítě ve věku od 6 do 12 let činí 7 750 Kč,
- Pro dítě ve věku od 12 do 18 let činí 8 870 Kč,
- Pro dítě ve věku od 18 do 26 let činí 9 220 Kč. (zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí)

Pokud jde o dítě, které je závislé na pomoci jiné osoby, výše příspěvku je rozepsána v tabulce č. 1:

Tabulka 1 - Výše příspěvku na úhradu potřeb dítěte k 1. 1. 2024

Věk dítěte	Dítě ve stupni závislosti I	Dítě ve stupni závislosti II	Dítě ve stupni závislosti III	Dítě ve stupni závislosti IV
Do 6 let	6 500	7 750	8 240	8 940
6-12 let	7 895	9 500	10 130	10 970
12-18 let	9 010	10 900	11 595	12 155
18-26 let	9 430	11 315	12 015	12 575

Zdroj: § 47f zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, 1999

Odměna pěstouna je dávka opakující se a poskytuje se osobám, které vykonávají zprostředkovanou pěstounskou péči a také pěstounům na přechodnou dobu.

Pokud bylo dítě svěřeno do péče obou manželů, má nárok na odměnu pěstouna pouze jeden z nich nebo mohou požádat o rozdělení dávky, a v tom případě by každému z manželů byla vyplácena polovina dávky. Tato dávka se vyplácí po dobu, kdy osoba o dítě osobně pečuje. Výše dávky se odvíjí od minimální mzdy, kolik má osoba v péči dětí a také od jejich zdravotního stavu. (Odměna pěstouna, 2023)

Podle Ministerstva práce a sociálních věcí minimální mzda v roce 2024 činí 18 900 Kč (Minimální mzda, 2024). Podle § 47j zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí odměna dlouhodobých pěstounů činí (viz tabulka č. 2):

Tabulka 2 - Výše odměny dlouhodobých pěstounů k 1. 1. 2024

*minimální mzda	1 dítě	1 dítě ve stupni závislosti I	2 děti	3 děti	1 dítě ve stupni závislosti II až IV	za každé další dítě
	1,0 x MM*	1,2 x MM*	1,5 x MM*	2,0 x MM*	2,0 x MM*	+ 0,5 x MM* + 0,7 x MM* (stupeň závislosti III/IV)

Zdroj: § 47j zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, 1999

V případech, kdy se jedná o pěstouny na přechodnou dobu, výše odměny pěstouna činí (viz tabulka č. 3):

Tabulka 3 - Výše odměny pěstouna na přechodnou dobu k 1. 1. 2024

* minimální mzda	žádné nebo 1 dítě	1 dítě ve stupni závislosti I	1 dítě ve stupni závislosti II až IV	za každé další dítě
	1,8 x MM*	2,0 x MM*	2,2 x MM*	0,3 x MM* 0,5 x MM* (stupeň závislosti III/IV)

Zdroj: § 47j zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, 1999

Příspěvek při pěstounské péči je dávka poměrně nová, vznikla 1. 1. 2022 a je opakující se dávkou. Je poskytována pouze při nezprostředkované pěstounské péči, to znamená, že o dítě pečuje příbuzná či blízká osoba. Za nezprostředkovanou pěstounskou péči se považují i případy, kdy si osoba vybere dítě sama a zažádá o svěřeni dítěte do její péče. Z této dávky není odváděno zdravotní a sociální pojištění ani daň z příjmů, to znamená, že pěstoun není sociálně ani zdravotně pojištěn, musí si tedy zdravotní pojištění platit sám nebo být zaměstnán či podnikat. Výše příspěvku závisí na výši životního minima. Také záleží, kolik dětí má osoba v péči a také na zdravotním stavu dítěte. (Příspěvek při pěstounské péči, 2023)

Podle Úřadu práce pro rok 2024 životní minimum činí 4 860 Kč pro jednotlivce (Životní a existenční minimum, 2023). Výše příspěvku při pěstounské péči činí (viz tabulka č. 4):

Tabulka 4 – Výše příspěvku při pěstounské péči k 1. 1. 2024

*životní minimum	Strýcové, tety, zletilí sourozenci, osoby blízké	Prarodiče, praprarodiče
1 dítě	2,3 x ŽM*	1,8 x ŽM*
1 dítě – stupeň závislosti I	2,3 x ŽM*	1,8 x ŽM*
2 děti	2,3 x ŽM* x 2	1,8 x ŽM* x 2
3 děti	2,3 x ŽM* x 3	1,8 x ŽM* x 3
1 dítě – stupeň závislosti II až IV	5,5 x ŽM*	5,5 x ŽM*
Za každé další dítě	+ 2,3 x ŽM*	+ 1,8 x ŽM*
Za každé další dítě – stupeň závislosti II až IV	+ 5,5 x ŽM*	+ 5,5 x ŽM*

Zdroj: Příspěvek při pěstounské péči, 2024

Příspěvek při převzetí dítěte je jednorázová dávka. Nárok na tuto dávku mají pěstouni a nově od 1. 1. 2022 i pěstouni na přechodnou dobu. V případě pěstounů na přechodnou dobu může tato dávka činit maximálně 40 000 Kč za poslední rok, tedy 12 měsíců. To znamená, že pokud pěstoun přijme během roku více dětí a za každé dostane příspěvek, může ho čerpat maximálně do 40 000 Kč během 12 měsíců. (Jednorázové dávky pěstounské péče, 2023)

Výše příspěvku podle § 471 zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, činí:

- Do 6 let = 10 800 Kč
- Od 6 do 12 let = 12 150 Kč
- Od 12 do 18 let = 13 500 Kč

Příspěvek na zakoupení osobního motorového vozidla je jednorázová dávka. Nárok má pěstoun, kterému byly svěřeny nejméně 3 děti nebo má nárok na dávku odměna pěstouna

z důvodu, že pečuje o 3 děti, a to v případě, pokud koupil osobní motorové vozidlo nebo byla nezbytná jeho oprava. Toto vozidlo nesmí využívat pro své soukromé účely či na svou výdělečnou činnost, toto vozidlo slouží k rozvozu dětí do školy či lékařům. Výše příspěvku na vozidlo je 70 % pořizovací ceny daného vozidla nebo výdajů na jeho opravu, maximálně však do částky 100 000 Kč. Za posledních 10 let nesmí příspěvek přesáhnout 200 000 Kč. (Jednorázové dávky pěstounské péče, 2023)

1.3.3 Pěstounská péče na přechodnou dobu

Pěstounská péče na přechodnou dobu (dále jen „PPPD“) je legislativně upravena v zákoně č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů, a v zákoně č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů. PPPD je určena ke krátkodobé péči o dítě, které nějakou dobu nemůže vyrůstat ve vlastní rodině. Dítě může být svěřeno do PPPD pouze na základě rozhodnutí soudu, ke kterému dává návrh OSPOD. Následně musí soud každé tři měsíce přezkoumávat, zda důvody, na jejichž základě bylo dítě umístěno do PPPD stále existují či nikoliv, pokud již neexistují, soud musí rozhodnout o dalším postupu. Dítě může být u pěstounů na přechodnou dobu maximálně jeden rok. (Junova a Slaninova, 2018)

Podle Zezulové (2012) je PPPD formou dočasné péče o děti, u kterých se předpokládá, že je zde možnost rychlého a trvalého řešení, a to buď prostřednictvím dlouhodobé formy NRP jako je například osvojení nebo pěstounská péče nebo je zde možnost, že se dítě vrátí do své biologické rodiny. Podle autorky (2012) by tato forma NRP měla nahradit dočasnou absenci rodičů při dlouhotrvající či opakující se hospitalizaci nebo nemoci či výkonu trestu odnětí svobody. (Zezulová, 2012)

Pěstouni na přechodnou dobu jsou evidováni v samostatné evidenci pěstounů, kterou vede příslušný krajský úřad. Tito pěstouni musí počítat s tím, že dítě musí v případě potřeby přijmout během řádu hodin, musí tak být neustále v pohotovosti. Soud rozhodne o PPPD, pokud existují vážné důvody, kdy se rodič nemůže o dítě starat, dále umístí dítě do PPPD na takový čas, kdy matka může vyslovit souhlas s osvojením nebo kdy může rodič takový souhlas odvolat nebo na dobu, kdy soud pravomocně rozhodne o nezájmu rodičů, a tudíž je dítě právně volné a může být osvojeno. (Pemová a Ptáček, 2022)

Podle Nožířové (2012) existují dva druhy PPPD, a to tzv. raná pěstounská péče a akutní PPPD. Raná pěstounská péče dává právo každému narozenému dítěti vyrůstat v rodině,

což je pro dítě přirozené prostředí. Zde je umístěno na nezbytně nutnou dobu, která se většinou pohybuje okolo dvou měsíců a pokud je to možné, tak krajský úřad pracuje na zprostředkování osvojení. Krajský úřad však pracuje i s dalšími možnostmi, jako je například spolupráce s původní rodinou dítěte nebo že se nepodaří zprostředkovat osvojení či jinou formu NRP. Akutní PPPD je v případech, kdy se dítě ze dne na den ocitlo bez rodičů a jejich péče. Jsou to případy, kdy dítě nemá otce a matka musí podstoupit lékařský zákrok nebo být hospitalizována či rodič musí nastoupit do výkonu trestu odnětí svobody či do vazby. V těchto případech lze stanovit určitou dobu, po kterou bude dítě potřebovat péči cizí osoby. (Nožířová, 2012)

1.3.4 Svěření dítěte do péče jiné osoby

Svěření dítěte do péče jiné osoby je další formou NRP. Tato forma se využívá v případech, kdy dítěti chybí osoba, která by o něj pečovala. Tato forma se nejvíce podobá pěstounské péči z toho důvodu, že se u dítěte nemění rodinný status a nadále je v příbuzenském vztahu s původní rodinou. Dítě je nejčastěji svěřeno do péče osoby příbuzné či blízké, se kterou má vytvořený citový vztah, avšak zákon toto nespecifikuje. Pečující osoba musí se svěřením souhlasit, mít trvalé bydliště v ČR a musí prokázat, že o dítě dokáže pečovat. V této věci rozhoduje soud, který vydá rozhodnutí o svěření dítěte do péče jiné osoby. V tomto rozhodnutí vymezí práva a povinnosti pečující osoby a zároveň stanoví vyživovací povinnost rodičům dítěte. Zde přihlíží k majetkovým a sociálním poměrům rodičů. Výživné platí rodiče pečující osobě, a ta je oprávněna s těmito financemi hospodařit v zájmu dítěte. (Trnková, 2018)

Pokud nelze uložit některé osobě vyživovací povinnost vůči dítěti, nelze tuto formu NRP použít, protože by dítě nebylo zabezpečeno. V tomto případě by dítě bylo svěřeno do pěstounské péče a pokud by se jednalo o příbuznou či blízkou osobu, šlo by o tzv. příbuzenskou pěstounskou péči. Pečující osoba již má nárok na vyplácení dávek pěstounské péče. (Trnková, 2018)

1.3.5 Poručenství s osobní péčí

Soud jmenuje poručníka dítěti, jehož rodiče zemřeli, rodiče dítěte byli zbaveni rodičovské zodpovědnosti, byla jim pozastavena rodičovská zodpovědnost či byli omezeni na svéprávnosti. Poručník na základě rozhodnutí soudu má ve většině případech stejná práva a povinnosti vůči dítěti jako rodič, s výjimkou vyživovací povinnosti. Mezi poručníkem

a dítětem nevzniká vztah jako mezi dítětem a rodičem, jako je tomu u osvojení. (Stárek, 2020)

Rodiče dítěte mohou doporučit osobu, kterou by soud jmenoval poručníkem dítěte. Soud může takto rozhodnout pouze v případě, kdy je to v zájmu dítěte. Pokud rodiče takovou osobu nedoporučili, soud jmenuje příbuzné, rodinu či osobu blízkou dítěti. Pokud ani tato osoba neexistuje, soud hledá vhodnou fyzickou osobu a pokud ji nenajde, jmenuje OSPOD. Po jmenování soudem se poručník stává zákonným zástupcem dítěte. V případě rozhodování o podstatných záležitostech, které se týkají dítěte, potřebuje poručník souhlas soudu. Poručník, který o dítě osobně pečuje, má nárok na vyplácení dávek pěstounské péče. Jednou ročně podává soudu informace o správě majetku i o samotném dítěti, je tak pravidelně a neustále kontrolován soudem. (Bubleová et al., 2018)

Poručenství zaniká v případech, kdy rodiče nebo minimálně jeden z rodičů nabude rodičovskou odpovědnost či nabude schopnosti ji vykonávat, dále pokud se dítě stane svéprávným, pokud je dítě osvojeno nebo poručník zemře. Dále soud odvolá poručníka z jeho funkce na základě jeho žádosti, pokud se stane osobou, která je pro tuto funkci nezpůsobilá nebo pokud osoba nevykonává své povinnosti poručníka. Ve lhůtě šesti měsíců musí osoba po skončení poručnictví odevzdat soudu všechno, co měla u sebe z důvodu výkonu funkce poručníka. Současně odevzdá závěrečnou zprávu o výkonu své funkce včetně závěrečného účtu týkajícího se správy jmění dítěte. (Formy náhradní rodinné péče, 2023)

1.3.6 Mezinárodní osvojení

Krátce bych chtěla zmínit, co je mezinárodní osvojení. Znamená to, že dítě může být osvojeno do zahraničí nebo i ze zahraničí. V ČR je věcně příslušný zprostředkovávat mezinárodní osvojení pouze Úřad pro mezinárodněprávní ochranu dětí a tento úřad sídlí v Brně. Tato forma osvojení je možná, pokud dítěti není možné v ČR najít náhradní rodinu. (Stárek, 2019). Trnková (2018) ve své knize uvádí, že v letech 2000-2016 bylo osvojeno celkem 608 dětí z ČR do zahraničí a 2 děti ze zahraničí do ČR, a to z Albánie a z Filipín.

1.4 Sociální pracovník

1.4.1 Definice pojmu sociální pracovník

Podmínky k výkonu sociálního pracovníka stanovuje zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách a těmi jsou: plná svéprávnost, trestní bezúhonnost, odborná a zdravotní způsobilost. Odbornou způsobilost osoba získá absolvováním nejméně vyšší odborné školy se sociálním zaměřením, dále absolvováním bakalářského, magisterského či doktorského vysokoškolského vzdělání také se sociálním zaměřením. Zákon sociálnímu pracovníkovi ukládá povinnost se průběžně vzdělávat, a to v rozsahu 24 hodin ročně. Toto vzdělávání mu zajišťuje zaměstnavatel. Sociální pracovník může absolvovat akreditovaný kurz, účastnit se konferencí, školicích akcí či odborných stáží. (Zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, 2006).

1.4.2 Role sociálního pracovníka orgánu sociálně-právní ochrany dětí

Na začátku této kapitoly bych ráda vysvětlila zkratku OSPOD. Bývá to vysvětlováno jako orgán či oddělení sociálně-právní ochrany dětí. Mezi orgány podle § 4 zákona č. 359/1999 Sb. patří:

- Obecní a újezdní úřady,
- Obecní úřady obcí s rozšířenou působností,
- Krajské úřady,
- Ministerstvo práce a sociálních věcí,
- Úřad pro mezinárodněprávní ochranu dětí,
- Krajské pobočky a pobočka pro hlavní město Prahu Úřadu práce ČR.

Podle Novotné a Fejta (2009) mohou sociálně právní ochranu vykonávat i neziskové organizace na základě pověření, které vydává místně příslušný krajský úřad po předchozí žádosti organizace.

Role sociálního pracovníka OSPOD v NRP je podle Matouška (2003) in Řezáč (2022) především ochrana práv a zájmů dítěte, kontrola správného vývoje a řádné výchovy a ochrana jmění dítěte (Řezáč, 2022). Pěstouni mají po novelizaci zákona č. 359/1999 Sb. z roku 2013 povinnost uzavřít tzv. Dohodu o výkonu pěstounské péče. Tuto dohodu musí uzavřít do 30 dnů od pravomocného rozsudku o svěření dítěte do péče a mohou ji uzavřít s orgánem sociálně právní ochrany dětí nebo s neziskovou organizací, které bylo

krajským úřadem uděleno pověření k výkonu sociálně právní ochrany dětí na tuto činnost. (Šustrová, 2018)

Sociální pracovník OSPOD provádí sociální šetření v rodině nejméně jednou za půl roku, kdy kontroluje, zda pěstouni plní veškeré povinnosti, které jim ukládá zákon. Jedná se tedy spíše pouze o kontrolu pěstounů. Sociální pracovník z OSPOD může být zároveň i tzv. klíčovým pracovníkem rodiny, ale má to spíše negativa než pozitiva. Pěstoun se mu nemusí otevřít a svěřit se mu, jaké mají problémy, starosti či nedostatky, protože se obává, aby před pracovníkem z OSPOD neukázal své slabiny při výkonu pěstounské péče. Z těchto důvodů je doporučeno uzavírat dohodu s věcně a místně příslušnou neziskovou organizací. (Šustrová, 2018). Sociální pracovník z OSPOD má ze zákona povinnost vypracovávat tzv. individuální plán ochrany dítěte (dále jen „IPOD“). Vypracovává se proto, aby přijal opatření, která umožní dítěti zůstat v péči dané osoby, v tomto případě u pěstounů. IPOD se ze zákona musí vypracovat ve lhůtě maximálně 1 měsíce ode dne, kdy dítě bylo zařazeno do evidence OSPOD. IPOD prochází pravidelnou aktualizací, termín, kdy se má aktualizovat je zapsán v platném IPODu. Zajímavostí je, že každý OSPOD aktualizuje IPOD v jiný čas, mají nastavené vlastní lhůty, obvykle to však bývá v rozmezí 6-12 měsíců. Před prvním vypracováním a následné aktualizaci IPOD pracovníci provádí tzv. vyhodnocení situace dítěte. Sociální pracovník OSPOD je dále oprávněn podávat žádost o předběžné opatření k soudu. Může ho podat pouze ve vážných případech, kdy je dítě například týráno či zneužíváno nebo se ocitlo bez péče či bez domova. Soud o tomto opatření musí vydat rozhodnutí do 24 hodin. Předběžné opatření se ukládá po dobu 1 měsíce, po uplynutí může soud dobu prodloužit, opět o 1 měsíc, maximálně však do celkové doby 6 měsíců. V případě, kdy je dítě svěřeno do PPPD, tato doba činí 3 měsíce. (Patočková et al., 2019). Další činností je podle Šustrové (2018) to, že sociální pracovníci OSPOD musí udělit souhlas před uzavřením dohody o výkonu pěstounské péče, kterou pěstoun chce uzavřít s doprovázející organizací.

1.4.3 Role sociálního pracovníka v doprovázejících organizacích

Na začátku kapitoly bych nejdříve definovala, co je termín doprovázení. Lexová a Pazlarová (2016) definují tento pojem následovně: *Doprovázení je služba poskytovaná pěstounské rodině, kterou tvoří soubor dílčích služeb definovaných zákonem o sociálně-právní ochraně dětí...* (Lexová a Pazlarová, 2016, s. 83). Dále autorky uvádí, že tento pojem není ukotven či definován v zákoně (Lexová a Pazlarová, 2016). Podle Šustrové

(2018) kromě toho, že doprovázení je z větší části podpora pro pěstouny a svěřené děti, najdeme zde i částečně kontrolu pěstounů. Šustrová (2018) v knize uvádí, že doprovázení se skládá ze 3 částí, a to z podpory, kontroly a vzdělávání pěstounů.

Podle Semerádové et al. (2013) doprovázející organizace přidělí každé rodině tzv. klíčového pracovníka, a to podle jeho volné kapacity, místa bydliště rodiny a pracovníka a podle jeho odbornosti, který se poté s touto rodinou domluví na průběhu vzájemné spolupráce a o uzavření dohody o výkonu pěstounské péče. Podle Šustrové (2018) tato dohoda podléhá souhlasu místně příslušného OSPODu.

Poté, co rodina získá svého klíčového pracovníka, tak se s ní domluví na termínu první návštěvy v jejich prostředí. Pracovník se při první návštěvě seznámí se všemi členy rodiny a s průběhem dítěte, které bylo pěstounům svěřeno do péče. V dohodě jsou zaznamenány body, které by měly být v rámci doprovázení splněny, pracovník je s rodinou prodiskutuje, jestli jim rozumí nebo jestli mají nějaké otázky, projedná s nimi IPOD a zeptá se na nynější situaci a zda rodina nemá nějaké trápení. Na konci návštěvy se spolu domluví na další návštěvě. Klíčový pracovník navštěvuje rodinu minimálně jednou za 2 měsíce, v případě potřeby i častěji. Po prvním kontaktu s rodinou klíčový pracovník vypracuje tzv. návrh pobytu dítěte v pěstounské péči, který se následně monitoruje a vyhodnocuje a po půl roce se vypracuje další navazující plán. (Šustrová, 2018)

Další složkou doprovázení je kontrola pěstounů. Klíčový pracovník proto dohlíží, zda pěstouni dodržují IPOD, zda jsou potřeby dětí v rodině naplňovány a kontroluje, zda rodina splňuje domluvené body spolupráce a na základě toho dává pracovník pěstounům zpětnou vazbu. (Semerádová et al., 2013) Rozdíl mezi kontrolou klíčového pracovníka a OSPOD je ten, že OSPOD kontroluje to, zda pěstouni plní své zákonné povinnosti, zatímco klíčový pracovník ve své podstatě kontroluje to, na čem se s rodinou dohodl, to je například IPOD nebo zda pěstouni splňují stanovené body spolupráce. (Šustrová, 2018)

Pěstouni mají ze zákona povinnost se vzdělávat po dobu 24 hodin ročně, proto s nimi klíčový pracovník zpracovává tzv. vzdělávací plán, který je sepsán obvykle na dobu 1 roku. (Lexová, 2016). Klíčový pracovník má povinnost jednou za půl roku vypracovat pro OSPOD zprávu o výkonu pěstounské péče. Klíčový pracovník je také oprávněn svolat případovou konferenci, a to v případech, kdy dojde k odlišení názorů mezi ním a pěstouny ve věci, co je pro dítě v nejlepším zájmu. (Šustrová, 2018)

Klíčový pracovník velmi úzce spolupracuje s OSPOD a také může spolupracovat s dalšími organizacemi či osobami. Nejčastěji jsou to školská zařízení, pedagogicko-psychologické poradny, krizová centra pro rodiny s dětmi, dětské domovy, lékaři, psychologové a také samozřejmě s dalšími příbuznými dítěte. (Semerádová et al., 2013)

2 Cíle a hypotézy

2.1 Cíle práce

Cílem bakalářské práce je zjistit, jak studenti a studentky sociální práce na Zdravotně sociální fakultě Jihočeské univerzity (dále jen „ZSF JU“) a na Teologické fakultě Jihočeské univerzity (dále jen „TF JU“) vnímají roli, práci a úlohy sociálního pracovníka v oblasti NRP.

2.2 Hypotézy

V rámci výzkumu byly zvoleny tyto hypotézy:

H1: Míra informovanosti studentek a studentů sociální práce o úloze sociálního pracovníka v problematice náhradní rodinné péče je na Zdravotně sociální fakultě Jihočeské univerzity vyšší než na Teologické fakultě Jihočeské univerzity.

H2: Studentky a studenti sociální práce ve třetím ročníku mají vyšší informovanost o úloze sociálního pracovníka v problematice náhradní rodinné péče než studentky a studenti v prvním ročníku studia.

2.3 Operacionalizace pojmů užitých v cíli práce a hypotézách

Studentky a studenti – osoby, které studují prezenční studium na ZSF JU a TF JU v programech Sociální práce a Sociální a charitativní práce.

Sociální pracovník – osoba, která splňuje kritéria pro vykonávání povolání podle zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách.

Náhradní rodinná péče – péče o děti, které nemohou vyrůstat u svých biologických rodičů

3 Metodika

3.1 Aplikovaná metodika

V rámci výzkumné části bakalářské práce byla zvolena kvantitativní výzkumná strategie.

Podle Egera a Egerové (2017) kvantitativní výzkum zahrnuje testování teorií zkoumáním vztahů mezi proměnnými. Tyto proměnné lze měřit pomocí specifických nástrojů a následně vyhodnocovat pomocí statistických metod (Eger a Egerová, 2017). Data získaná pomocí kvantitativní strategie jsou podle Reichla (2009) in Eger a Egerová (2017) snadněji měřitelná nebo je lze snadno vytrídít nebo uspořádat.

3.2 Technika sběru dat

V rámci kvantitativní výzkumné strategie jsem zvolila metodu dotazníkového šetření, kterou jsem prováděla pomocí vlastního vytvořeného dotazníku.

Dotazník

Dotazník představuje nejen v kvantitativní výzkumné strategii hlavní metodu sběru dat. Pomocí otázek v dotazníku zjišťujeme od respondentů jejich znalosti, názory, postoje, vnímání určitého problému apod. Dotazník se nejčastěji využívá, pokud chceme získat co nejvíce dat v rámci krátkého časového intervalu. (Eger a Egerová, 2017)

Mezi výhody dotazníku můžeme zařadit skutečnost, že je možné získat velké množství dat od mnoha respondentů nebo to, že dotazník není finančně ani časově nákladný. Dotazník nám dává možnost snadného srovnávání výsledků šetření mezi jednotlivými skupinami či respondenty. Respondenti z větší části odpovídají v dotazníku pravdivě a upřímně, na rozdíl například od rozhovoru nebo na osobním setkání, a to díky tomu, že dotazník je anonymní. Naopak mezi nevýhody patří nízká návratnost dotazníků od respondentů. Dále nemáme možnost vidět, jaké měl respondent podmínky při vyplňování dotazníku. Mezi velkou nevýhodou považuji ten fakt, že získám omezené informace od respondenta, například respondent napíše svůj názor na určitou věc a poté se ho nemohu dále doptat, co tím myslel nebo nemá možnost svou odpověď více rozvinout. (Eger a Egerová, 2017)

Dotazník, který byl používán v rámci výzkumu, jsem samostatně vytvořila a je strukturovaný, což podle Egera a Egerové (2017) znamená, že je systematicky

uspořádaný a převažují zde uzavřené otázky. V dotazníku se vyskytuje celkem 11 uzavřených a 5 otevřených otázek a také 3 polootevřené otázky. Z celkového počtu 11 uzavřených otázek byly 3 identifikační. V dotazníku byly použity jak dichotomické, tak i polytomické otázky. U dichotomických otázek jsou podle Egera a Egerové (2017) respondentům nabízeny 2 možnosti, kdežto u polytomických otázek mají respondenti na výběr z více jak dvou možností.

3.3 Výzkumný soubor

Výzkumný soubor tvořili studenti ZSF JU a TF JU, kteří studují v prvním a třetím ročníku prezenčního studia a zároveň studují program Sociální práce na ZSF JU a program Sociální a charitativní práce na TF JU. Tento soubor splňovalo celkem 122 studentů. Dotazník vyplnilo celkem 39 studentů, což představuje návratnost přibližně 32 %. Pro zvýšení návratnosti dotazníků, především z TF JU, jsem opakovaně oslovila studijní oddělení na této fakultě, které nebylo příliš součinné a žádost o distribuci dotazníků zamítli. Studenty z TF JU jsem si našla prostřednictvím portálu IS/STAG a opakovaně je žádala o součinnost s distribucí a vyplněním dotazníku. Co se týče studentů na ZSF JU, zde spolupráce se studijním oddělením probíhala bez problémů, s distribucí dotazníků mi pomohli.

3.4 Realizace výzkumu a zpracování dat

Výzkum byl realizován během ledna až března roku 2024. Studentům ZSF JU byl dotazník rozeslán prostřednictvím emailu s pomocí studijního oddělení. Studenty na TF JU jsem si našla prostřednictvím portálu IS/STAG a požádala je o pomoc s vyplněním a distribucí dotazníku.

Data, která jsem pomocí dotazníkového šetření získala, byla zpracována v programu Microsoft Excel.

4 Výsledky

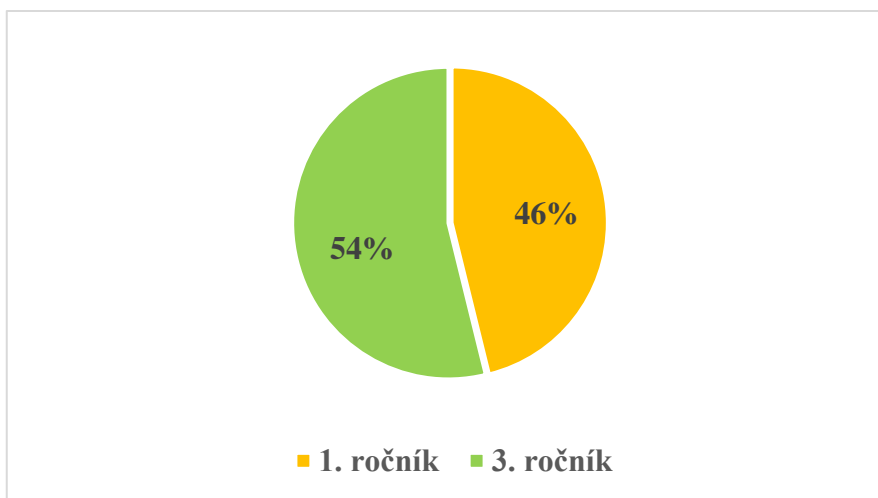
4.1 Grafické znázornění získaných dat

Do dotazníkového šetření se zapojilo celkem 39 respondentů.

Identifikační otázka č. 1

První dvě otázky byly identifikační, ve kterých jsem zjišťovala, jaký ročník a fakultu studenti studují.

Obrázek 1 – Rozložení respondentů dle ročníků

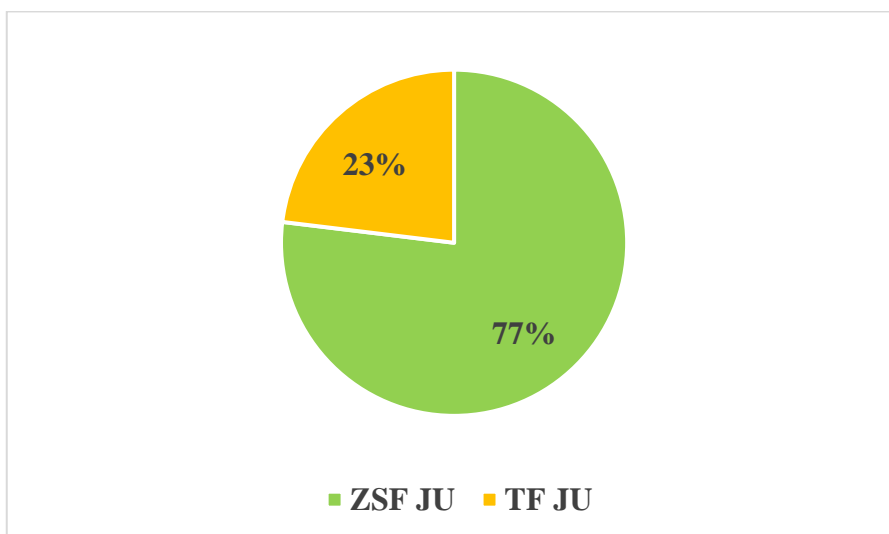

Zdroj: vlastní výzkum

Obrázek (dále jen „obr.“) č. 1 zobrazuje procentuální podíl ročníků, které se dotazníkového šetření zúčastnily. Z grafu můžeme vidět, že 18 (46 %) respondentů bylo z prvního ročníku a 21 (54 %) ze třetího ročníku.

Identifikační otázka č. 2

Obrázek 2 – Rozložení respondentů dle fakult

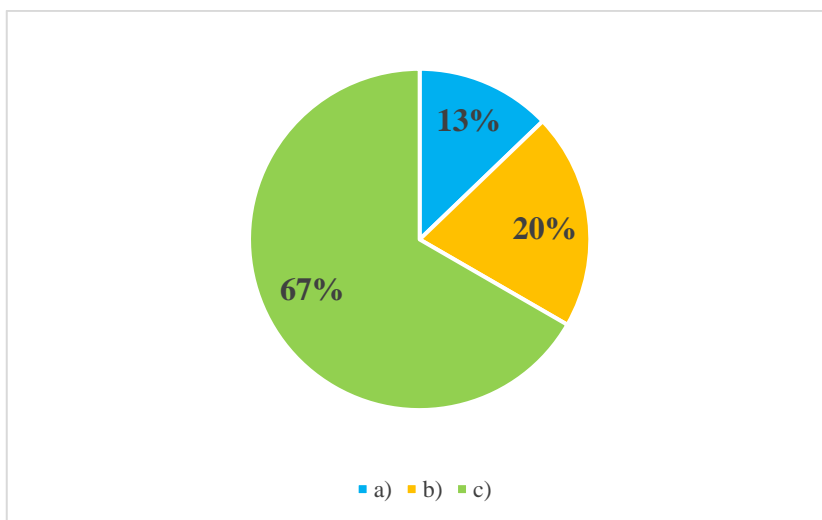

Zdroj: vlastní výzkum

Obr. č. 2 zobrazuje procentuální rozložení studentů z jednotlivých fakult Jihočeské univerzity. Z grafu je patrné, že 30 (77 %) respondentů je ze ZSF JU a 9 (23 %) z TF JU.

Uzavřená otázka č. 3

Obrázek 3 - Které z následujících tvrzení je pravdivé?

Zdroj: vlastní výzkum

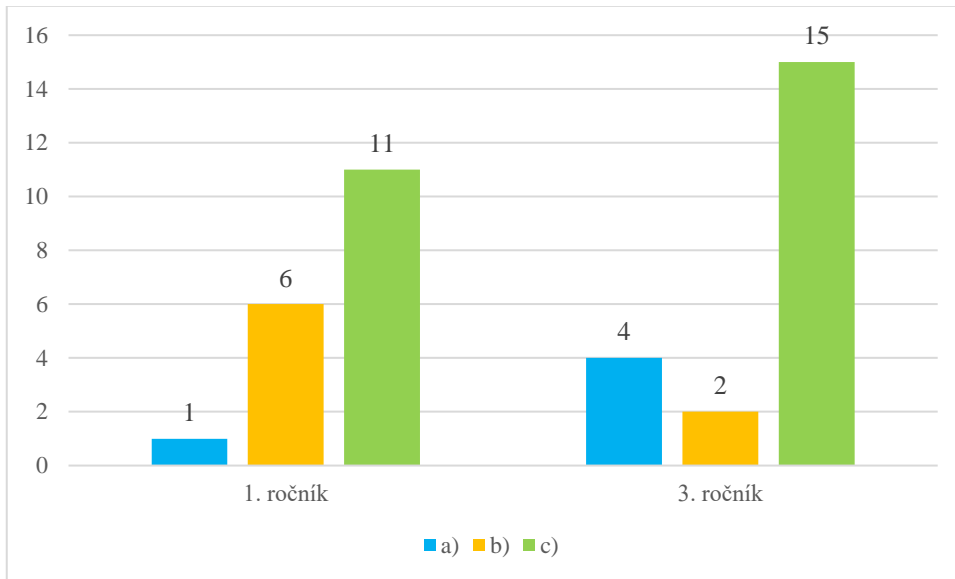
Respondenti měli v této otázce se zněním: *Které z následujících tvrzení je pravdivé?* na výběr ze 3 odpovědí:

- a) *Žádost o zprostředkování náhradní rodinné péče musí žadatel podat na krajském úřadě*

- b) *Náhradní rodinná péče je forma péče o děti, kterou vykonávají náhradní rodiče a mají za to finanční odměnu či dávky od státu*
- c) *Náhradní rodinná péče má přednost před ústavní péčí*

Jak je zřejmé z obr. č. 3, respondenti nejvíce označovali odpověď c), a to 26 (67 %) respondentů, 8 (20 %) vybralo odpověď b) a 5 (13 %) odpověď a).

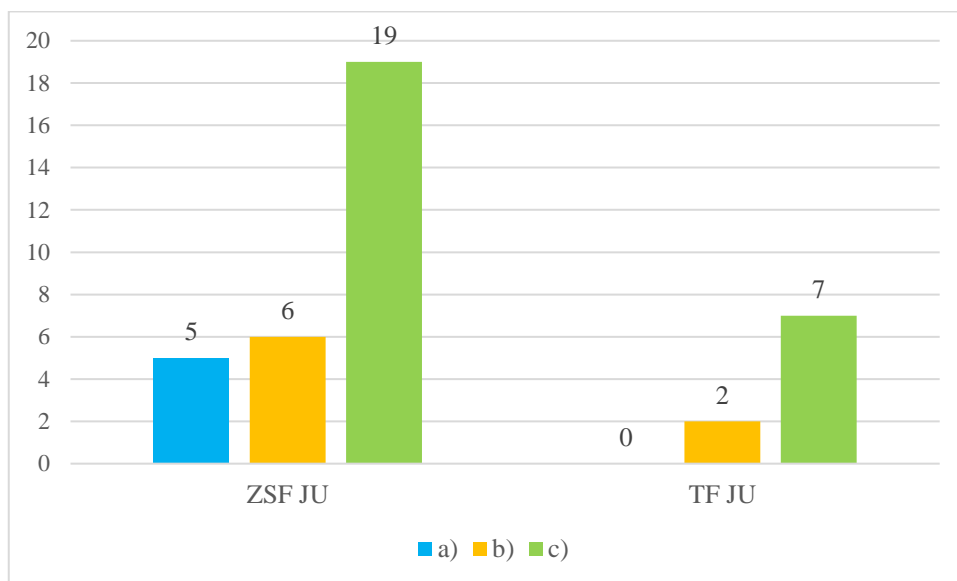
Obrázek 4 – zobrazení otázky č. 4 podle ročníků

Zdroj: vlastní výzkum

Obr. č. 4 znázorňuje odpovědi podle jednotlivých ročníků. V prvním ročníku 1 (6 %) respondent odpověděl možností a), 6 (33 %) studentů možností b) a 11 (61 %) studentů možností c). Ve třetím ročníku 4 (19 %) studenti odpověděli možností a), 2 (10 %) studenti možností b) a 15 (71 %) studentů možností c).

Obrázek 5 – zobrazení otázky č. 4 podle fakult

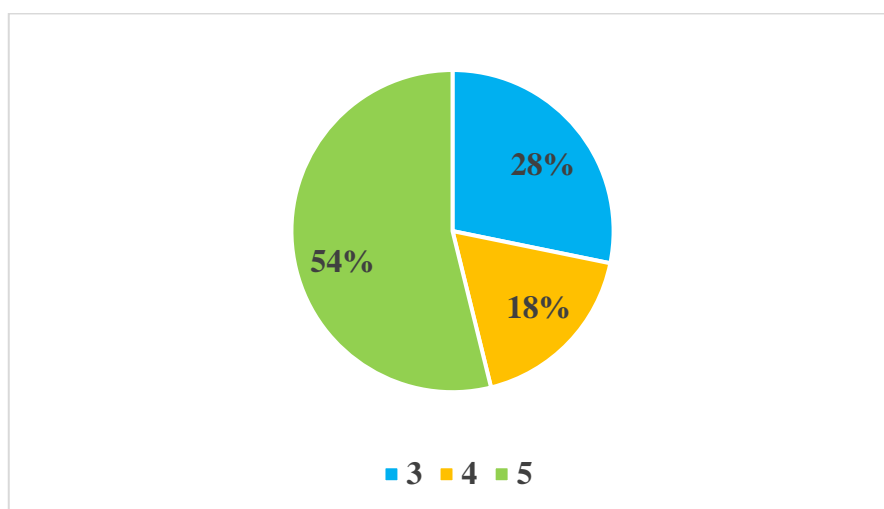
Zdroj: vlastní výzkum

Obr. č. 5 vyobrazuje vybrané možnosti podle jednotlivých fakult. 5 (17 %) studentů na ZSF JU zvolilo možnost a), 6 (20 %) možnost b) a 19 (63 %) studentů ze ZSF JU možnost c). Na TF JU žádný student neodpověděl možnost a), 2 (22 %) studenti zvolili možnost b) a možnost c) označilo 7 (78 %) studentů z TF JU.

Uzavřená otázka č. 4

V otázce č. 4 jsem se studentů ptala, jestli ví, kolik forem NRP existuje a měli na výběr ze 3 odpovědí: 3, 4 nebo 5.

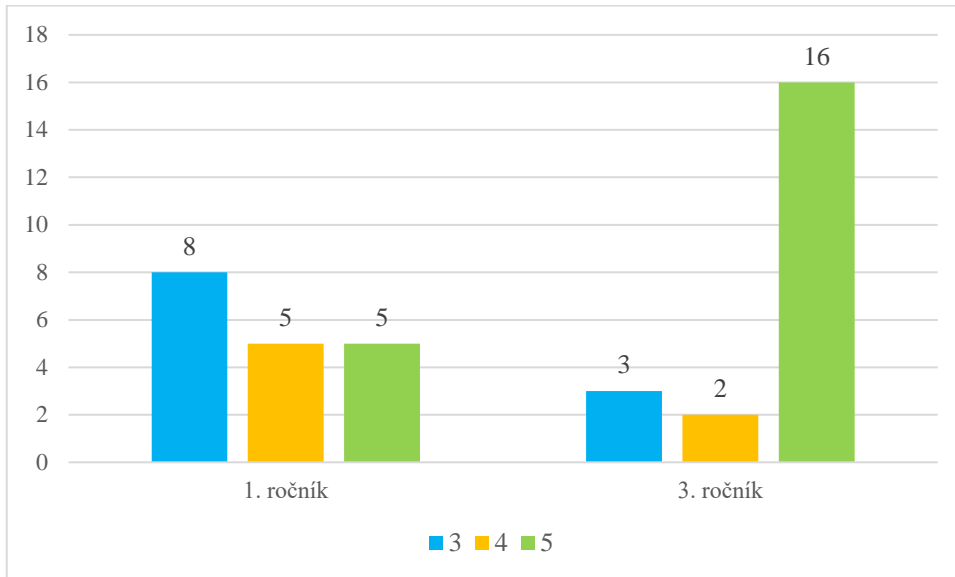
Obrázek 6 - Kolik forem náhradní rodinné péče podle zákona existuje?

Zdroj: vlastní výzkum

Z obr. č. 6 můžeme vidět, že celkem 21 (54 %) studentů odpovědělo možnost 5, 7 (18 %) možnost 4 a 11 (28 %) možnost 3.

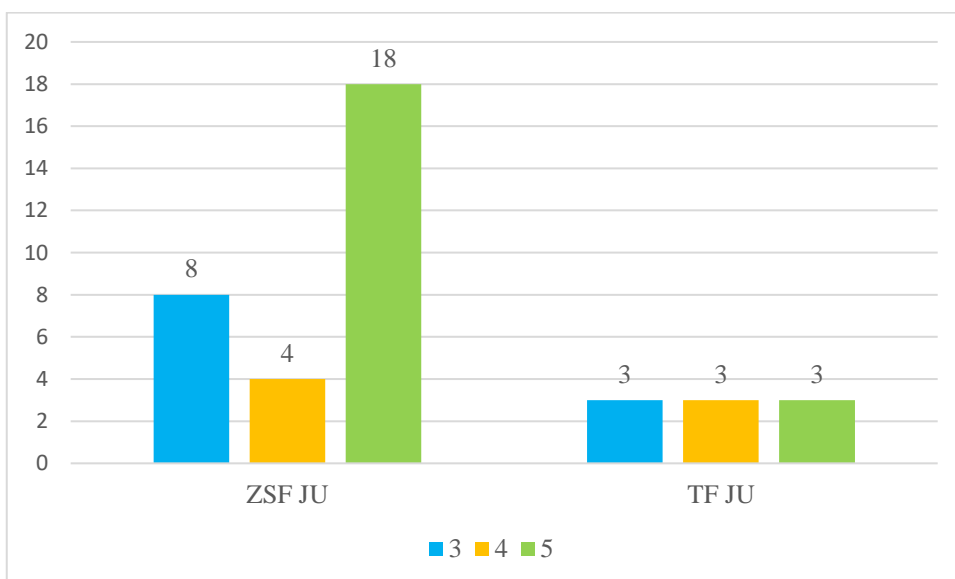
Obrázek 7 – rozdělení otázky č. 4 podle ročníků

Zdroj: vlastní výzkum

Obr. č. 7 zobrazuje počet odpovědí dle jednotlivých ročníků. V prvním ročníku možnost 3 vybralo 8 (44 %) studentů, možnost 4 a 5 vybralo shodně 5 (28 %) studentů. Ve třetím ročníku vybrali možnost 3 3 (14 %) studenti, možnost 4 2 (10 %) studenti a nejvíce studentů vybralo možnost 5, a to 16 (76 %) studentů.

Obrázek 8 – rozdělení otázky č. 4 podle fakult

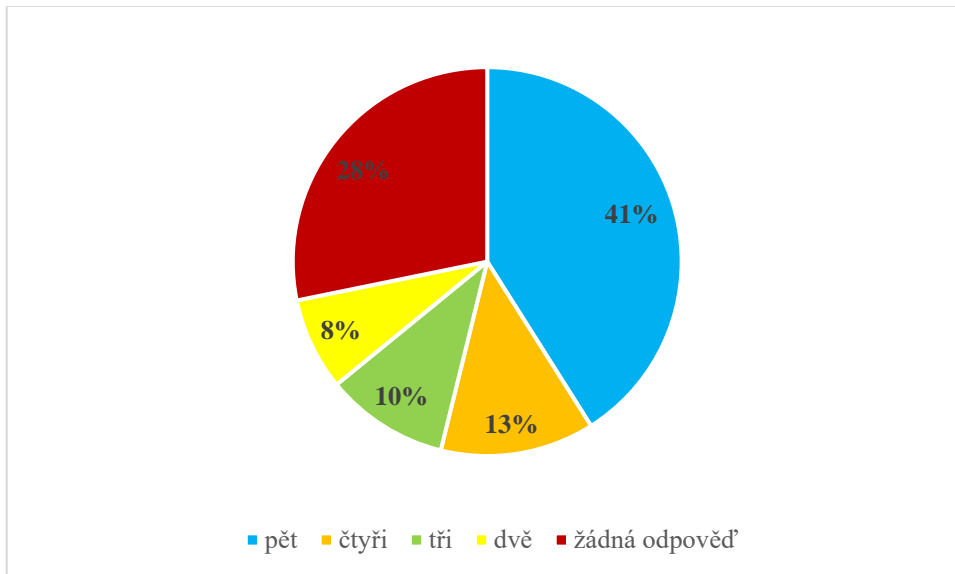

Zdroj: vlastní výzkum

Na obr. č. 8 můžeme vidět počet odpovědí podle jednotlivých fakult. Respondenti na ZSF JU vybrali nejvíce možnost 5, a to 18 (60 %) studentů, 4 (13 %) studenti vybrali možnost 4 a 8 (27 %) studentů možnost 3. Na TF JU jsou všechny možnosti vyrovnané, možnost 3, 4 i 5 vybrali shodně 3 (33 %) studenti.

Otevřená otázka č. 5

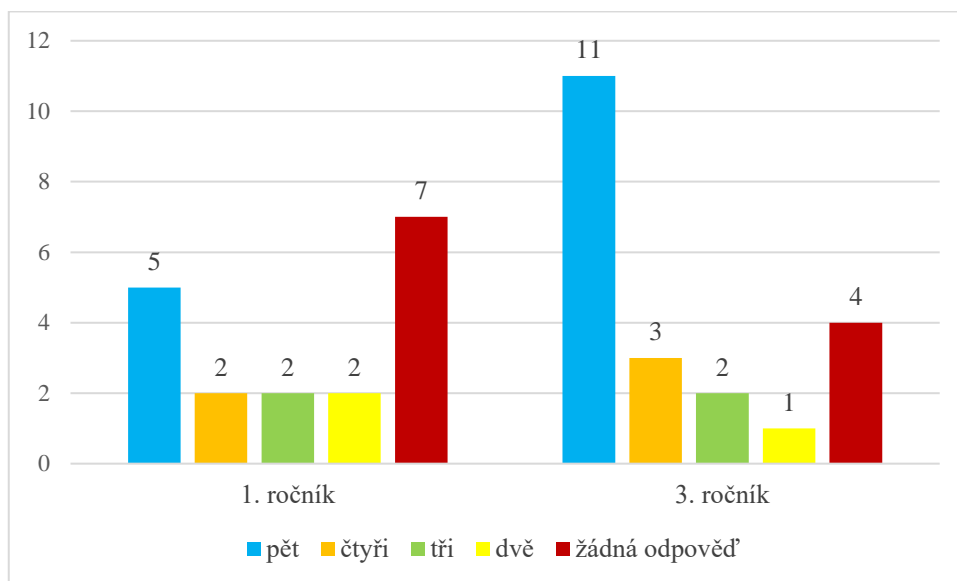
Obrázek 9 - Vyjmenování forem NRP

Zdroj: vlastní výzkum

Otázka č. 5 byla otevřená a respondenti byli dotazováni, zda dokáží vyjmenovat jednotlivé formy NRP. Jak ukazuje obr. č. 9, celkem 16 (41 %) studentů vyjmenovalo 5 forem, 5 (13 %) vyjmenovalo 4 formy, 4 (10 %) vyjmenovali 3 formy, 3 (8 %) vyjmenovali 2 formy a 11 (28 %) nevyjmenovalo žádnou. 3 studenti jako formu NRP označili opatrovnictví a z toho 1 student i ústavní péči.

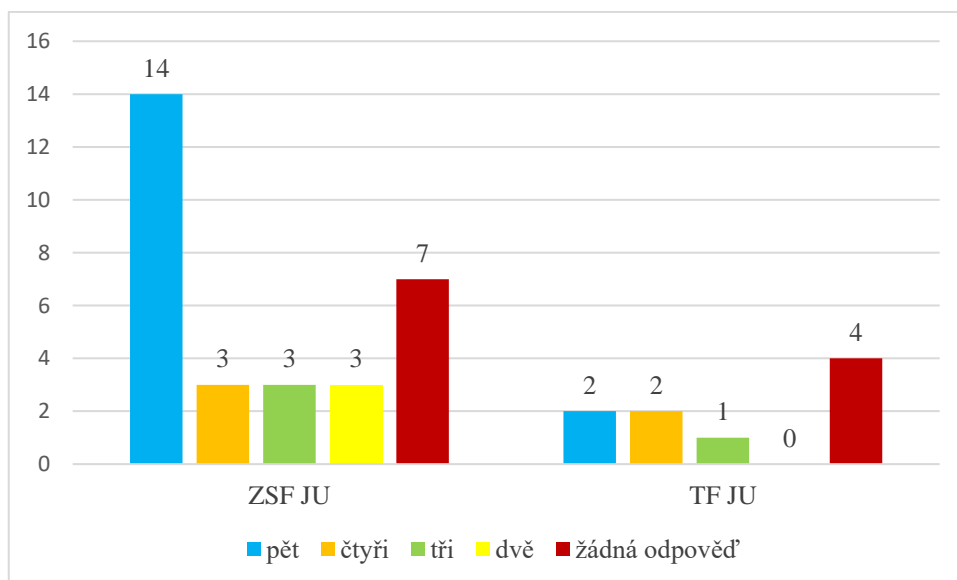
Obrázek 10 – rozdělení otázky č. 5 podle ročníků

Zdroj: vlastní výzkum

Obr. č. 10 znázorňuje počet jednotlivých odpovědí podle ročníků. V prvním ročníku nejvíce studentů neodpovědělo, a to 7 (39 %) studentů. Poté 5 (28 %) studentů vyjmenovalo všech 5 forem NRP a poté vyjmenovali 4, 3 a 2 formy shodně 2 (11 %) studenti. Zatímco ve třetím ročníku nejvíce studentů vyjmenovalo 5 forem NRP, a to 11 (52 %) studentů 4 formy napsali 3 (14 %) studenti, 3 formy 2 (10 %), 2 formy 1 (5 %) student a žádnou odpověď 4 (19 %) studenti.

Obrázek 11 – rozdělení otázky č. 5 podle fakult

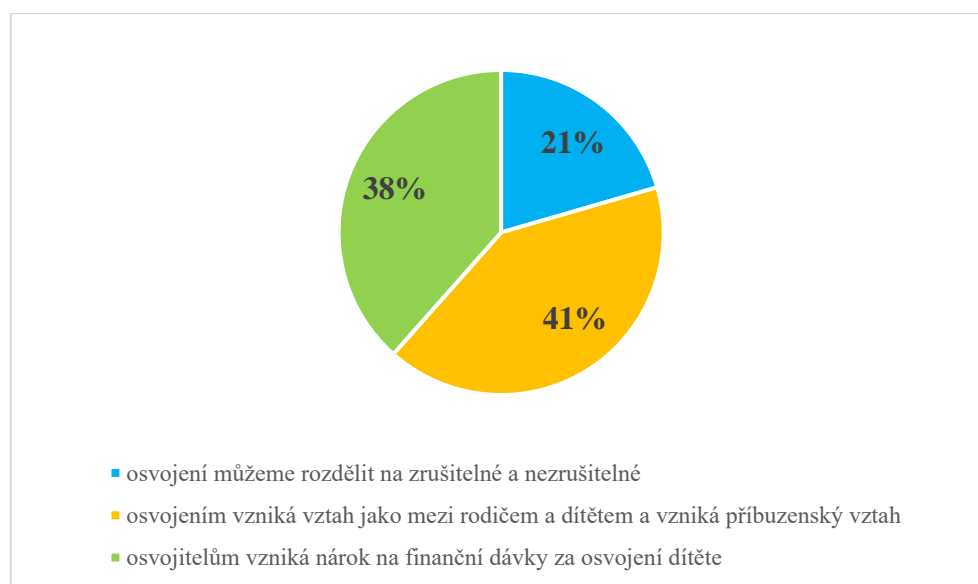
Zdroj: vlastní výzkum

Z obr. č. 11 můžeme vyčíst, že studenti na ZSF JU nejvíce napsali 5 forem NRP – 14 (47 %), 7 (23 %) studentů nenapsalo žádnou odpověď a shodně 3 (10 %) studenti vyjmenovali 4, 3 a 2 formy NRP. 4 (45 %) studenti na TF JU nevyjmenovali žádnou formu NRP, shodně 2 (22 %) studenti napsali 5 a 4 formy NRP, 1 (11 %) napsal 3 formy a nikdo nenapsal 2 formy NRP.

Uzavřená otázka č. 6

V otázce č. 6 jsem se respondentů ptala, které z vypsanych tvrzení není pravdivé o osvojení. Respondenti měli na výběr ze 3 možností.

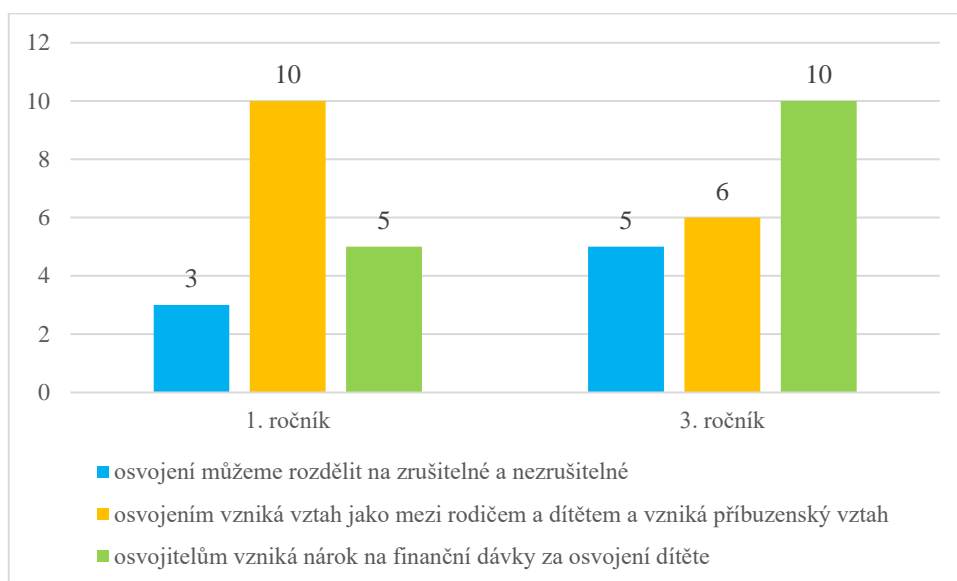
Obrázek 12 – Které z tvrzení o osvojení není pravdivé?

Zdroj: vlastní výzkum

Jak je zřejmé z obr. č. 12, nejvíce respondenti označovali druhou možnost – 16 (41 %) studentů. 15 (38 %) studentů označilo poslední možnost a nejméně označovanou odpovědí byla první možnost, a tu zvolilo 8 (21 %) studentů.

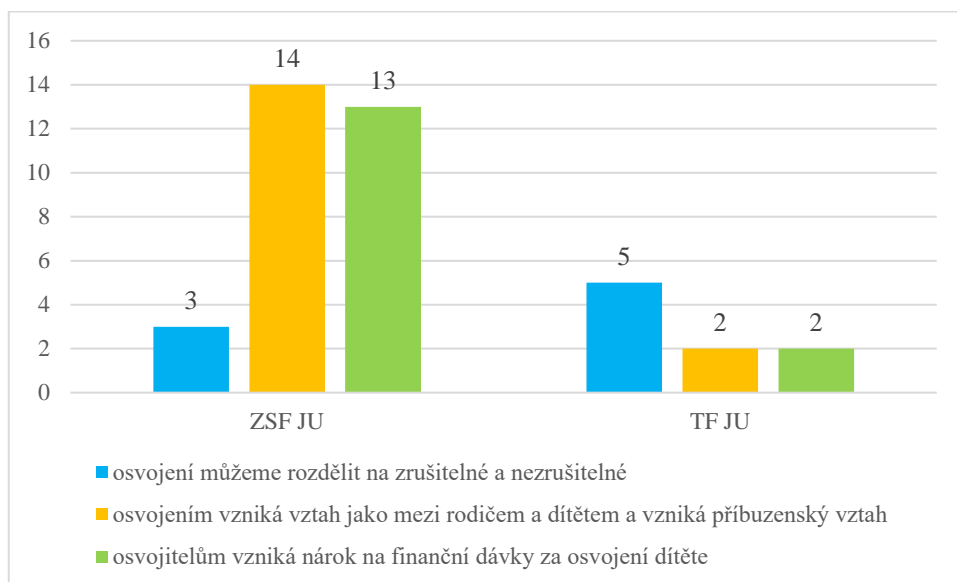
Obrázek 13 – rozdělení otázky č. 6 podle ročníků

Zdroj: vlastní výzkum

Podle obr. č. 13 můžeme vidět, že v prvním ročníku nejvíce studentů zvolilo druhou možnost, a to 10 (56 %). Třetí možnost zvolilo 5 (28 %) studentů a první možnost 3 (16 %) studenti. Ve třetím ročníku nejčastěji studenti zvolili možnost třetí – 10 (48 %) studentů, druhou možnost zaškrtno 6 (28 %) a první 5 (24 %) studentů.

Obrázek 14 – rozdělení otázky č. 6 podle fakult

Zdroj: vlastní výzkum

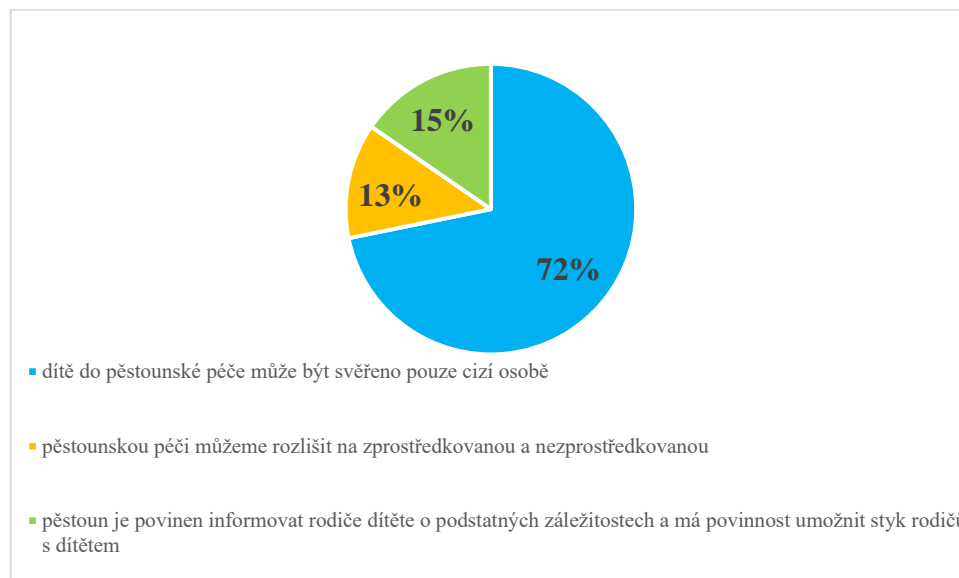
Podle obr. č. 14, studenti na ZSF JU nejvíce vybrali druhou možnost, kterou vybralo 14 (47 %) studentů. Poté 13 (43 %) studentů zvolilo poslední možnost a nejmenší zastoupení

měla možnost první a tu zvolili 3 (10 %) studenti. Na TF JU zvolilo 5 (56 %) studentů první možnost. Možnost druhou a třetí zvolili shodně 2 (22 %) studenti.

Uzavřená otázka č. 7

U této otázky jsem se respondentů ptala, které z vypsanych tvrzení není pravdivé o pěstounské péči. Na výběr měli ze 3 možností.

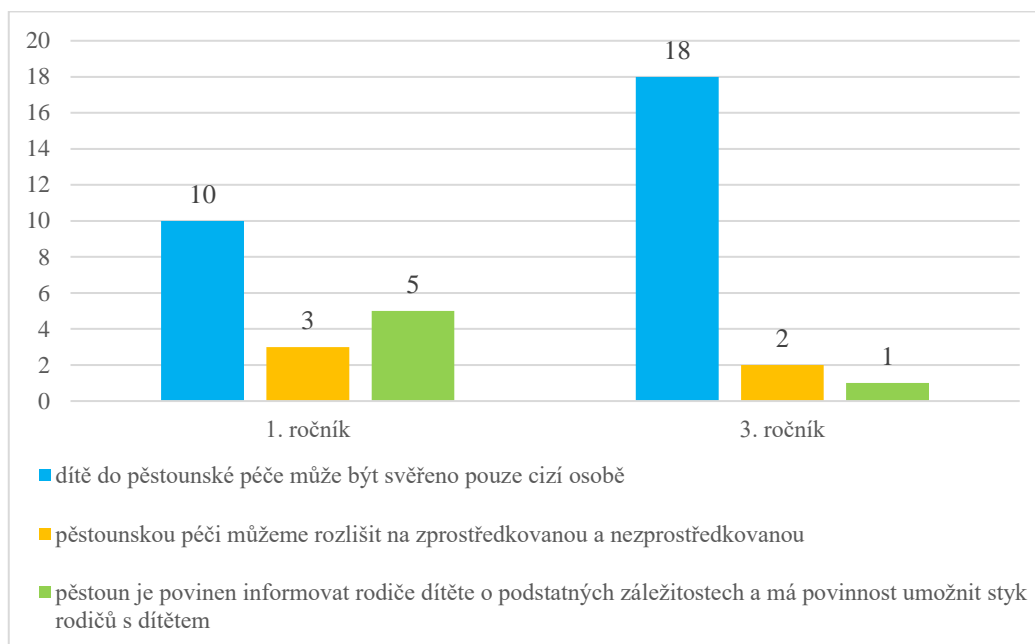
Obrázek 15 – Které tvrzení o pěstounské péči není pravdivé?

Zdroj: vlastní výzkum

Z obr. č. 15 je zřejmé, že nejvíce studenti vybírali možnost první a to celkem 28 (72 %) studentů, druhou možnost vybralo 5 (13 %) studentů a třetí možnost 6 (15 %) studentů.

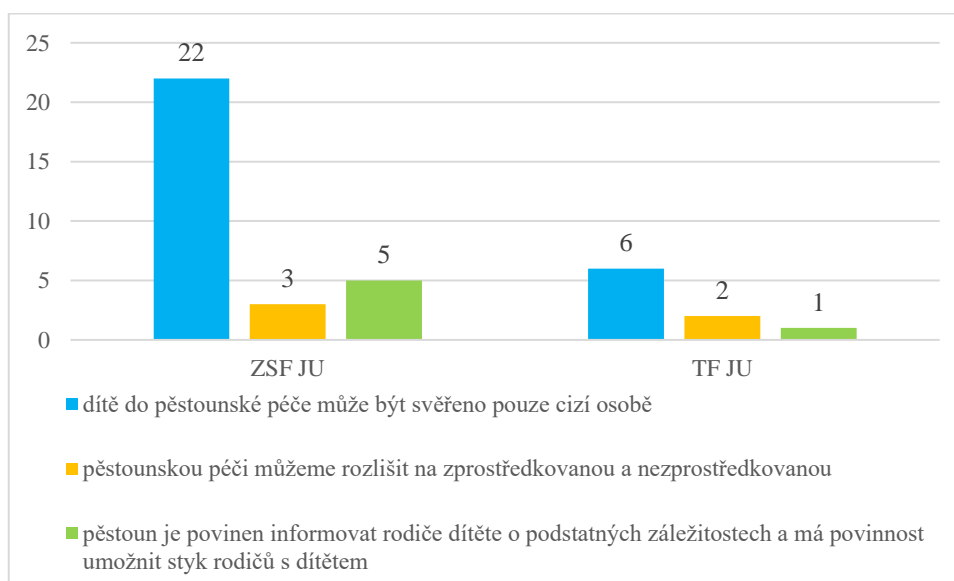
Obrázek 16 – rozdělení otázky č. 7 podle ročníků

Zdroj: vlastní výzkum

Na obr. č. 16 můžeme vidět, že studenti v prvním ročníku nejčastěji zvolili možnost první, tuto možnost zvolilo 10 (55 %) studentů. Možnost druhou zvolili 3 (17 %) studenti a třetí možnost vybralo 5 (28 %) studentů. Ve třetím ročníku zvolilo první možnost 18 (85 %) respondentů, pouze 2 (10 %) studenti možnost druhou a 1 (5 %) student možnost třetí.

Obrázek 17 – rozdělení otázky č. 7 podle fakult

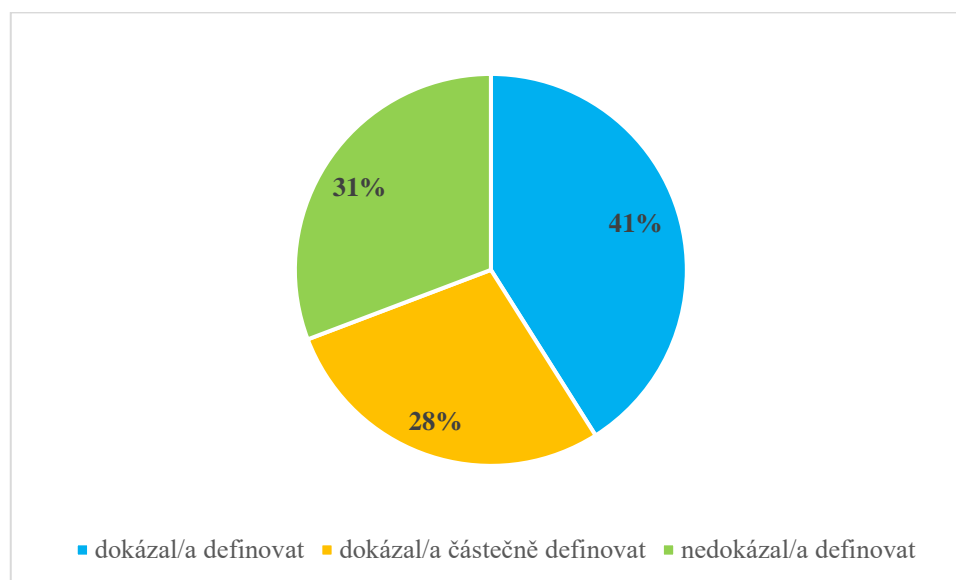
Zdroj: vlastní výzkum

Z obr. č. 17 je očividné, že na ZSF JU celkem 22 (73 %) studentů zvolilo první možnost, poté 3 (10 %) studenti možnost druhou a 5 (17 %) studentů možnost třetí. Na TF JU zaškrtno 6 (67 %) studentů první možnost, 2 (22 %) druhou možnost a 1 (11 %) student možnost třetí.

Otevřená otázka č. 8

V této otázce jsem se respondentů ptala, zda by dokázali stručně napsat, jaký je rozdíl mezi osvojením a pěstounskou péčí. Po přečtení odpovědí jsem je kategorizovala do 3 skupin: jestli studenti tento rozdíl dokázali definovat nebo ho částečně definovali nebo ho nedokázali dostatečně definovat.

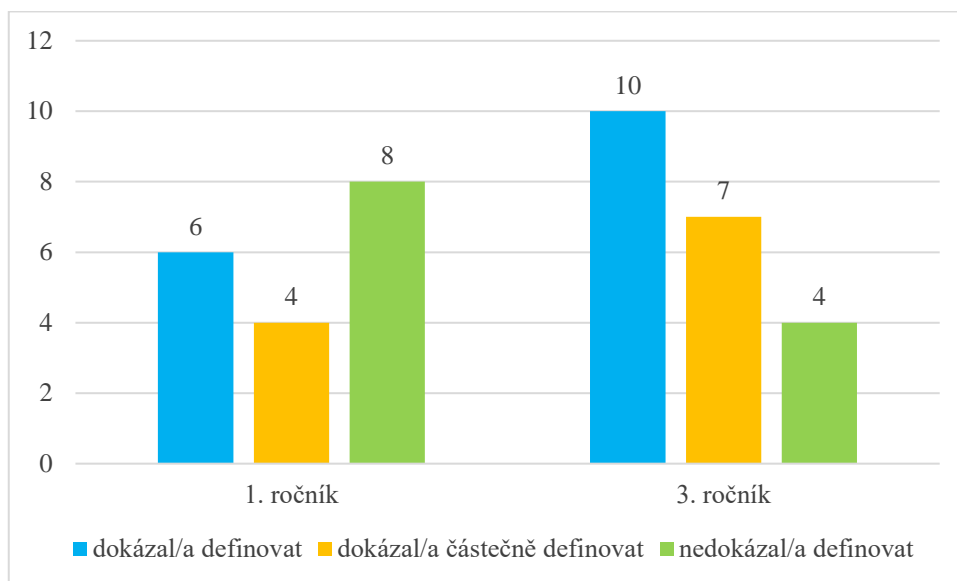
Obrázek 18 – rozdíl mezi osvojením a pěstounskou péčí

Zdroj: vlastní výzkum

Na obr. č. 18 můžeme vidět, že převládá kategorie, kdy studenti dokázali rozdíl mezi formami NRP definovat, a to 16 (41 %) studentů. Částečně definovat rozdíl dokázalo 11 (28 %) studentů a 12 (31 %) studentů ho dostatečně nedefinovalo nebo vůbec neodpověděli.

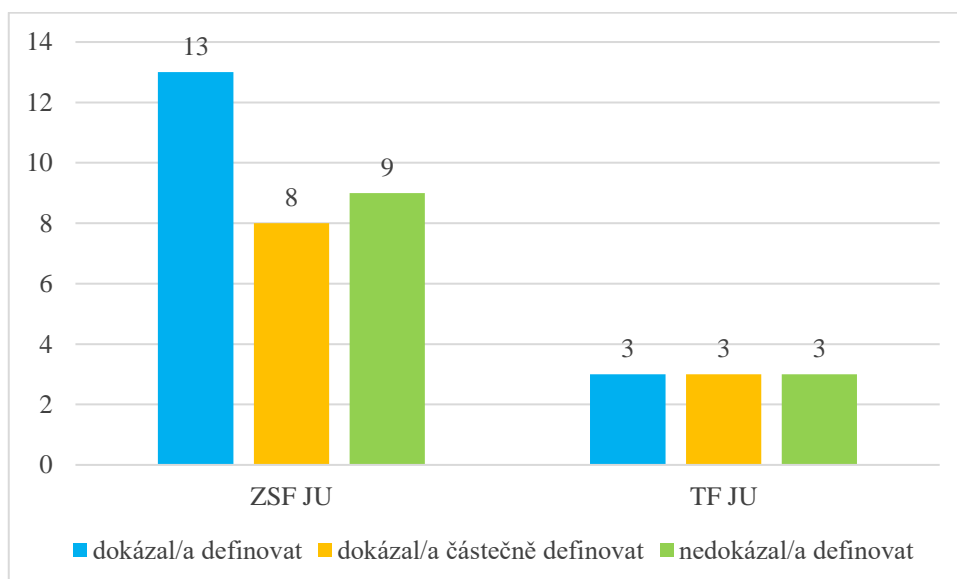
Obrázek 19 – rozdělení otázky č. 8 podle ročníků

Zdroj: vlastní výzkum

V porovnání mezi ročníky můžeme na obr. č. 19 vidět, že v prvním ročníku celkem 8 (44 %) studentů nedokázalo dostatečně definovat rozdíl, 6 (33 %) studentů ho definovalo dostatečně a 4 (22 %) studenti částečně definovali rozdíl. Ve třetím ročníku celkem 10 (48 %) studentů definovalo rozdíl, 7 (33 %) studentů částečně a 4 (19 %) studenti nedokázali definovat.

Obrázek 20 – rozdělení otázky č. 8 podle fakult

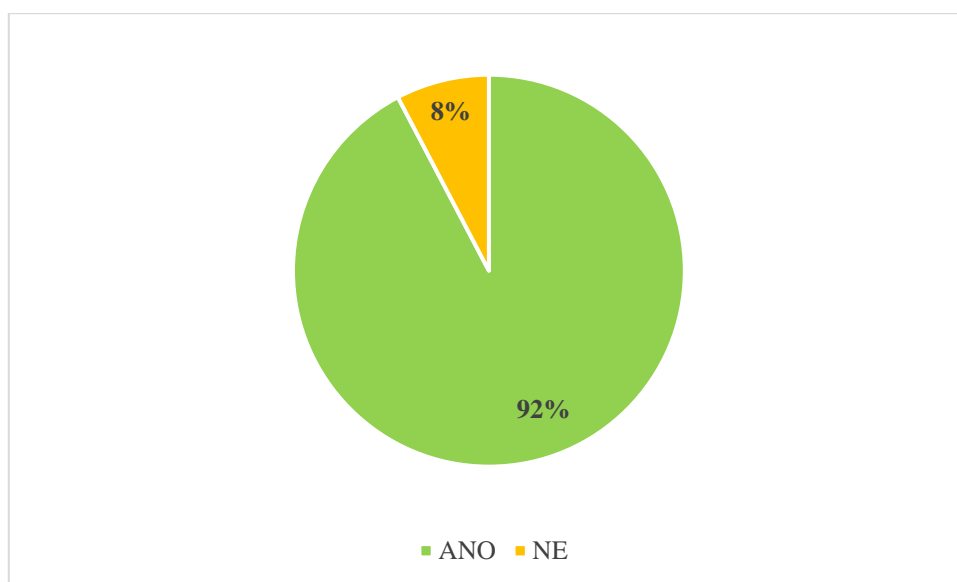
Zdroj: vlastní výzkum

V porovnání mezi jednotlivými fakultami můžeme na obr. č. 20 vidět, že 13 (43 %) studentů na ZSF JU dokázalo definovat rozdíl mezi osvojením a pěstounskou péčí, 8 (27 %) studentů jej definovalo částečně a 9 (30 %) studentů jej nedefinovalo dostatečně. Na TF JU můžeme vidět, že shodně po 3 (33 %) studentech, dokázali, částečně dokázali či dostatečně nedokázali definovat rozdíl mezi osvojením a pěstounskou péčí.

Uzavřená otázka č. 9

V otázce č. 9 byli studenti dotazováni, zda ví, jestli pěstouni dostávají dávky pěstounské péče. Na výběr měli odpověď ANO a NE.

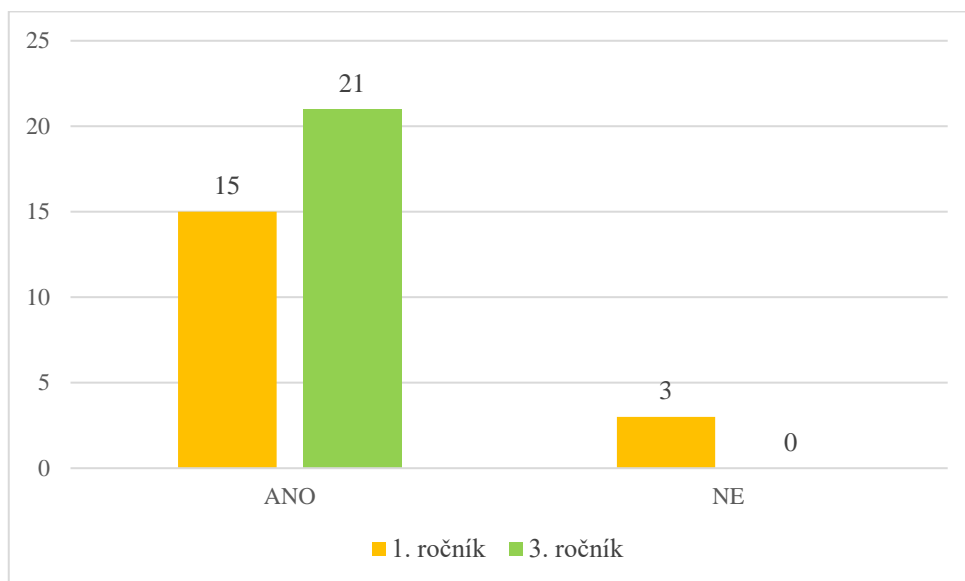
Obrázek 21 – dávky pěstounské péče

Zdroj: vlastní výzkum

Z obr. č. 21 je zřetelné, že 36 (92 %) studentů odpovědělo ANO a 3 (8 %) studenti odpověděli NE.

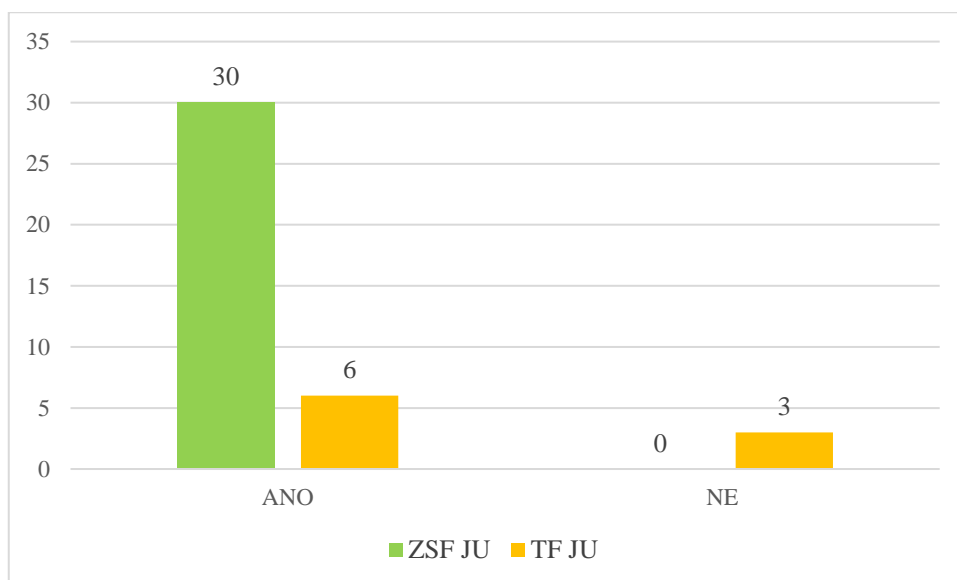
Obrázek 22 – rozložení otázky č. 9 podle ročníků

Zdroj: vlastní výzkum

Z obr. č. 22 je evidentní, že v poměru mezi ročníky 15 (83 %) studentů v prvním ročníku odpovědělo ANO a 3 (17 %) studenti NE. Ve třetím ročníku 21 (100 %) studentů odpovědělo ANO a žádný student NE.

Obrázek 23 – rozdělení otázky č. 9 podle fakult

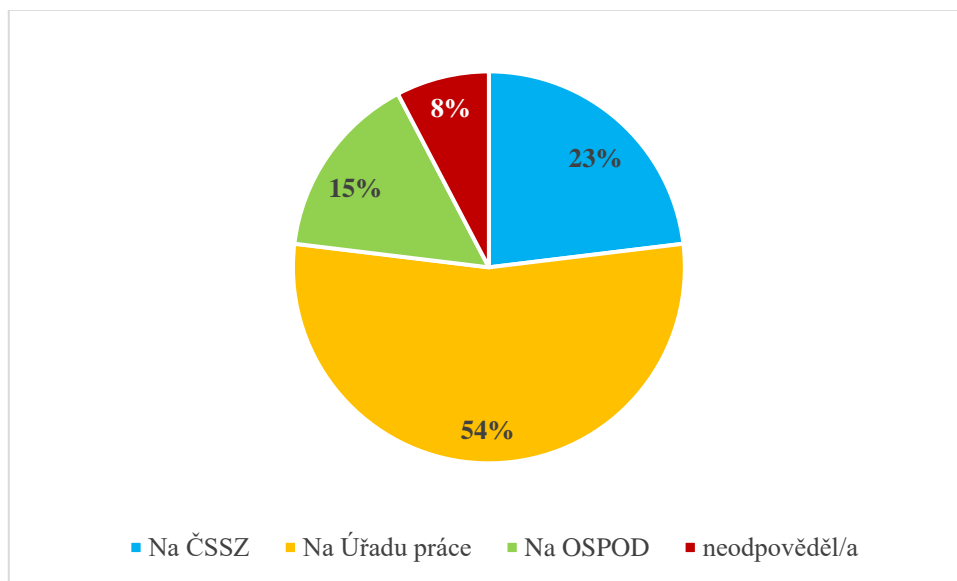
Zdroj: vlastní výzkum

V porovnání mezi jednotlivými fakultami, což je vyobrazeno na obr. č. 23, 30 (100 %) studentů ze ZSF JU zvolilo možnost ANO a žádný student NE. Z TF JU 6 (67 %) studentů odpovědělo ANO a 3 (33 %) studenti NE.

Uzavřená otázka č. 10

Otázka č. 10 souvisí s předcházející otázkou. Studenti byli dotazováni, zda ví, kde se dávky pěstounské péče vyplácejí. Pokud studenti odpověděli na předcházející otázku ANO, měli zde vybrat jednu ze tří možností. Jelikož 3 studenti v předcházející otázce odpověděli NE, v této otázce evidují 36 odpovědí.

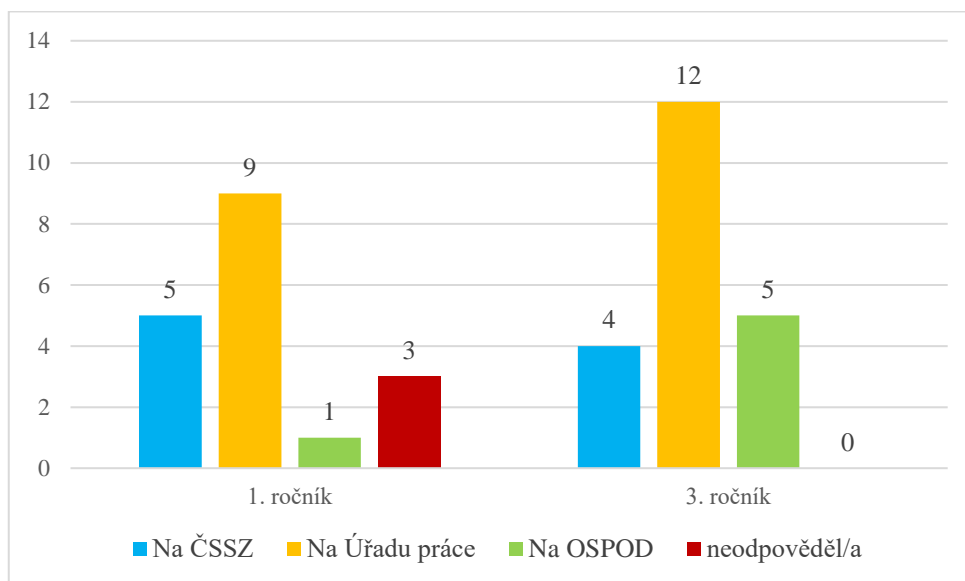
Obrázek 24 – kde se vyplácí dávky pěstounské péče

Zdroj: vlastní výzkum

Z obr. č. 24 je patrné, že nejfrekventovanější odpovědí byla možnost Na Úřadu práce. Tu zvolilo 21 (54 %) studentů. 9 (23 %) studentů zvolilo možnost na ČSSZ, 6 (15 %) na OSPOD. Neodpověděli 3 (8 %) studentů.

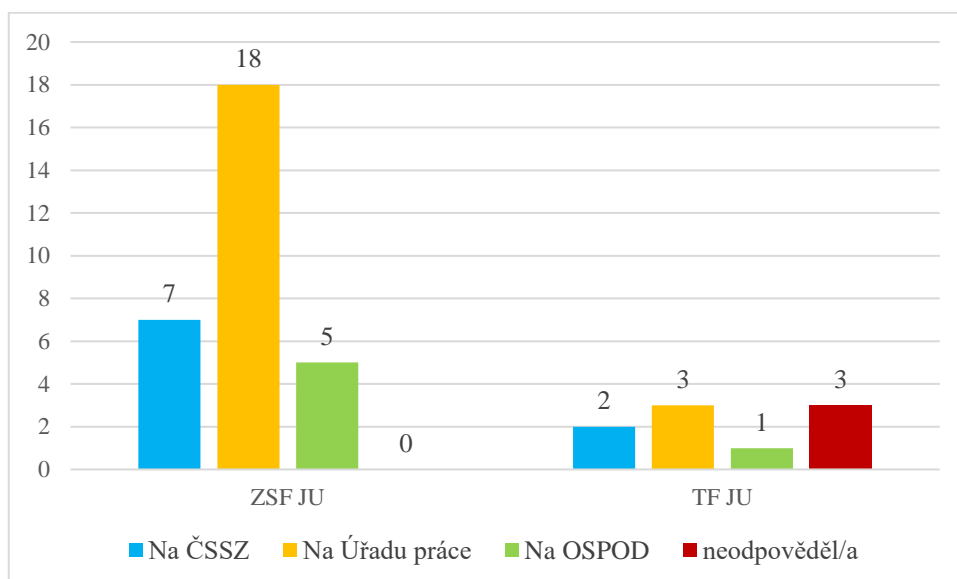
Obrázek 25 – rozložení otázky č. 10 podle ročníků

Zdroj: vlastní výzkum

Studenti v prvním ročníku podle obr. č. 25 nejvíce označovali možnost na Úřadu práce, zvolilo jí 9 (50 %) studentů. Možnost na ČSSZ zvolilo 5 (28 %) studentů, 1 (5 %) student na OSPOD a 3 (17 %) studenti neodpověděli. Ve třetím ročníku všichni studenti odpověděli, a to nejvíce možnost na Úřadu práce, a to 12 (57 %) studentů, 4 (19 %) zvolili na ČSSZ a 5 (24 %) studentů na OSPOD.

Obrázek 26 – rozložení otázky č. 10 podle fakult

Zdroj: vlastní výzkum

Z obr. č. 26 je evidentní, že na ZSF JU všichni studenti odpověděli. Nejvíce studentů vybralo možnost na Úřadu práce, tuto možnost vybralo 18 (60 %) studentů, možnost na ČSSZ vybralo 7 (23 %) studentů a na OSPOD 5 (17 %) studentů. Na TF JU 3 (33 %) studenti odpověděli na Úřadu práce, 2 (23 %) studenti na ČSSZ, 1 (11 %) student na OSPOD a 3 (33 %) studenti neodpověděli.

Uzavřená otázka č. 11

V této uzavřené otázce byli studenti dotazováni, zda se domnívají, jestli budoucí pěstouni musí projít vzděláváním či školením před přijetím dítěte do pěstounské péče. Na výběr měli studenti ze dvou možností.

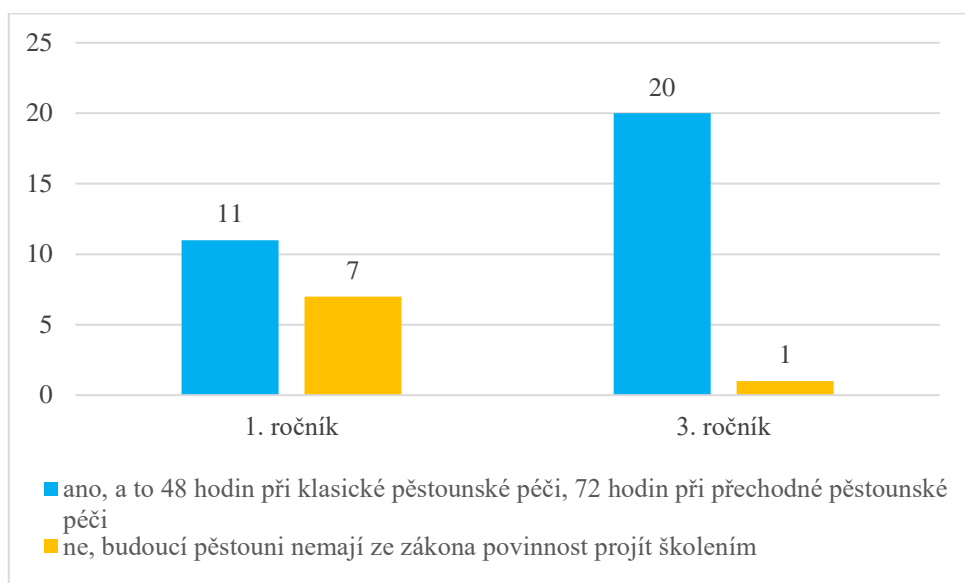
Obrázek 27 – povinnost vzdělávání pěstounů

Zdroj: vlastní výzkum

Podle obr. č. 27 evidují z celkového počtu respondentů 31 (79 %) studentů, kteří odpověděli, že pěstouni musí projít školením předtím, než přijmou dítě do své péče a 8 (21 %) studentů zvolilo možnost, že pěstouni takovou povinnost nemají.

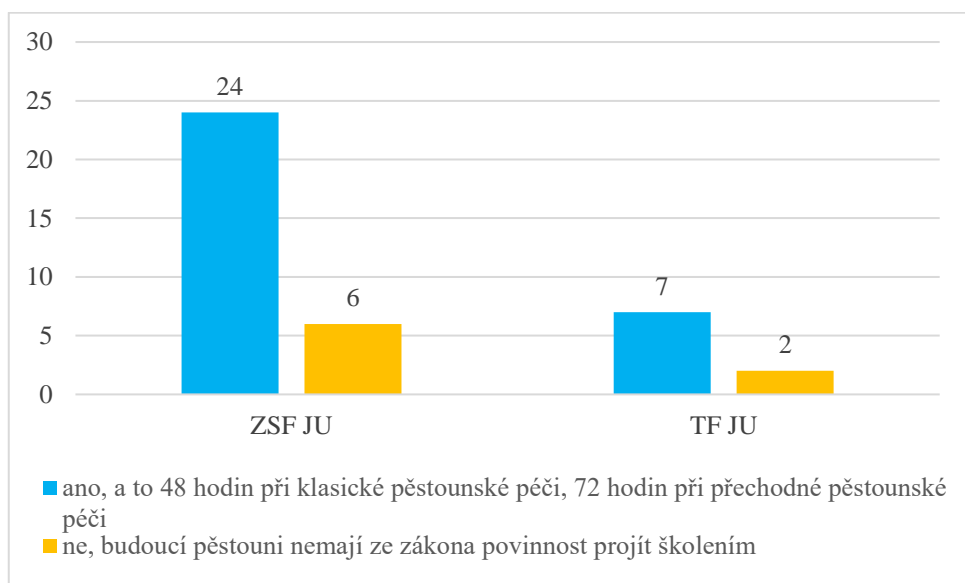
Obrázek 28 – rozložení otázky č. 11 podle ročníků

Zdroj: vlastní výzkum

Porovnání mezi ročníky lze vidět ve výše zobrazeném obr. č. 28. V prvním ročníku 11 (61 %) studentů odpovědělo, že pěstouni mají povinnost projít školením a 7 (39 %) studentů zvolilo, že tuto povinnost nemají. Ve třetím ročníku 20 (95 %) studentů odpovědělo, že pěstouni mají povinnost projít školením a 1 (5 %) student zaškrtl, že tuto povinnost nemají.

Obrázek 29 – rozložení otázky č. 11 podle fakult

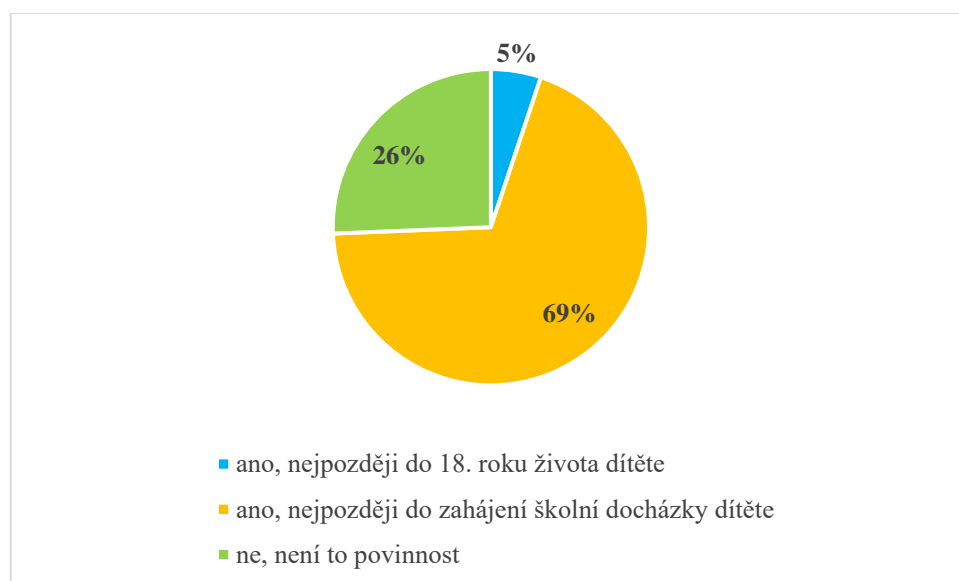
Zdroj: vlastní výzkum

Ve srovnání mezi fakultami, jak je patrné z obr. č. 29, studenti na ZSF JU nejčastěji vybrali první možnost, tu vybralo 24 (80 %) studentů a 6 (20 %) studentů vybralo druhou možnost. Studenti TF JU se také přiklonili k první možnosti, tu celkem zvolilo 7 (78 %) studentů a 2 (22 %) studenti vybrali možnost druhou.

Uzavřená otázka č. 12

V otázce č. 12 jsem se respondentů ptala, zda si myslí, že osvojitelé mají povinnost oznámit dítěti, že je osvojené a kdy by mu to rodiče měli oznámit.

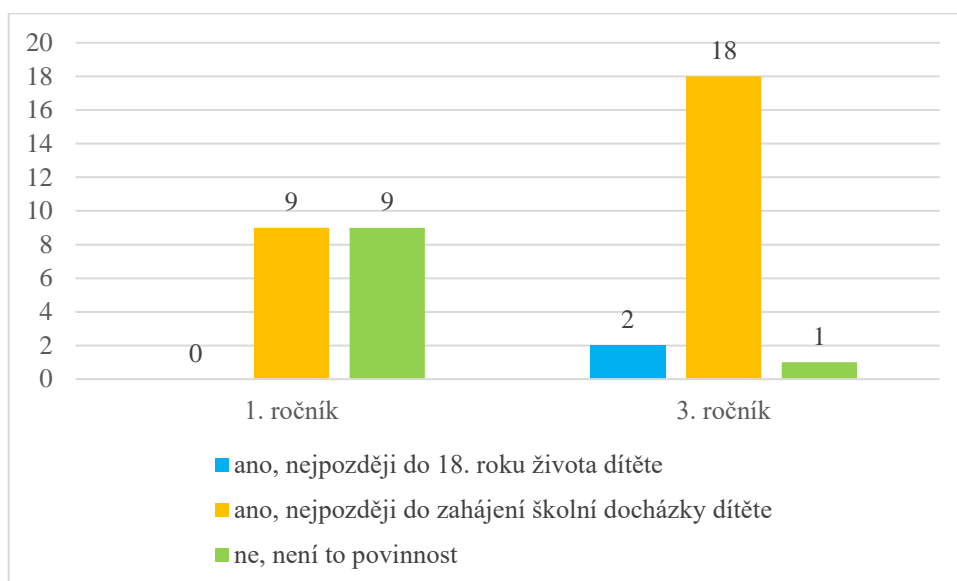
Obrázek 30 – povinnost oznámit dítěti o osvojení

Zdroj: vlastní výzkum

Jak je zřetelné z obr. č. 30, nejvíce respondentů označilo možnost, že osvojitelé mají povinnost dítěti oznámit skutečnost, že je osvojené, a to do zahájení školní docházky dítěte. Tuto možnost zvolilo 27 (69 %) studentů. Poté 10 (26 %) studentů zvolilo odpověď, že osvojitelé nemusí dítě informovat o faktu, že je osvojené. A zbývajících 2 (10 %) studenti zvolili možnost, že osvojitelé musí dítě informovat do 18. roku věku dítěte.

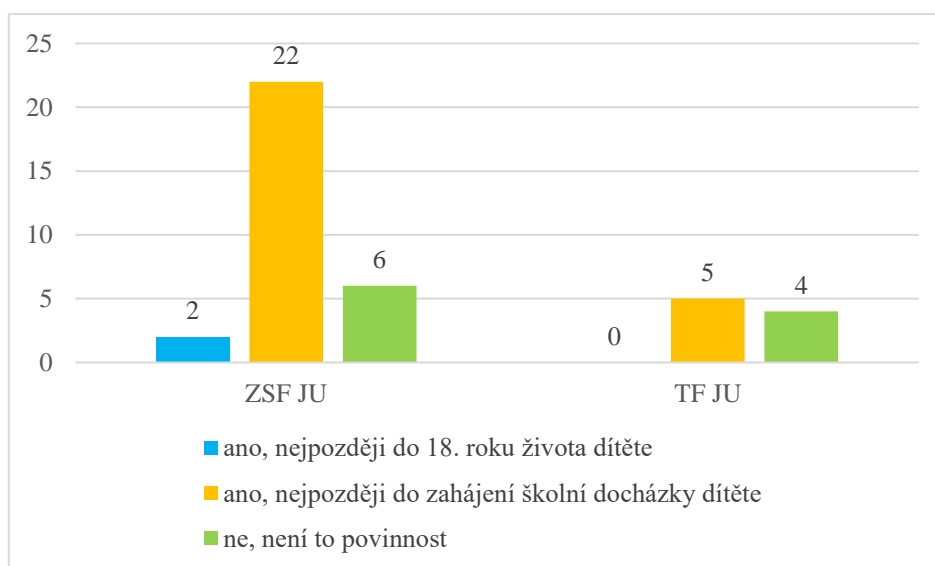
Obrázek 31 – rozdělení otázky č. 12 podle ročníků

Zdroj: vlastní výzkum

Na obr. č. 31 je očividné, že studenti v prvním ročníku shodně po 9 (50 %) studentech zvolili možnost, že osvojitelé musí dítěti oznámit, že je osvojené, do zahájení školní docházky dítěte anebo že tuto povinnosti osvojitelé nemají. Žádný ze studentů nevybral první možnost. Ve třetím ročníku nejvíce studentů zvolilo možnost, že rodiče musí dítě informovat nejpozději do zahájení školní docházky. Tuto možnost zvolilo 18 (85 %) studentů. 2 (10 %) studenti odpověděli druhou možnost a 1 (5 %) student odpověděl třetí možnost.

Obrázek 32 – rozdělení otázky č. 12 podle fakult

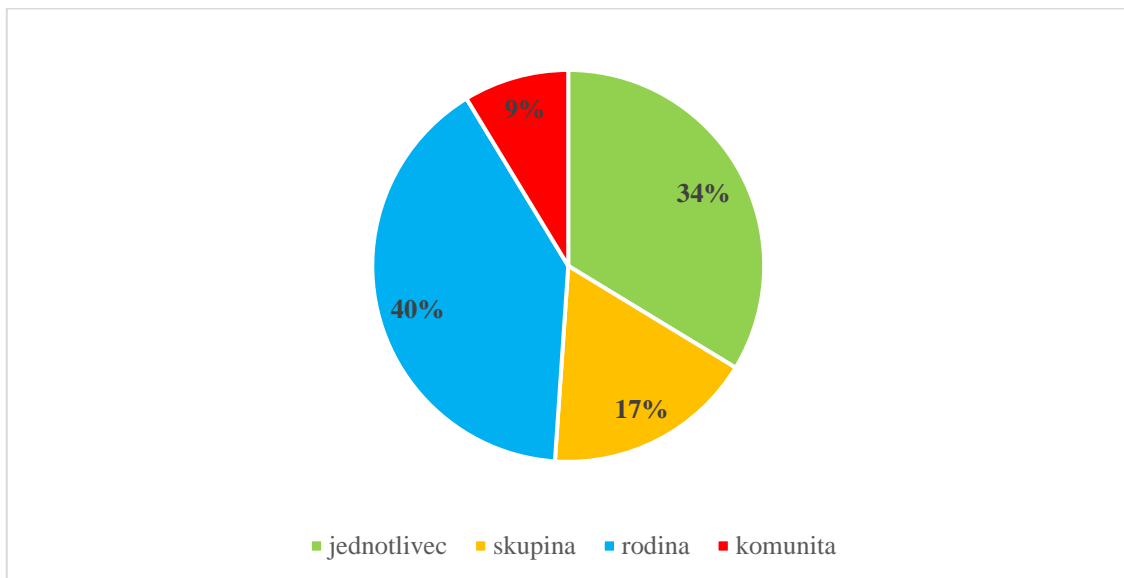
Zdroj: vlastní výzkum

Jak můžeme vidět na obr. č. 32, studenti na ZSF JU nejvíce zvolili možnost druhou, zvolilo ji 22 (73 %) studentů. Dále 6 (20 %) studentů zaškrtnulo odpověď třetí a 2 (7 %) studenti vybrali možnost první. Žádný student na TF JU nevybral první možnost, 5 (56 %) studentů vybralo druhou možnost a 4 (44 %) studenti vybrali třetí možnost.

Polootevřená otázka č. 13

V této otázce jsem se respondentů ptala, jestli ví, které metody sociální práce sociální pracovník pracující v NRP využívá. Respondenti měli možnost vybrat více odpovědí nebo uvést svoji vlastní odpověď. Jelikož měli možnost vybrat více odpovědí, z této otázky eviduji 92 odpovědí od 39 respondentů.

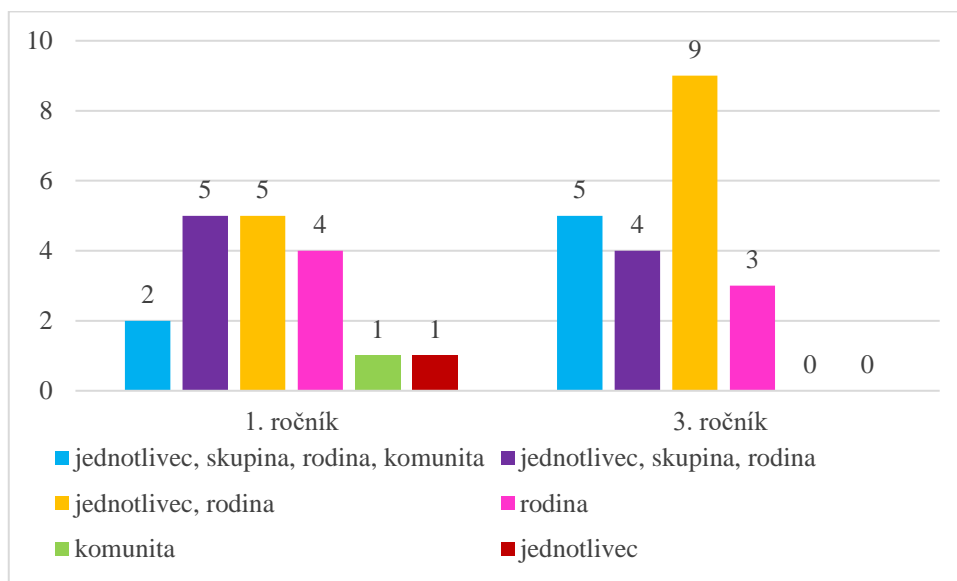
Obrázek 33 – metody sociální práce

Zdroj: vlastní výzkum

Z obr. č. 33 je zřejmé, že z 92 odpovědí bylo 31 (34 %) odpovědí sociální práce s jednotlivcem, dále bylo označeno 37 (40 %) odpovědí s variantou sociální práce s rodinou, poté v 16 (17 %) odpovědích byla označena sociální práce se skupinou a v 8 (9 %) komunitní sociální práce.

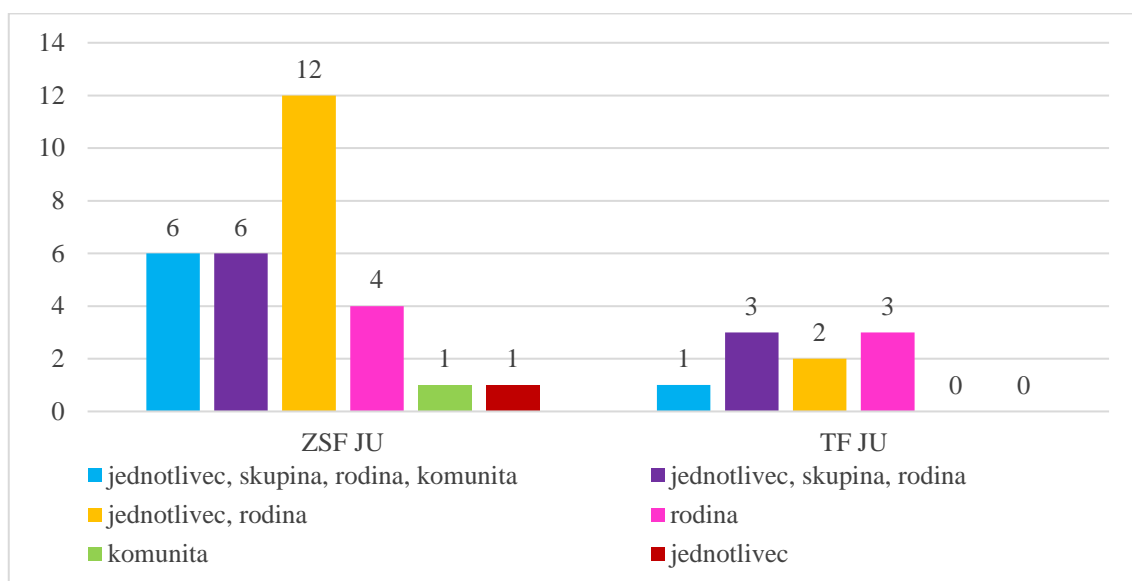
Obrázek 34 – rozdělení otázky č. 13 podle ročníků

Zdroj: vlastní výzkum

Na obr. č. 34 můžeme vidět porovnání mezi jednotlivými ročníky daných fakult. Pro vytvoření grafu jsem vytvořila kategorie jednotlivých metod sociální práce, které každý student zvolil. V prvním ročníku nejvíce studentů zvolilo metody sociální práce s jednotlivcem, skupinou a rodinou a dále sociální práci s jednotlivcem a rodinou. Tuto možnost zvolilo 5 (28 %) studentů. Poté 4 (22 %) studenti zvolili sociální práci s rodinou, 2 (11 %) studenti zvolili všechny vyjmenované metody sociální práce a shodně 1 (6 %) student zvolil komunitní sociální práci a sociální práci s jednotlivcem. Ve třetím ročníku nejvíce studentů zvolilo možnosti sociální práce s jednotlivcem a rodinou, a to celkem 9 (43 %) studentů. Dále 5 (24 %) studentů zvolilo všechny metody sociální práce, 4 (19 %) studenti vybrali metodu sociální práce s jednotlivcem, skupinou a rodinou a 3 (14 %) studenti vybrali pouze sociální práci s rodinou. Žádný student ze třetího ročníku nezvolil samostatně metodu sociální práce s jednotlivcem a komunitní sociální práci.

Obrázek 35 – rozdělení otázky č. 13 podle fakult

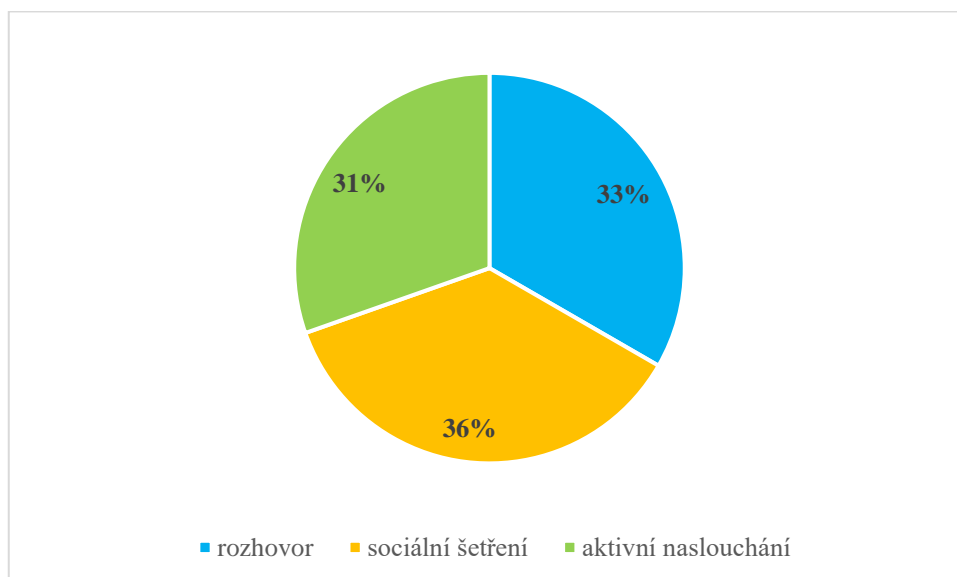
Zdroj: vlastní výzkum

Obr. č. 35 představuje porovnání mezi jednotlivými fakultami. Studenti studující na ZSF JU nejčastěji vybrali sociální práci s jednotlivcem a rodinou, a to celkem 12 (40 %) studentů. Všechny metody sociální práce a sociální práci s jednotlivcem, rodinou a skupinou zvolilo shodně 6 (20 %) studentů. 4 (13 %) studenti zvolili pouze sociální práci s rodinou a shodně po 1 (3 %) studentovi byla označena možnost sociální práce s jednotlivcem a komunitní sociální práce. Studenti, kteří studují na TF JU shodně po 3 (33 %) studentech vybrali možnost sociální práce s jednotlivcem, skupinou a rodinou a sociální práci s rodinou. 2 (22 %) studenti vybrali možnost sociální práce s jednotlivcem a rodinou a 1 (11 %) student vybral všechny vyjmenované možnosti. Žádný ze studentů na TF JU nevybral samostatně možnost sociální práce s jednotlivcem a komunitní sociální práci.

Polootevřená otázka č. 14

V otázce č. 14 jsem se respondentů dotazovala, jestli znají techniky sociální práce, které používá sociální pracovník pracující s klienty v NRP. Respondenti měli na výběr ze tří možností a dále měli možnost vypsát i své varianty odpovědí. Také u této otázky měli také studenti možnost vybrat více než jednu odpověď, tudíž evidují z této otázky celkem 102 odpovědí od 39 studentů.

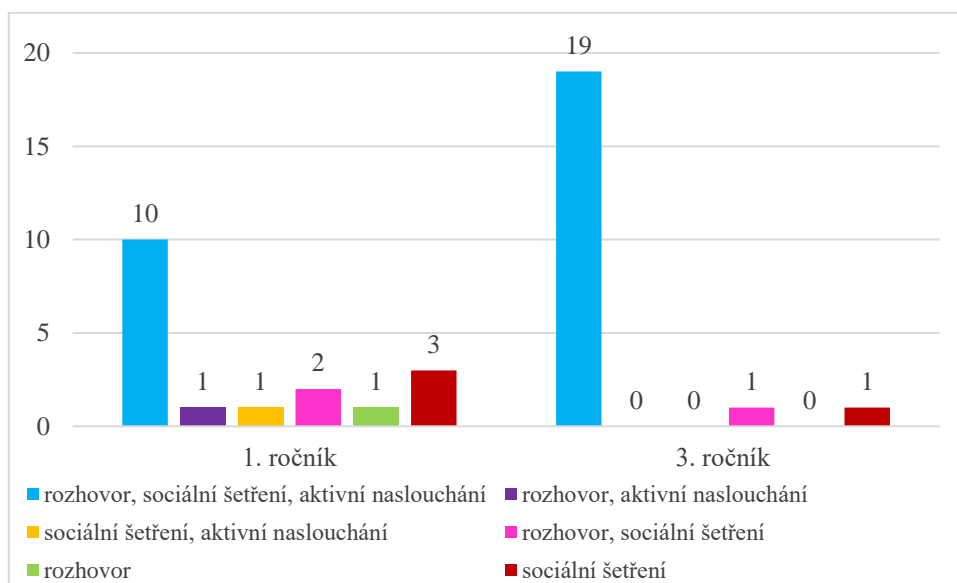
Obrázek 36 – techniky sociální práce

Zdroj: vlastní výzkum

Nejčastější odpovědí, podle obr. č. 36, se vyskytovala možnost sociální šetření, která zastupuje celkem 37 (36 %) odpovědí z celkového počtu. Poté studenti označovali možnost rozhovor, která tvoří celkem 34 (33 %) odpovědí a 31 (31 %) odpovědí tvoří možnost aktivní naslouchání. Možnost vypsát další techniky sociální práce nikdo ze studentů nevyužil.

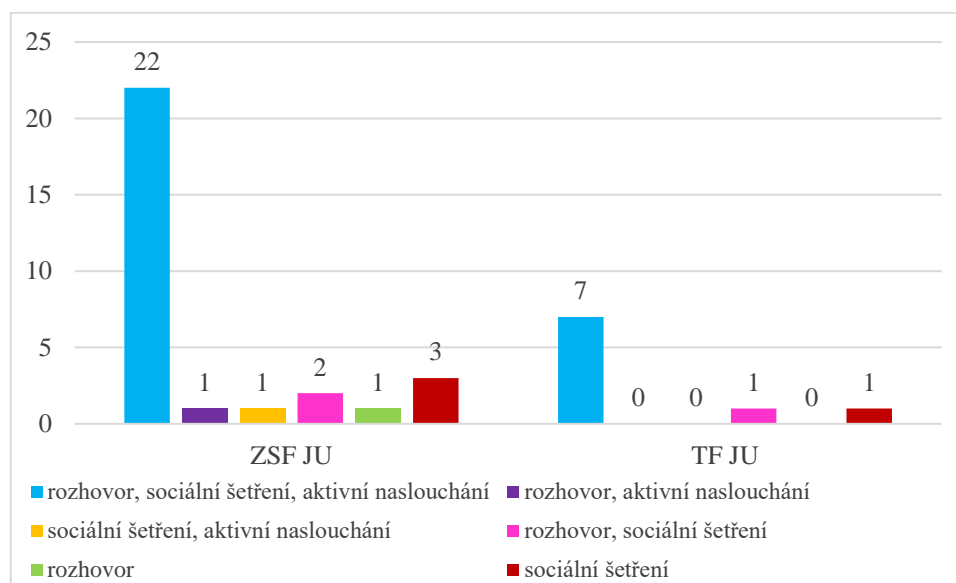
Obrázek 37 – rozdělení otázky č. 14 podle ročníků

Zdroj: vlastní výzkum

Pro vytvoření grafu jsem provedla kategorizaci jednotlivých technik sociální práce, které každý student zvolil. Na obr. č. 37, který porovnává jednotlivé ročníky, můžeme vyčíst, že nejčastější odpovědí, kterou studenti jak v prvním, tak i třetím ročníku zvolili, jsou všechny vyjmenované techniky sociální práce, a to konkrétně rozhovor, sociální šetření a aktivní naslouchání. V prvním ročníku tuto možnost zvolilo 10 (56 %) studentů a ve třetím ji vybralo 19 (90 %) studentů. Dále v prvním ročníku shodně po 1 (6 %) studentovi byla zvolena kategorie rozhovor a aktivní naslouchání, sociální šetření a aktivní naslouchání a také pouze samostatně rozhovor. Poté 2 (11 %) studenti z prvního ročníku vybrali možnosti rozhovor a sociální šetření a 3 (17 %) studenti vybrali samostatně sociální šetření. Ve třetím ročníku dále shodně po 1 (5 %) studentovi byla vybrána možnost rozhovor a sociální šetření a také bylo samostatně zvoleno sociální šetření. Ostatní možnosti ve třetím ročníku nikdo nevybral.

Obrázek 38 – rozdělení otázky č. 14 podle fakult

Zdroj: vlastní výzkum

Na obr. č. 38 je vyobrazeno porovnání mezi fakultami. Obě fakulty, tedy jak ZSF JU i TF JU nejčastěji vybrali všechny vyjmenované možnosti. Na ZSF JU tyto možnosti označilo celkem 22 (74 %) studentů a na TF bylo studentů 7 (78 %). Na ZSF JU shodně po 1 (3 %) studentovi byla označena možnost rozhovor a aktivní naslouchání, poté sociální šetření a aktivní naslouchání a také samostatně rozhovor. Dále 2 (7 %) studenti vybrali možnosti rozhovor a sociální šetření a zbylí 3 (10 %) studenti vybrali možnost samostatně sociální šetření. Na TF JU shodně po 1 (11 %) studentovi byly vybrány techniky rozhovor

a sociální šetření a poté samostatně sociální šetření. Ostatní možnosti studenti TF JU nevybrali.

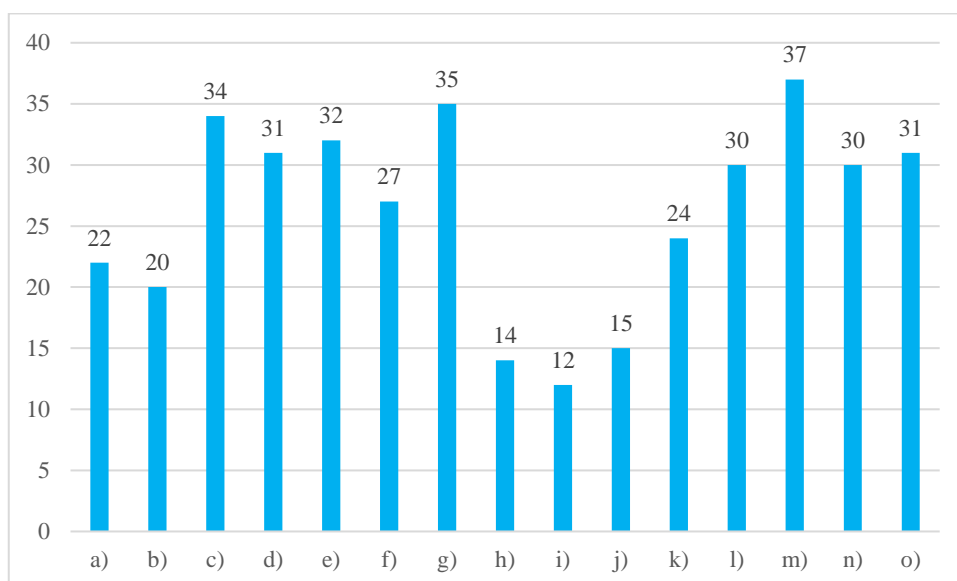
Polootevřená otázka č. 15

V této otázce jsem se respondentů ptala, jestli ví, jaké činnosti provádí sociální pracovník v NRP. Respondenti měli na výběr z několika možností a měli i příležitost napsat i svou odpověď, této možnosti však nikdo nevyužil. Na tuto otázku odpověděli všichni respondenti.

Z důvodu dlouhých odpovědí, které se do grafu nevešly, jsem pro následující 3 grafy vypsal možnosti do textu a v grafech jsou označeny pod písmeny a), b), c) a tak dále.

- a) vyhledávat děti, kterým je potřeba zajistit péči v náhradní rodinné péči formou pěstounské péče nebo osvojení
- b) vyhledávat fyzické osoby vhodné stát se osvojiteli či pěstouny
- c) vést spisovou dokumentaci
- d) vyhodnocovat potřeby dítěte a vytvářet individuální plán ochrany dítěte
- e) přijímat žádosti o zprostředkování pěstounské péče či osvojení
- f) sledovat vývoj dětí, které byly svěřeny do výchovy jiné osoby odpovědné za výchovu dítěte
- g) navštěvovat rodinu, kde dítě žije, popřípadě jiné prostředí, kde se dítě zdržuje
- h) rozhodovat o zamítnutí žádosti o zprostředkování náhradní rodinné péče
- i) rozhodovat o zastavení řízení o zařazení do evidence žadatelů o zprostředkování náhradní rodinné péče
- j) uzavírat dohody o výkonu pěstounské péče
- k) pořádat případové konference pro řešení situací ohrožených dětí a jejich rodin
- l) sledovat nepříznivé vlivy působící na děti a zjišťovat příčiny jejich vzniku
- m) poskytovat poradenství žadatelům o náhradní rodinnou péči
- n) podporovat spolupráci s biologickou rodinou dětí v pěstounské péči
- o) účastnit se soudních řízení a zpracovávání zpráv k těmto jednáním

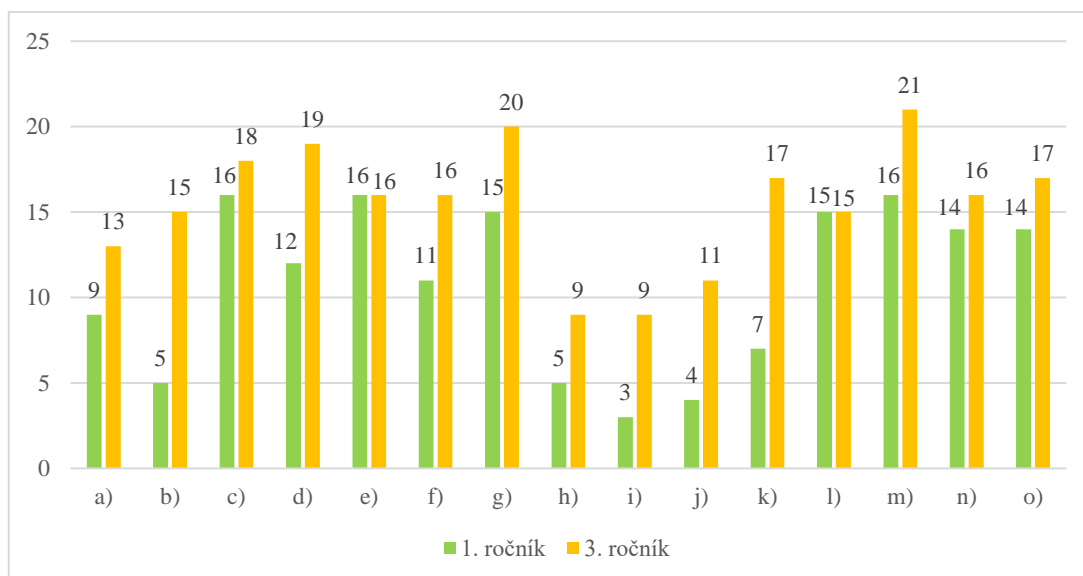
Obrázek 39 – činnosti sociálního pracovníka v NRP

Zdroj: vlastní výzkum

Z obr. č. 39 je patrné, že nejčastěji studenti zvolili možnost m), kterou zvolilo 37 (95 %) studentů. Druhou nejfrekventovanější odpovědí byla možnost g), kterou zvolilo 35 (90 %) studentů a třetí nejčastější byla možnost c), kterou zvolilo 34 (87 %) studentů. Naopak nejméně častou byla možnost i), kterou zvolilo 12 (31 %) studentů, poté možnost h), kterou zvolilo 14 (36 %) studentů a třetí nejméně častou byla možnost j), kterou zvolilo 15 (38 %) studentů.

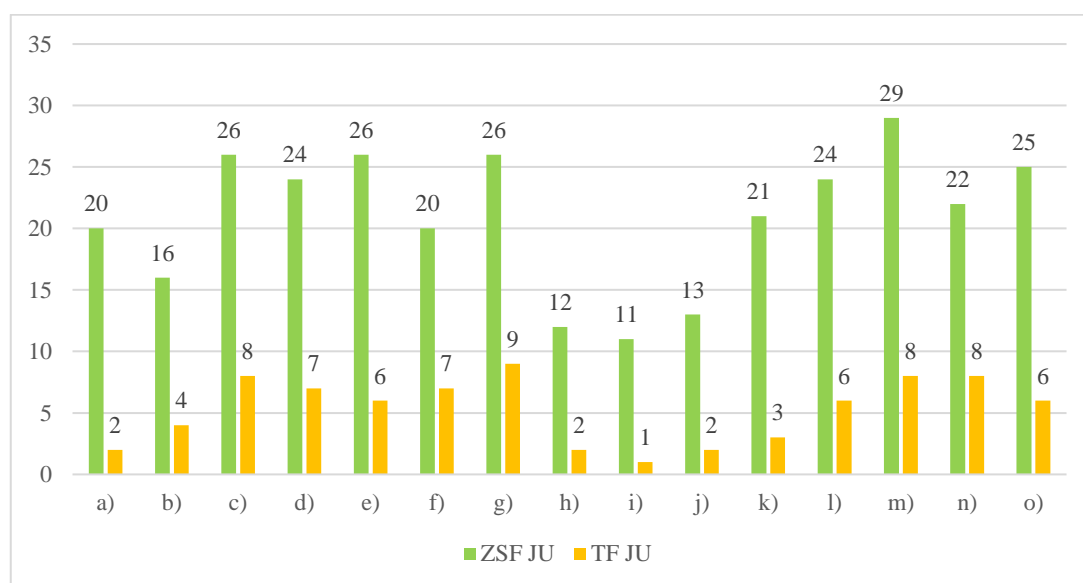
Obrázek 40 – rozložení otázky č. 15 podle ročníků

Zdroj: vlastní výzkum

Na obr. č. 40 můžeme vidět porovnání mezi ročníky. Největší rozdíl byl v možnosti b), tuto možnost zvolilo 15 (71 %) studentů z třetího ročníku a 5 (28 %) studentů z prvního ročníku. Téměř stejný rozdíl byl u možnosti k), kterou zvolilo 17 (81 %) studentů z třetího ročníku a 7 (39 %) studentů z prvního ročníku. Třetí největší rozdíl byl u možnosti j), kterou zvolilo 11 (52 %) studentů ze třetího ročníku a 4 (22 %) studenti z prvního ročníku. Naopak nejmenší rozdíl byl u možnosti o), kde tuto možnost zvolilo 17 (81 %) studentů z třetího ročníku zvolilo tuto možnost a 14 (78 %) studentů z prvního ročníku. Druhý nejmenší rozdíl byl u možnosti m), kterou zvolilo 21 (100 %) studentů ze třetího ročníku a 16 (89 %) studentů z prvního ročníku. Vyrovnané byly možnosti c) a n), možnost c) zvolilo 16 (89 %) studentů z prvního ročníku a 18 (86 %) studentů ze třetího ročníku. Možnost n) zvolilo 14 (78 %) studentů z prvního ročníku a 16 (76 %) studentů ze třetího ročníku.

Obrázek 41 – rozložení otázky č. 15 podle fakult

Zdroj: vlastní výzkum

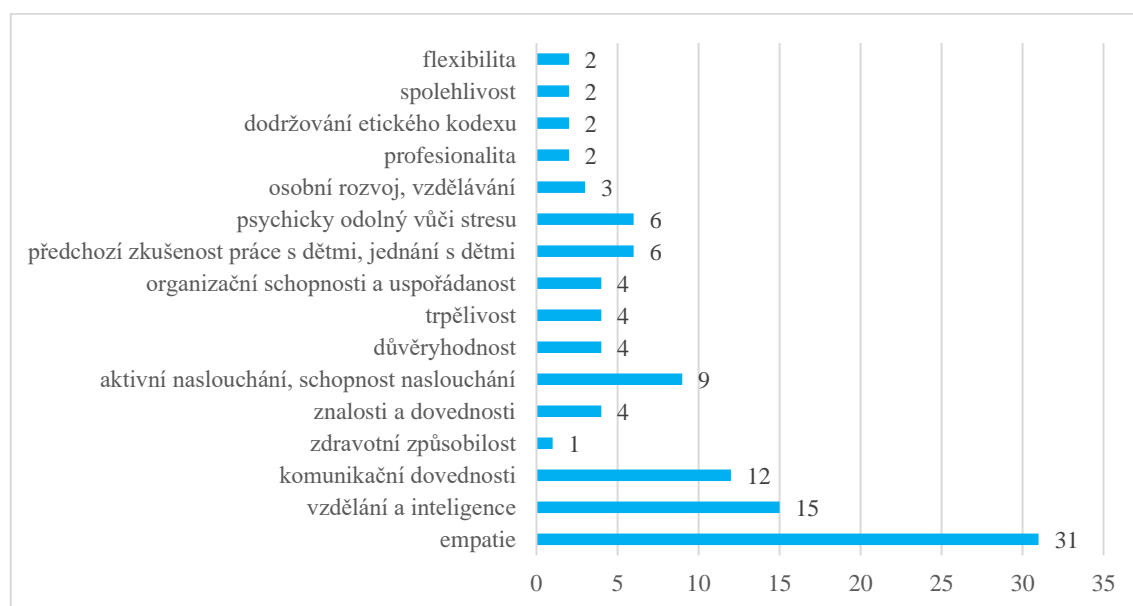
Na tomto obr. č. 41 můžeme vidět porovnání mezi jednotlivými fakultami. Největší rozdíl byl v možnosti a), kterou zvolilo 20 (67 %) studentů ZSF JU a 2 (22 %) studenti TF JU. Jako druhý největší rozdíl můžeme vidět u možnosti k), kterou zvolilo 21 (70 %) studentů ZSF JU a 3 (33 %) studenti TF JU. Naopak nejmenší rozdíl je u možnosti m), kterou zvolilo 29 (97 %) studentů ZSF JU a 8 (89 %) studentů TF JU. Druhý nejmenší rozdíl je u možnosti b), kterou zvolilo 16 (53 %) studentů ZSF JU a 4 (44 %) studenti TF JU. Téměř vyrovnané byly možnosti c) a d), možnost c) zvolilo 8 studentů TF JU a 26

studentů ZSF JU. Možnost d) zvolilo 24 (80 %) studentů ZSF JU a 7 (78 %) studentů TF JU.

Otevřená otázka č. 16

V otázce č. 16 jsem se respondentů dotazovala, jaké by měl mít sociální pracovník předpoklady pro výkon tohoto povolání. U této otázky eviduji celkem 38 odpovědí, jeden respondent neodpověděl.

Obrázek 42 – předpoklady sociálního pracovníka

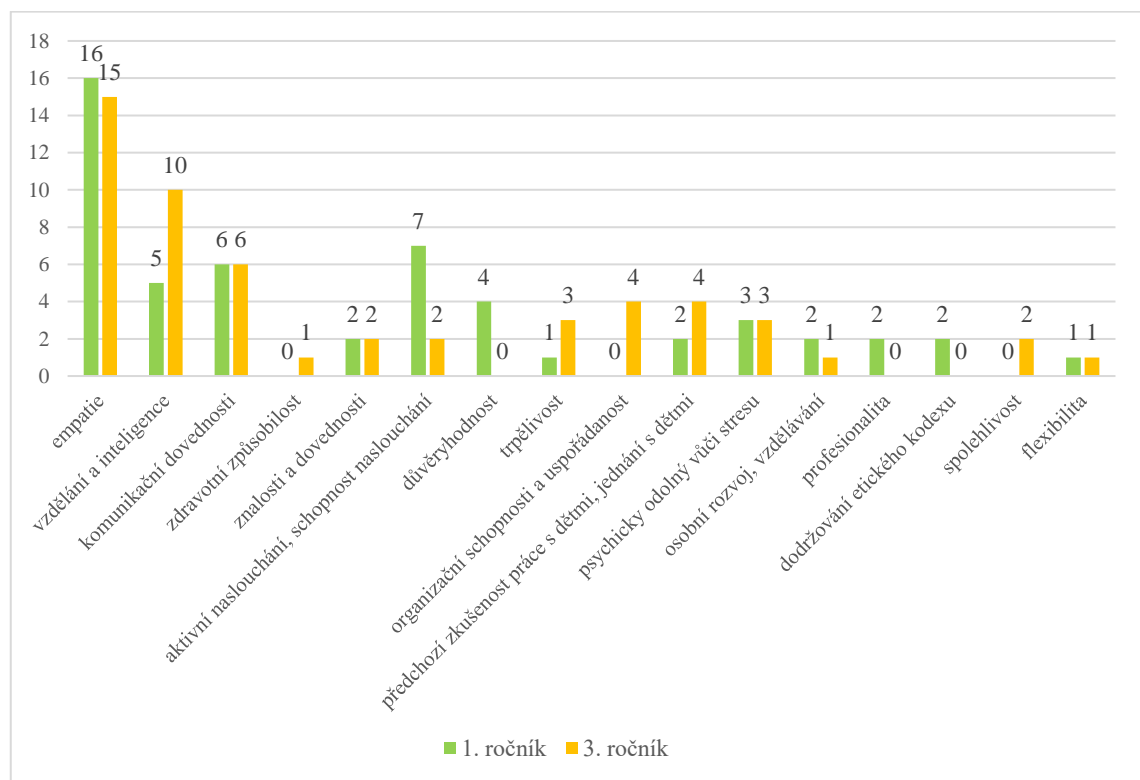
Zdroj: vlastní výzkum

Z obr. č. 42 vyplývá, že nejčastější odpovědí na otázku, jaké by měl mít sociální pracovník pro výkon povolání předpoklady, byla odpověď *empatie*. Tuto odpověď napsalo celkem 31 (82 %) studentů. Druhou nejčastější odpovědí, kterou studenti napsali, bylo *vzdělání a inteligence*. Tuto odpověď napsalo 15 (39 %) studentů. Třetí nejčastější odpovědí byli *komunikační dovednosti*, kterou napsalo 12 (32 %) studentů. Další častou odpovědí bylo *aktivní naslouchání* či *schopnost naslouchání*, napsalo ji celkem 9 (24 %) studentů. Celkem 6 (16 %) studentů napsalo odpověď *psychicky odolný vůči stresu* a dále *předchozí zkušenost práce s dětmi, jednání s dětmi*. Mezi méně časté odpovědi se řadí *organizační schopnosti a uspořádanost*, *trpělivost*, *důvěryhodnost* a *znalosti a dovednosti*. Tyto odpovědi napsali shodně 4 (11 %) studenti. Další méně častou odpovědí byl *osobní rozvoj, vzdělávání*, kterou napsali 3 (8 %) studenti. Poté po 2 (5 %) studentech

se vyskytli následující odpovědi: *flexibilita, spolehlivost, dodržování etického kodexu a profesionalita*. Pouze 1 (3 %) student napsal *zdravotní způsobilost*.

Mezi dalšími odpověďmi, které studenti napsali, bylo, že sociální pracovník by měl být fyzicky zdatný, přitažlivý či vstřícný, měl by být ochotný pomoci a poradit těm, kteří to potřebují, vyzařovat vnitřní energii a životním optimismem, měl by být schopen říct klientům ne, mít základní znalost z psychologie či práva nebo mít přehled o syndromu CAN a jiných traumatech. Dále by podle studentů měl sociální pracovník dělat vše pro to, aby chránil zájem dítěte, měl by být aktivní při řešení složitých životních situacích, být nápomocný, rozhodný, pečlivý či angažovaný, měl by mít dobrý odhad na lidi a měl by mít svou práci rád. Dále podle mě podstatnou odpovědí je, že by si sociální pracovník měl vymežit hranice s klientem. Dále studenti napsali, že by sociální pracovník měl umět vidět do lidí a odhadnout, jaké jsou jejich záměry, a to pomocí pozorování a rozhovoru. Neměl by klienty diskriminovat a měl by být schopen kontrolovat své emoce.

Obrázek 43 – rozložení otázky č. 16 podle ročníků

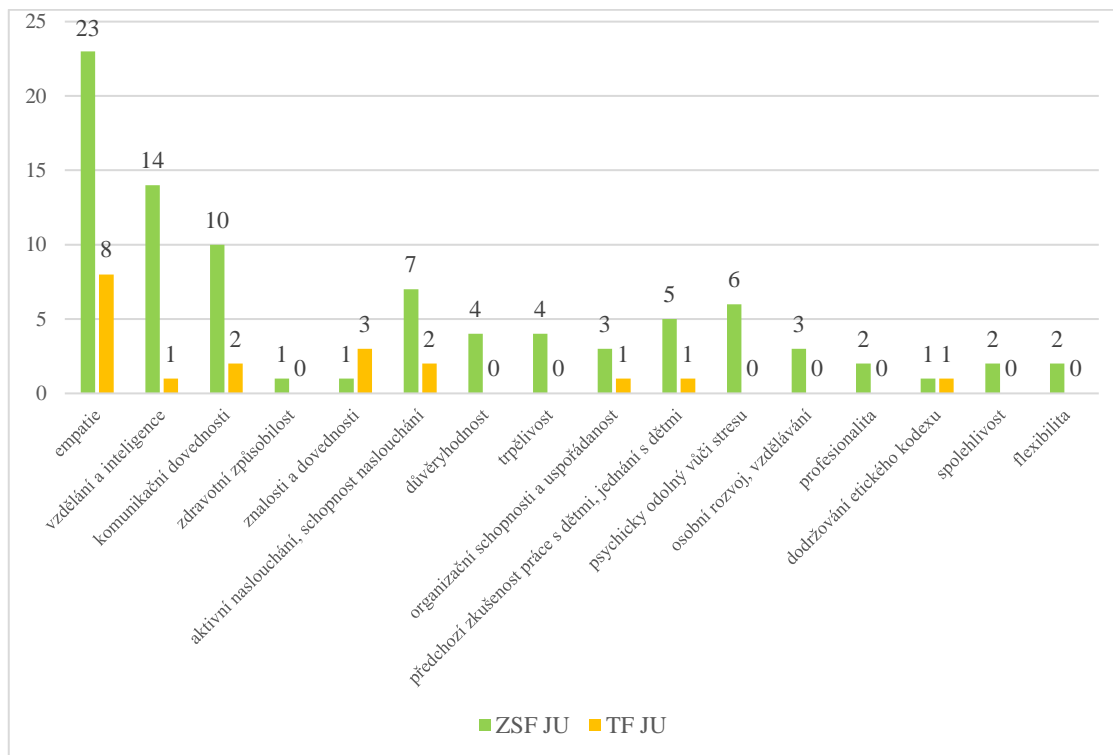

Zdroj: vlastní výzkum

Na obr. č. 43 můžeme vidět srovnání mezi jednotlivými ročníky a četnosti jednotlivých odpovědí v daném ročníku. Odpovědi *kommunikační dovednosti, znalosti a dovednosti,*

psychicky odolný vůči stresu a flexibilita jsou mezi ročníky celkem vyrovnané. Odpověď *empatie* napsalo více studentů v prvním ročníku, a to 16 (89 %) studentů a celkem 15 (71 %) studentů ze třetího ročníku, zatímco *vzdělání a inteligenci* napsali častěji studenti ze třetího ročníku než studenti z prvního ročníku. Ve třetím ročníku tuto odpověď napsalo 10 (48 %) studentů, zatímco v prvním 5 (28 %) studentů. *Zdravotní způsobilost* napsal pouze 1 (5 %) student, a to ze třetího ročníku. Naopak *aktivní naslouchání, schopnost naslouchat* převažovala u studentů v prvním ročníku, kteří ji zmínili 7krát (39 %), zatímco studenti ve třetím ročníku pouze 2krát (10 %). *Důvěryhodnost* napsali celkem 4 (22 %) studenti, všichni z prvního ročníku. *Trpělivost* napsali celkem 4 studenti, z toho 3 (14 %) ve třetím ročníku a 1 (6 %) v prvním ročníku. *Organizační schopnosti a uspořádanost* napsali všichni 4 (19 %) studenti ze třetího ročníku. Odpověď *předchozí zkušenost práce s dětmi, jednání s dětmi* převažovala u studentů třetího ročníku, kteří ji napsali 4krát (19 %), zatímco studenti v prvním ročníku ji napsali 2krát (11 %). *Osobní rozvoj a vzdělávání* převažovalo u studentů prvního ročníku, kteří ji napsali 2krát (11 %) a studenti třetího ročníku jednou (5 %). *Profesionalitu* napsali pouze studenti prvního ročníku, stejně tak *dodržování etického kodexu*, a to 2krát (11 %). Naopak *spolehlivost* napsali pouze studenti třetího ročníku, a to 2krát (10 %).

Obrázek 44 – rozložení otázky č. 16 podle fakult

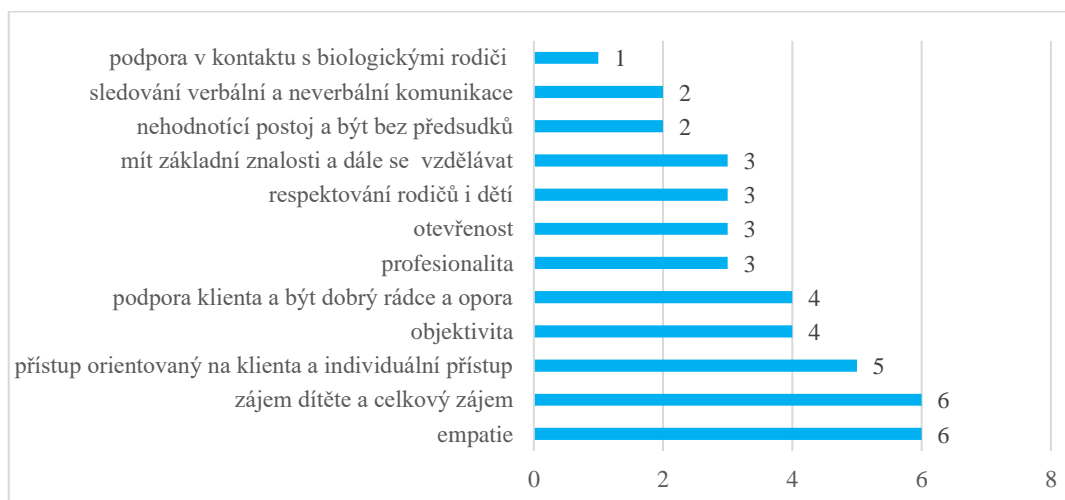
Zdroj: vlastní výzkum

Na tomto obr. č. 44 můžeme vidět srovnání mezi jednotlivými fakultami Jihočeské univerzity. Odpovědi *aktivní naslouchání*, *schopnost naslouchání* a *organizační schopnosti a uspořádanost* jsou mezi fakultami téměř vyrovnané. Studenti z TF JU o něco častěji napsali odpověď *empatie*, napsalo ji 8 (89 %) studentů, zatímco na ZSF JU ji napsalo 23 (77 %) studentů. *Vzdělání a inteligence* převažovala u studentů ZSF JU, kteří tuto odpověď napsali 14krát (47 %) oproti tomu studenti TF JU jednou (11 %). Dále u ZSF JU převažovali *komunikační dovednosti*, které napsali studenti 10krát (33 %) a studenti TF JU 2krát (22 %). U studentů ZSF také převažovala *zdravotní způsobilost*, napsal ji 1 (3 %) student. Po 4 (13 %) studentech převažovala odpověď *důvěryhodnost a trpělivost* u studentů ZSF JU. 5 (17 %) studentů ze ZSF JU napsalo, že je důležité mít *předchozí zkušenosti práce s dětmi či jednání s dětmi*, studenti na TF JU tuto odpověď napsali jednou (11 %). Pouze studenti ZSF JU, a to celkem 6 (20 %) studentů, napsalo, že by sociální pracovník měl být *psychicky odolný vůči stresu*. Dále také pouze studenti ZSF JU napsali odpověď *osobní rozvoj a další vzdělávání*, to celkem 3 (10 %) studenti. Poté také pouze studenti na ZSF JU, shodně po 2 (7 %) studentech, napsali *spolehlivost a flexibilitu*. *Profesionalitu* napsali pouze studenti studující na ZSF JU, a to celkem 2 (7 %) studenti. Naopak studenti z TF JU vícekrát napsali, že sociální pracovník by měl mít určité *znalosti a dovednosti*. Tuto odpověď napsali 3 (33 %) studenti z TF JU a 1 (3 %) student ze ZSF JU. Poté studenti z TF JU poměrově více napsali *dodržování etického kodexu*, napsal ji 1 (11 %) student a ze ZSF JU také 1 (3 %) student.

Otevřená otázka č. 17

V této otázce jsem se respondentů dotazovala, zda by vyjmenovali přístupy a postoje sociálních pracovníků pracujících v NRP. Odpovědi evidují celkem od 32 respondentů, jelikož 7 studentů neodpovědělo.

Obrázek 45 – pozitivní postoje a přístupy sociálních pracovníků

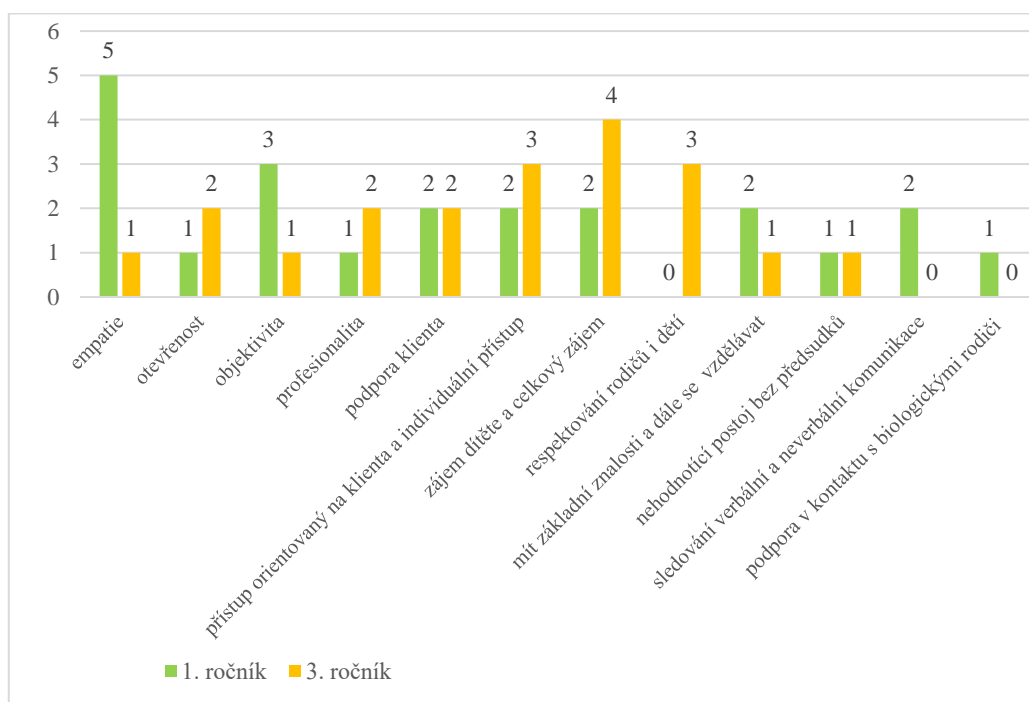

Zdroj: vlastní výzkum

Z obr. č. 45 je očividné, že mezi nejčastější odpovědi, kterou studenti uvedli, patří *empatie a zájem dítěte a celkový zájem*. Tyto odpovědi zvolilo 6 (19 %) studentů. Jako druhou nejčastější odpovědi, kterou studenti vypsali, byl *přístup orientovaný na klienta a individuální přístup*, kterou napsalo 5 (16 %) studentů. Třetí nejčastější odpovědi byly *objektivita a podpora klienta a být dobrý rádce*. Tyto možnosti zvolili 4 (13 %) studenti. Dále se objevily odpovědi: *profesionalita, otevřenost, respektování rodičů i dětí a mít základní znalosti a dále se vzdělávat*. Každou z těchto odpovědí napsali 3 (9 %) studenti. Celkem 2 (6 %) studenti napsali odpověď *nehodnotící postoj bez předsudků a sledování verbální a neverbální komunikace*. Pouze 1 (3 %) student napsal *podpora v kontaktu s biologickými rodiči dítěte*.

Dále studenti do této otázky uvedli, že je důležité vytvářet vhodné a milé prostředí, dodržovat etický kodex, mít pozitivní postoj vůči NRP a budoucím pěstounům a osvojitelům a posilovat vztahy v náhradní rodině. Dále by sociální pracovník měl mít kladný postoj k dětem a také chápavý a aktivní přístup. Dále by měl být kompetentní, upřímný, citlivý, důsledný či zodpovědný, poté také multidisciplinární, trpělivý, flexibilní, spravedlivý, měl by si umět vybudovat důvěru u klienta.

Obrázek 46 – rozložení otázky č. 17 podle ročníků

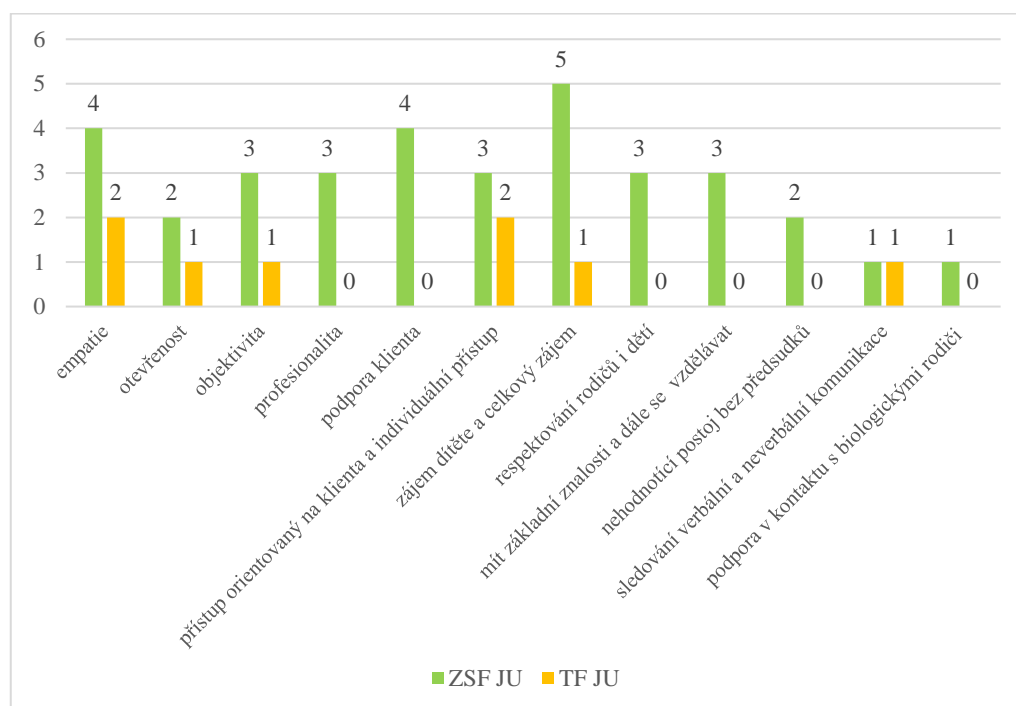

Zdroj: vlastní výzkum

Ve srovnání mezi ročníky na obr. č. 46 můžeme vidět, že největší rozdíl byl u studentů, kteří napsali *empatii*, kdy ji napsalo 5 (28 %) studentů studující první ročník, oproti tomu studenti ve třetím ročníku ji napsali pouze jednou (5 %). Studenti v prvním ročníku dále vícekrát napsali, že by sociální pracovník měl být *objektivní*, zmínili to celkem 3 (17 %) studenti a studenti ze třetího ročníku jednou (5 %). Dále studující v prvním ročníku častěji odpověděli, že by měl *mít základní znalosti a dále se vzdělávat*, a to 2krát (11 %) a studenti třetího ročníku tuto odpověď napsali jednou (5 %). Pouze studenti v prvním ročníku napsali, že je důležité *sledovat verbální a neverbální komunikaci*, a to 2krát (11 %). 1 (6 %) student z prvního ročníku napsal, že je důležité, aby sociální pracovník *podporoval kontakt s biologickými rodiči*. Oproti tomu studenti ve třetím ročníku častěji napsali, že by sociální pracovník měl být *otevřený*, a to 2krát (10 %) a studenti v prvním ročníku jednou (6 %), stejně tak byla napsána odpověď, že by sociální pracovník měl být *profesionální*. *Zájem dítěte a celkový zájem* napsali 4 (19 %) studenti ze třetího ročníku a 2 (11 %) studenti z prvního ročníku. *Respektování rodičů i dítěte* napsali pouze studenti třetího ročníku, a to 3krát (14 %). O něco častěji studenti ve třetím ročníku napsali, že by sociální pracovník měl využívat *přístup orientovaný na klienta a individuální přístup*, a to 3krát (14 %) a studenti v prvním ročníku ji napsali 2krát (11 %). Vyrovnané odpovědi

mezi ročníky byla *podpora klienta*, kdy ji shodně napsali 2 studenti z každého ročníku a *nehodnotící postoj bez předsudků* napsal shodně 1 student z každého ročníku.

Obrázek 47 – rozložení otázky č. 17 podle fakult

Zdroj: vlastní výzkum

Z obr. č. 47 je evidentní, že studenti na TF JU poměrově častěji napsali *empatii*, napsali ji 2 (22 %) studenti, oproti tomu ZSF JU ji napsala 4krát (13 %). *Otevřenost* napsali studenti TF JU jednou (11 %) a studenti na ZSF JU 2krát (7 %). *Přístup orientovaný na klienta a individuální přístup* odpověděli 2 (22 %) studenti TF JU a studenti ZSF JU 3krát (10 %). *Sledování verbální a neverbální komunikace* napsal 1 (11 %) student TF JU a 1 (3 %) student ZSF JU. Vyrovnaná odpověď byla *objektivita*, kdy studenti ZSF JU ji napsali 3krát (10 %) a studenti TF JU jednou (11 %). V ostatních kategoriích převládali odpovědi od studentů ZSF JU. *Zájem dítěte a celkový zájem* napsalo 5 (17 %) studentů ZSF JU a 1 (11 %) student TF JU. Následující odpovědi napsali již napsali pouze studenti ZSF JU. *Profesionalitu* napsali 3 (10 %) studenti, *podporu klientů* 4 (13 %) studenti, *respektování rodičů i dítěte* odpověděli 3 (10 %) studenti, stejně tak i *mít základní znalosti a dále se vzdělávat*. 2 (7 %) studenti napsali *nehodnotící postoj bez předsudků* a 1 (3 %) student *podporu v kontaktu s biologickými rodiči*.

Otevřená otázka č. 18

U této otázky jsem se oproti předchozí otázce ptala respondentů, jaké by podle nich neměl mít sociální pracovník postoje a přístupy v NRP. Na tuto otázku odpovědělo 34 respondentů, 5 neodpovědělo.

Obrázek 48 – negativní postoje a přístupy sociálních pracovníků

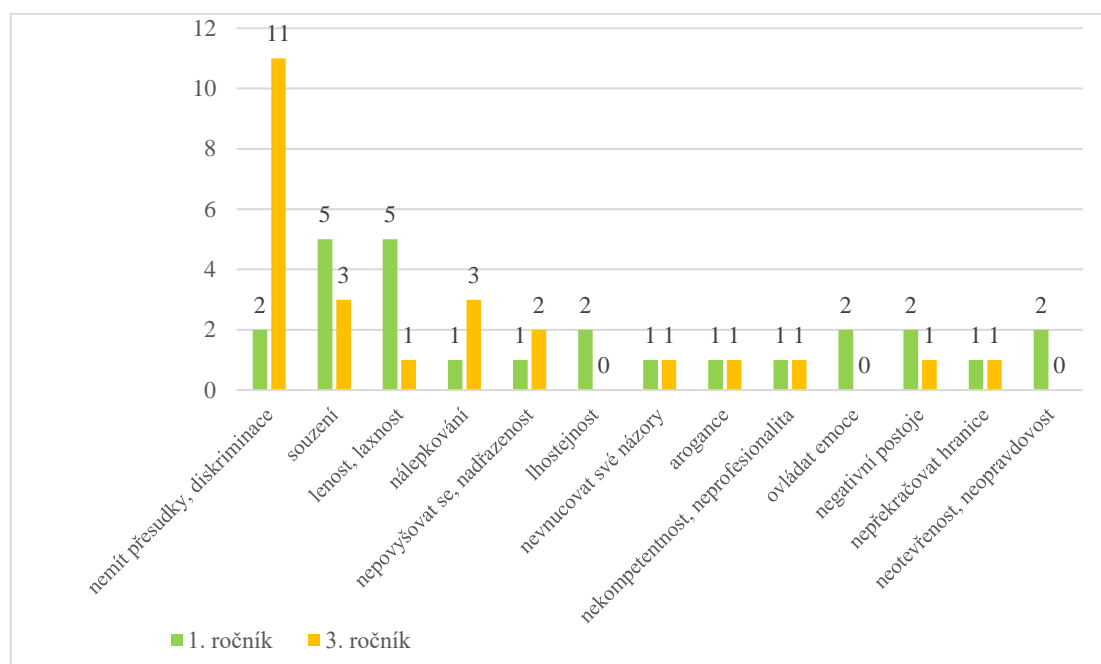

Zdroj: vlastní výzkum

Jak vyplývá z obr. č. 48, nejvíce studenti odpověděli, že by sociální pracovník *neměl mít přesudky či klienty diskriminovat*, tuto odpověď zvolilo 13 (38 %) studentů. Další častou odpovědí bylo, že by sociální pracovník neměl nikoho *soudit či odsuzovat*. Tuto odpověď napsalo 8 (24 %) studentů. Zaujala mě odpověď od jednoho/jedné studenta/ky z prvního ročníku ZSF JU, který/á uvedl/a tuto odpověď: *Neměl by odsuzovat lidi, kteří se dostali do takové situace, že museli opustit své dítě (nikdo nejsme bez chyby a navíc nevíme jak jednou dopadneme my, i když teď si člověk říká že „tohle bych nikdy neudělal“, můžou trpět duševní poruchou, atd.)* ... Dále si studenti myslí, že by sociální pracovník neměl být *líný či laxní*, tato odpověď se vyskytovala celkem 6krát (18 %). Poté se 4krát objevila odpověď, že by sociální pracovník neměl klienty *nálepkovat*, napsali ji 4 (12 %) studenti. Poté po 3 (9 %) studentech napsali *nepovyšovat se či nenadřazovat se* nad klienta a zaujímat *negativní postoje*. Sociální pracovník by neměl *vnucovat své názory* klientovi, nebýt *arogantní, nekompetentní či neprofesionální*, měl by umět *ovládat své emoce*, nebýt *lhostejný*, neměl by při spolupráci s klientem *překračovat hranice* a neměl by být *neotevřený a neopravdový*. Tyto odpovědi shodně napsali 2 (6 %) studenti.

Dále by podle studentů sociální pracovník neměl být neochotný, podávat nepravdivé informace, neměl by rozhodovat na základě svého subjektivního rozhodnutí, neměl by zlehčovat situaci klienta, neměl by mít averzi vůči dětem, s každým by měl jednat individuálně. Dále by neměl přehlížet jakékoliv nesprávné chování, neměl by k někomu přistupovat bez respektu či bez zájmu o klienta a jeho situaci. Poté by se neměl přiklánět k nějaké straně, měl by být nestranný, neměl by se nechat ovlivnit, neměl by projevovat příliš lítosti, také by neměl projevovat zášť, opovržení nebo povrchnost.

Obrázek 49 – rozložení otázky č. 18 podle ročníků

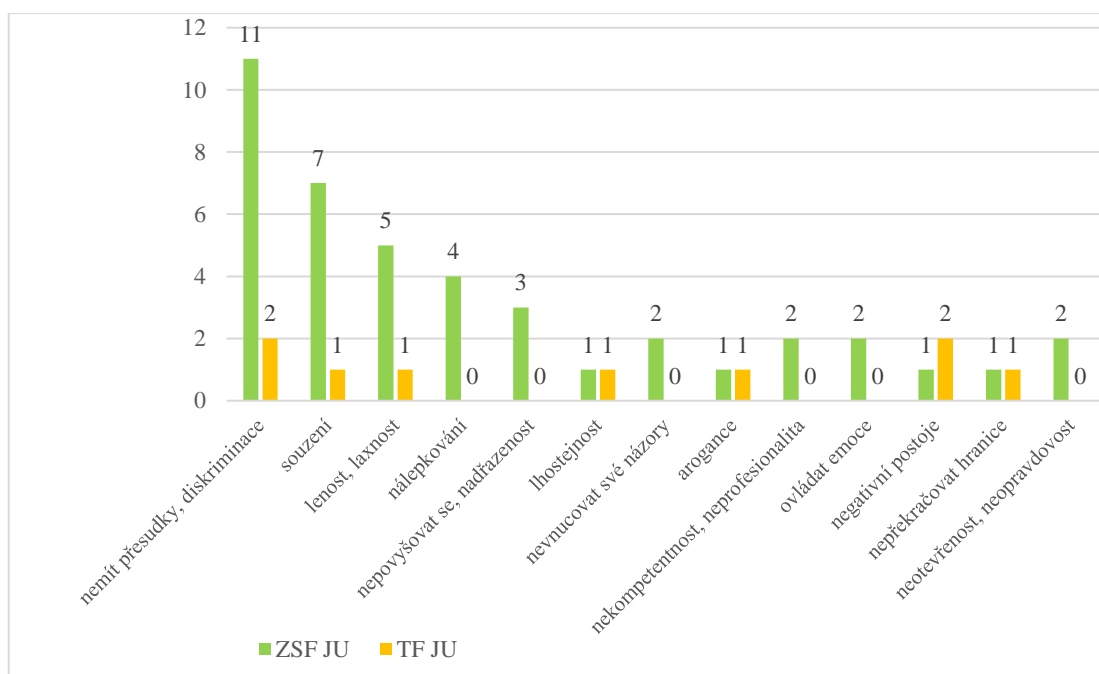

Zdroj: vlastní výzkum

V porovnání mezi ročníky můžeme na obr. č. 49 vidět i vyrovnané odpovědi, kde studenti odpověděli, že sociální pracovník by neměl klientovi *vnucovat své názory*, neměl by *překračovat hranice* při jednání s klienty, neměl by být *arogantní a nekompetentní a neprofesionální*. Tyto odpovědi uvedl 1 student z každého ročníku. Studenti v prvním ročníku častěji uvedli odpověď, že by sociální pracovník neměl nikoho *soudit* či *odsuzovat*, přičemž tuto odpověď napsalo 5 (28 %) studentů a 3 (14 %) studenti ze třetího ročníku uvedli také tuto odpověď. Dále 5 (28 %) studentů z prvního ročníku napsalo, že by sociální pracovník neměl být *líný* či *laxní*. Tuto odpověď napsal taktéž 1 (5 %) student ze třetího ročníku. Pouze studenti z prvního ročníku napsali, že by sociální pracovník neměl být *lhostejný*, a toto uvedli 2 (11 %) studenti, ve stejném poměru také uvedli odpověď, že by sociální pracovník měl umět *ovládat své emoce* a také by neměl být

neotevřený či neoprávněný. Dále studenti z prvního ročníku napsali, že by neměl zaujímat *negativní postoje*, toto napsali 2 (11 %) studenti a 1 (5 %) student ze třetího ročníku. Studenti ze třetího ročníku nejčastěji odpověděli, že by sociální pracovník neměl *mít předsudky a neměl by nikoho diskriminovat*, toto uvedlo 11 (52 %) studentů, zatímco studenti prvního ročníku toto uvedli 2krát (11 %). Dále studenti třetího ročníku vícekrát uvedli, že by neměl žádného klienta *nálepkovat* či *škatulkovat*, kteří to uvedli 3krát (14 %) a studenti prvního ročníku tuto odpověď napsali jednou (6 %). Sociální pracovník by se neměl *povyšovat či nadřazovat* se nad klienty, toto si myslí 2 (10 %) studenti ze třetího ročníku a 1 (6 %) student z prvního ročníku.

Obrázek 50 – rozložení otázky č. 18 podle fakult

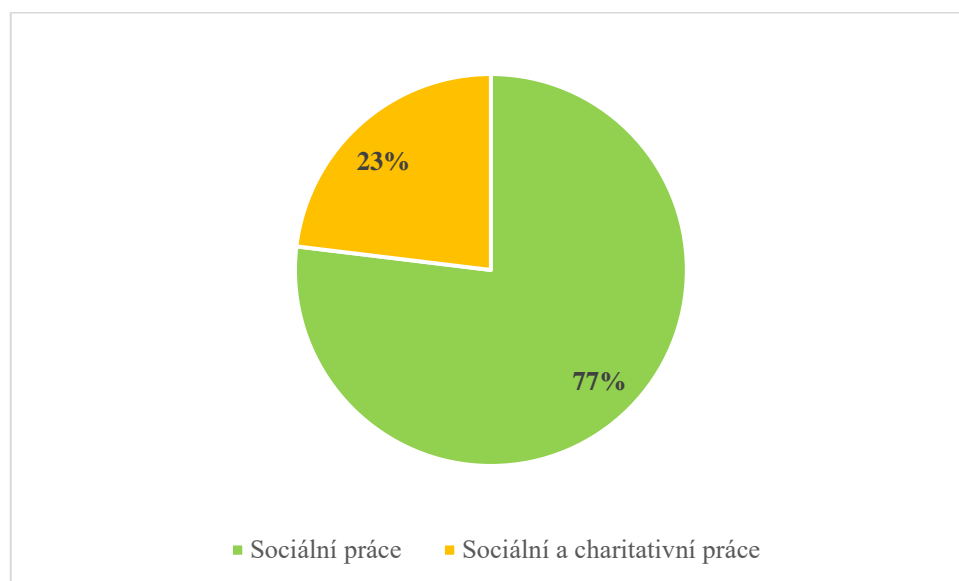
Zdroj: vlastní výzkum

Obr. č. 50 ukazuje, že studenti na TF JU v rámci poměru více uvedli, že sociální pracovník by neměl být *lhostejný*, to uvedli jednou (11 %), i studenti ZSF JU toto uvedli jednou (3 %). Ve stejném poměru uvedli studenti, že by sociální pracovník neměl být *arogantní* a neměl by *překračovat hranice*. 2 (22 %) studenti z TF JU uvedli, že by sociální pracovník neměl zaujímat *negativní postoje* směrem ke klientovi. Studenti ze ZSF JU častěji uvedli, že by sociální pracovník neměl *mít předsudky či někoho diskriminovat*, toto uvedlo 11 (37 %) studentů a 2 (22 %) studenti z TF JU. Dále studenti ZSF JU častěji uvedli, že by sociální pracovník neměl klienty *soudit či odsuzovat*, kdy to uvedlo 7 (23 %) studentů a z TF JU 1 (11 %) student. 5 (17 %) studentů ZSF JU uvedlo,

že by neměl být *líný či laxní* a také to také uvedl 1 (11 %) student z TF JU. Následující odpovědi uvedli pouze studenti ZSF JU. Tam patří, že by sociální pracovník neměl klienty škatulkovat či *nálepkovat*, toto uvedli 4 (13 %) studenti ZSF JU. Dále by se sociální pracovník neměl *povyšovat nad ostatní či nadřazovat*, toto si myslí 3 (10 %) studenti ZSF JU. Dále by sociální pracovník podle 2 (7 %) studentů ZSF JU měl umět *ovládat své emoce, nevnucovat své názory klientům*, nebýt *nekompetentní či neprofesionální* a neměl by být *neotevřený či neopravdový*.

Identifikační otázka č. 19

Obrázek 51 – studijní program respondentů

Zdroj: vlastní výzkum

Z výše uvedeného obr. č. 51 plyne, že 30 (77 %) respondentů studuje program Sociální práce na ZSF JU a 9 (23 %) respondentů studuje program Sociální a charitativní práce na TF JU.

4.2 Vyhodnocení stanovených hypotéz

V rámci výzkumu byly stanoveny následující dvě hypotézy:

H1: Míra informovanosti studentek a studentů sociální práce o úloze sociálního pracovníka v problematice náhradní rodinné péče je na Zdravotně sociální fakultě Jihočeské univerzity vyšší než na Teologické fakultě Jihočeské univerzity.

H2: Studentky a studenti sociální práce ve třetím ročníku mají vyšší informovanost o úloze sociálního pracovníka v problematice náhradní rodinné péče než studentky a studenti v prvním ročníku studia.

V rámci provedeného výzkumu jsem především v této souvislosti podrobněji zkoumala odpovědi od studentů v otázkách č. 13 až 18. U otázek č. 15-18 jsem vždy u každé otázky zvolila odpovědi s nejvyšší četností.

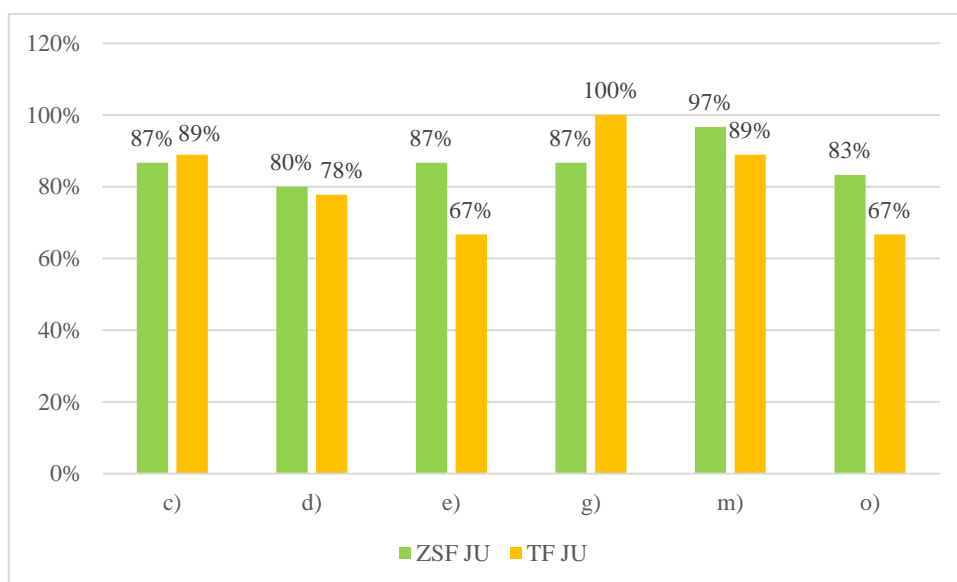
Stanovená hypotéza 1 testuje informovanost studentů a studentek o úlohách sociálního pracovníka, který se věnuje problematice NRP v porovnání mezi fakultami.

U otázky 13, kde jsem se dotazovala, jaké metody sociální práce sociální pracovník při výkonu povolání využívá, 40 % studentů ze ZSF JU zvolilo odpověď metodu práce s jednotlivcem a rodinou, kdežto z TF JU tuto odpověď zvolilo 22 % studentů.

U otázky č. 14, ve které jsem se respondentů ptala, jaké techniky sociální pracovník využívá, 73 % studentů ze ZSF JU vybralo techniky rozhovoru, sociálního šetření a aktivního naslouchání, avšak 78 % studentů z TF JU zvolilo také tuto odpověď.

V otázce č. 15 jsem se ptala studentů, jaké činnosti sociální pracovník provádí v rámci svého povolání. Studenti odpovídali následovně:

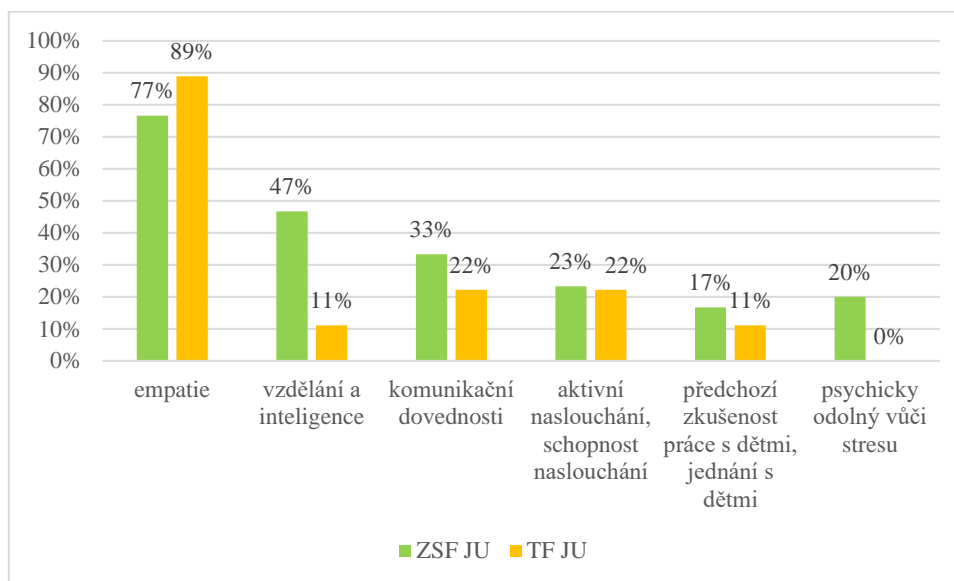
Obrázek 52 – přehled odpovědí otázky č. 15 v rámci fakult

Zdroj: vlastní výzkum

V otázce č. 16 jsem se ptala, jaké předpoklady by sociální pracovník měl mít. Studenti odpověděli následovně:

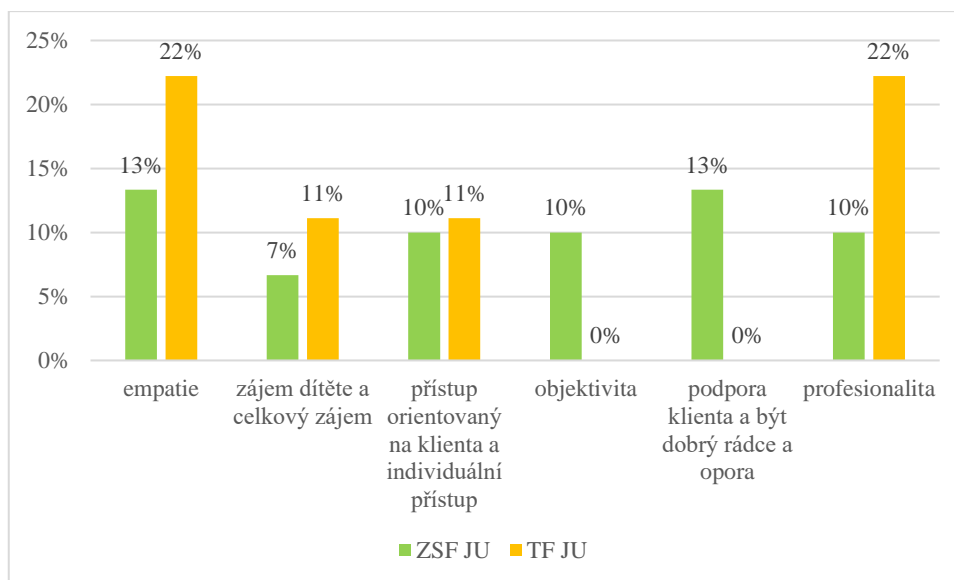
Obrázek 53 – přehled odpovědí otázky č. 16 v rámci fakult

Zdroj: vlastní výzkum

V další otázce č. 17 jsem se studentů ptala, jaké se domnívají, že by sociální pracovník měl mít přístupy a postoje. Studenti napsali následující odpovědi:

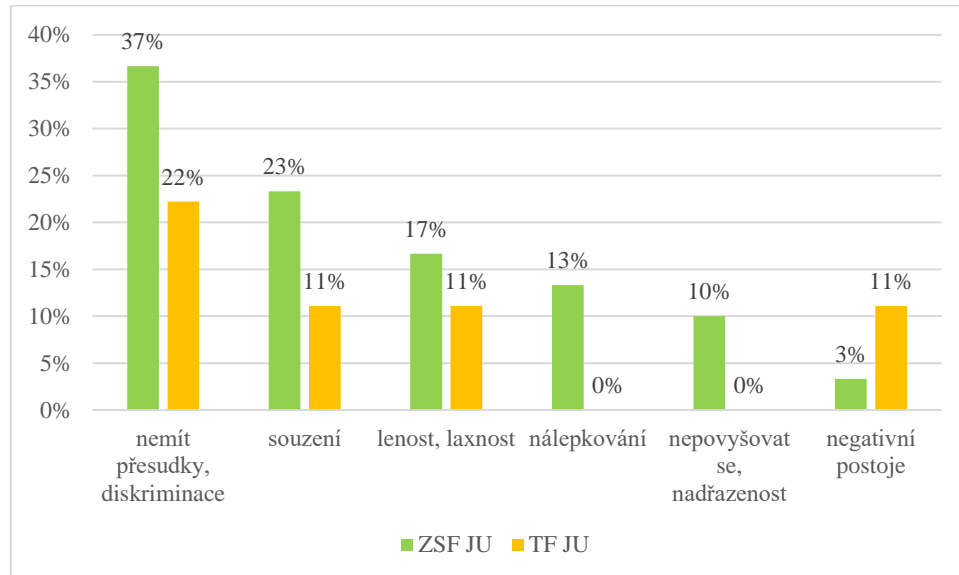
Obrázek 54 – přehled odpovědí otázky č. 17 v rámci fakult

Zdroj: vlastní výzkum

V poslední otázce č. 18 jsem se naopak ptala, jaké by sociální pracovník neměl mít postoje a přístupy vůči klientům. Studenti odpovídali následovně:

Obrázek 55 – přehled odpovědí otázky č. 18 v rámci fakult

Zdroj: vlastní výzkum

Na základě výsledků výzkumu v předchozím textu je patrné, že hypotéza 1 byla potvrzena.

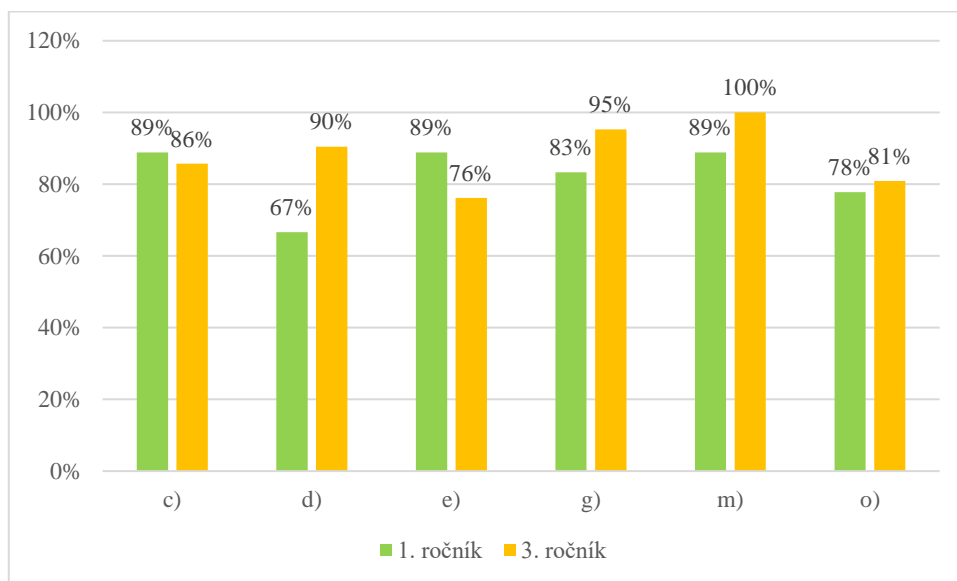
U stanovené hypotézy 2 testuji, který z ročníků má vyšší informovanost o úlohách sociálního pracovníka v NRP.

Na otázku č. 13 odpovědělo 28 % studentů prvního ročníku a 43 % studentů třetího ročníku, že sociální pracovník využívá metody práce s jednotlivcem a rodinou

V otázce č. 14 vybralo 56 % studentů prvního ročníku a 90 % studentů třetího ročníku techniky rozhovoru, sociálního šetření a aktivního naslouchání.

Otázka č. 15:

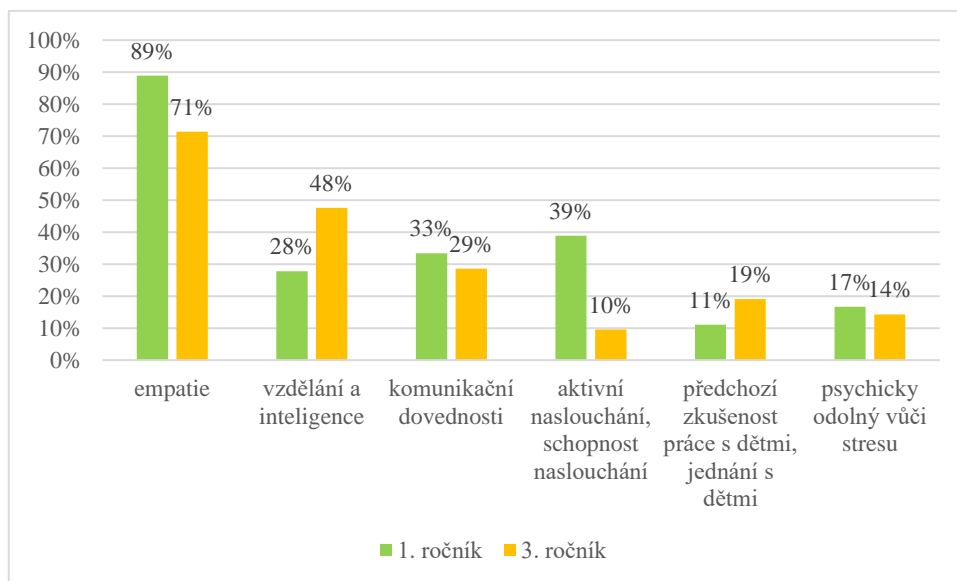
Obrázek 56 – přehled odpovědí otázky č. 15 v rámci ročníků

Zdroj: vlastní výzkum

Otázka č. 16:

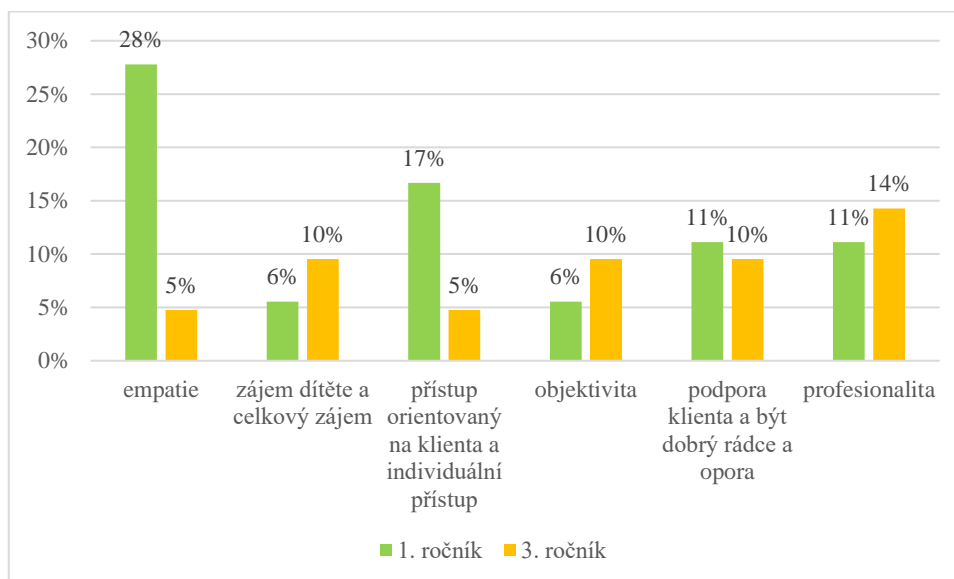
Obrázek 57 – přehled odpovědí otázky č. 16 v rámci ročníků

Zdroj: vlastní výzkum

Otázka č. 17:

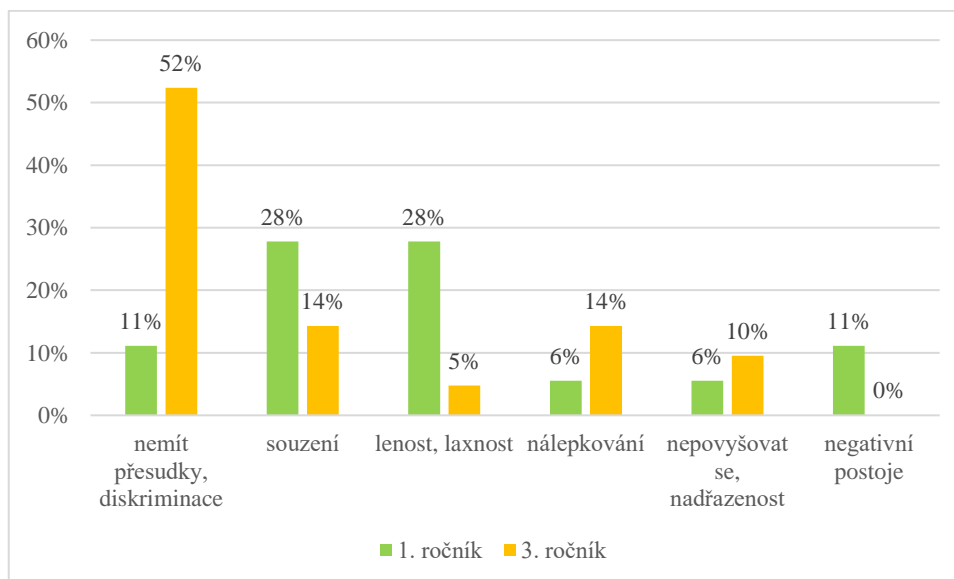
Obrázek 58 – přehled odpovědí otázky č. 17 v rámci ročníků

Zdroj: vlastní výzkum

Otázka č. 18:

Obrázek 59 – přehled odpovědí otázky č. 18 v rámci ročníků

Zdroj: vlastní výzkum

Na základě výsledků výzkumu v předchozím textu je patrné, že hypotéza 2 byla potvrzena.

4.3 Diskuze

Cílem bakalářské práce bylo zjistit, jak studenti a studentky sociální práce na Jihočeské univerzitě v Českých Budějovicích vnímají roli, práci či úlohy sociálních pracovníků pracujících v problematice náhradní rodinné péče.

V rámci výzkumu byly stanoveny dvě hypotézy:

H1: Míra informovanosti studentek a studentů sociální práce o úloze sociálního pracovníka v problematice náhradní rodinné péče je na Zdravotně sociální fakultě Jihočeské univerzity vyšší než na Teologické fakultě Jihočeské univerzity.

H2: Studentky a studenti sociální práce ve třetím ročníku mají vyšší informovanost o úloze sociálního pracovníka v problematice náhradní rodinné péče než studentky a studenti v prvním ročníku studia.

Dotazníkového šetření se zúčastnilo celkem 39 studentů ze ZSF JU a TF JU. Studentů ze ZSF JU bylo 30 a zbylých 9 bylo z TF JU. I přes opakované žádosti o vyplnění dotazníku studentů z TF JU se mi nepodařilo sesbírat více dat k výzkumu. Proto jsem výzkum vyhodnocovala poměrem počtu odpovědí k počtu studentů jednotlivých fakult. Stejně jsem postupovala i v rámci porovnávání jednotlivých ročníků, i když v tomto případě byl počet respondentů poměrně vyrovnaný, a to v prvním ročníku 18 respondentů a ve třetím ročníku 21 respondentů.

V dotazníku pod otázkou č. 14 jsem se respondentů ptala, jaké techniky používá sociální pracovník v problematice náhradní rodinné péče. Studenti měli na výběr 3 možnosti a dále mohli napsat, jaké další techniky znají. Semerádová et. al. (2013) uvádí, že sociální pracovník v roli doprovázejícího pracovníka využívá například techniku tzv. ekomapa, která slouží ke zmapování sociálního okolí dané rodiny či jakou mají sociální síť, o koho se mohou opřít či koho mohou, v případě potřeby, požádat o pomoc. Dále sociální pracovník může využívat techniku rodokmenu. Tato technika je vhodná, pokud sociální pracovník začíná s rodinou navazovat kontakt a příliš rodinu nezná, zjistí jejich rodinnou historii či jejich systém v rodině. Další technikou jsou projektivní techniky. Pod tento pojem patří například kreslení začarované rodiny či kreslení na téma: „Naše rodina“, „Já a moje rodina“, apod. nebo také pohybové představení nějaké konkrétní situace v rodině, která se má vyřešit. (Semerádová et al., 2013)

Studenti, stejně tak jako autorka Semerádová et. al. (2013) uvádí také techniku pozorování či rozhovor. Studenti také uvedli, že sociální pracovník by měl umět využívat techniky aktivního naslouchání.

V rámci výzkumu, kdy jsem se v otázce č. 16 ptala studentů, jaké by měl mít předpoklady sociální pracovník pro výkon povolání, 31 studentů napsalo, že by měl být empatický a pouze 12 studentů napsalo, že by měl být vzdělaný a pouze 1 student napsal, že by měl být zdravotně způsobilý. Zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách stanovuje jasné podmínky pro výkon povolání sociálního pracovníka a těmi jsou: plná svéprávnost, trestní bezúhonnost, zdravotní a odborná způsobilost dle tohoto zákona.

V další otázce jsem se studentů ptala, jaké postoje a přístupy by sociální pracovník měl mít. Podle Matouška a Pazlarové (2016) by sociální pracovník měl ke klientům přistupovat lidsky, měl by být podporou pro klienty a soustavně posilovat jejich motivaci, aby došlo ke změně v jejich rodinách. Podle autorů Matouška a Pazlarové (2016) je důležité, aby sociální pracovník hledal rychlé řešení dané situace rodiny, zvláště pokud je situace vážná a není žádoucí jakýkoliv odklad. Jak uvádím v teoretické části bakalářské práce, sociální pracovník má zákonné prostředky pro řešení náhle vzniklé situace v případě, kdy je dítě v ohrožení (např. dítě je týrané či zneužívané nebo se ocitlo bez domova či řádné péče) a tím je, že může podat k soudu žádost o předběžné opatření. Sama jsem podobný případ zažila v rámci odborné praxe během studia na OSPOD, kdy sociální pracovníci volali ze zdravotnického zařízení, kde mají sociální lůžka, že jim přivezli asi 5měsíční miminko, které je momentálně bez péče. Sociální pracovnice tak podala žádost o předběžné opatření, kterému soud vyhověl a miminko bylo umístěno do pěstounské péče na přechodnou dobu. Poté také autoři Matoušek a Pazlarová (2016) ve své knize uvádí, že je důležité zapojit celou rodinu do plánování, jak situaci či problém vyřešit. Podle mého názoru, když se celá rodina bude na plánu podílet, je tak větší šance, že kroky stanovené v plánu dodrží, protože si sami určí priority a cíle, které považují za vhodné a samostatně splnitelné. Dále Matoušek a Pazlarová (2016) uvádí, že sociální pracovníci by měli klientům poskytnout pravdivé informace a realistický náhled na situaci klienta či možné řešení. Podle mého názoru by sociální pracovník měl klientům případně poskytnout další kontakty na odborníky, pokud problém, se kterým klient přišel, není v silách daného sociálního pracovníka.

Podle Solařové (2015) by si sociální pracovník měl umět vytvořit vztah s dítětem, k čemuž podle mého názoru přispěje i předchozí zkušenost práce s dětmi. Dále by měl mít podle autorky určité základní znalosti například z oblasti práv dítěte, vývojové psychologie, o jednotlivých formách NRP, jak probíhá proces zprostředkování NRP nebo znalosti metod sociální práce. Sociální pracovník by měl mít komunikační dovednosti, umět naslouchat lidem, s tím se pojí, že by měl znát techniky aktivního naslouchání, měl by podporovat dítě, aby se účastnilo rozhodování v rámci řešení situace spolu s rodinou. Sociální pracovník by měl být psychicky odolný a umět pracovat se stresem, který se pojí s touto profesí a tím tak snížit riziko syndromu vyhoření. Měl by prosazovat rovný přístup, na všechny členy rodiny nahlížet stejně, podle mého názoru by jim měl dát stejný prostor vyjádřit se k diskutovanému tématu a měl by být otevřený k rodině. (Solařová, 2015)

Studenti v rámci výzkumu uváděli, stejně jako zmínění autoři, že sociální pracovník by měl být empatický, profesionální, měl by projevovat zájem o rodinu a její situaci či problém a měl by jim umět naslouchat či využívat techniky aktivního naslouchání. Dále studenti uvedli, že by sociální pracovník měl být objektivní a nehodnotit situaci například podle své subjektivní zkušenosti, měl by respektovat rodiče i děti, měl by ke klientům přistupovat individuálně, protože každý z klientů má jiný problém, každý je jinak nastavený, někdo to nese lépe, někdo hůře, a každý z klientů má jiné potřeby. Dále by podle studentů měl mít základní znalosti, stejně jak uvedla autorka Solařová (2015) a také by měl podporovat kontakt s biologickými rodiči dítěte. Měl by umět vytvořit milé a vhodné prostředí. Pod pojmem vhodné prostředí si představuji, že klient má právo na soukromí a sociální pracovník by podle mého názoru měl klientovi vyhovět, pokud k tomu má možnost a řešit s ním jeho problém bez přítomnosti dalších osob, které si klient nepřeje. Dále podle studentů by měl mít sociální pracovník pozitivní postoj vůči NRP a budoucím pěstounům a osvojitelům.

V další otázce jsem se studentů naopak ptala, jaké postoje a přístupy by sociální pracovník mít neměl. Podle Matouška a Pazlarové (2016) by sociální pracovník neměl nedůvěřovat v rodiče a jejich schopnosti. Jak jsem uváděla v přechozím textu, sociální pracovník by měl klienta motivovat k řešení situace a podporovat ho v samostatnosti a domnívám se, že právě tímto přístupem motivaci u klienta nijak nepodpoří. Matoušek a Pazlarová (2016) uvádí, že by sociální pracovník z OSPOD neměl nedostatečně podporovat rodiče, neměl by s klienty zacházet přístupem nerovným či neřešit jejich situaci nebo jak uvedli

studenti, klientovu situace nezlehčovat. Dále uvádí, že by sociální pracovník neměl přehlížet podněty klientů a neřešit stížnosti ze strany klientů. Sociální pracovník by neměl mít direktivní přístup ke klientovi, což znamená, že místo klienta hledá řešení on, říká mu, co má dělat a co ne. (Matoušek a Pazlarová, 2016). To se podle mého názoru pojí s tím, že si sociální pracovník nevhodně nastavil hranice s klientem, což uvádí autoři i studenti z provedeného výzkumu. Studenti k tomu dále uvedli, že by si klienta neměl příliš k sobě připouštět, což podle mého názoru vede k závislosti klienta na sociálním pracovníkovi a klient bude po ukončení spolupráce na pracovníkovi závislý a nedokáže si své problémy vyřešit sám bez pomoci. Autoři i studenti dále uvádí, že by sociální pracovník neměl klienty nálepkovat či škatulkovat.

Autorka Solařová (2015) uvádí, že by sociální pracovník neměl být nedostatečně empatický, což podle mého názoru může vést k tomu, že rodina nebude motivovaná nadále spolupracovat s daným pracovníkem, protože jim bude připadat, že sociální pracovník není schopen se vcítit do jejich role či pocitů, a tím si tak rodina bude myslet, že jim pracovník nemůže pomoci s jejich problémem. Sociální pracovník by neměl mít nízký či žádný respekt k lidským právům, neměl by klienty diskriminovat, měl by si uvědomit, že každá osoba má stejná práva bez ohledu na rasu, náboženství, pohlaví, věk či socioekonomickou situaci rodiny. Dále by si sociální pracovník neměl dovolit nemít základní znalosti, především co se týče práv dítěte či vývojové psychologie dítěte. Jak autorka uvádí, měl by vědět, jaký dopad bude mít na dítě ústavní výchova. Autorka dále uvádí, že by sociální pracovník neměl podporovat názor pěstounů, že je špatné, když se dítě setká s biologickými rodiči. Zákon ukládá pěstounům povinnost umožnit taková setkání dítěte s rodiči a sociální pracovník by měl být připravený na tuto situaci reagovat a rozhodně tento názor pěstounů nepodporovat. (Solařová, 2015)

Studenti dále uvedli, že sociální pracovník by neměl podávat nepravdivé informace, Matoušek a Pazlarová (2016) uvádí, že sociální pracovník předá klientovi nedostatek informací nebo je podá nevhodnou formou a klientovi nejsou tyto informace jasné. Domnívám se, že by sociální pracovník neměl využívat odborné výrazy a pokud je používá, tak si u klienta ověřovat, zda jim rozumí a případně mu to vysvětlit tak, aby klient informacím rozuměl. Respondenti dále uvádí za mě velmi podstatnou věc, a to je, že by sociální pracovník neměl mít předsudky či někoho diskriminovat. Neměl by nikoho diskriminovat na základě pohlaví, věku, náboženství, rasy, barvy pleti či na základě vzdělání a mnohem více. Dále pro mě důležitou odpovědí bylo, že by nikoho neměl

odsuzovat. Nikdo z nás neví, čím si daný člověk prošel či prochází a jak uvedl i jeden respondent v rámci dotazníkového šetření, nikdo nejsme bez chyby nebo nevíme, kdo trpí jakou duševní poruchou. Dále studenti uvedli, že sociální pracovník by neměl být líný či laxní, neměl by se nad klienty povyšovat či nadřazovat nebo jim vnucovat své názory, například rodičům říkat, že tato výchova je neefektivní či špatná.

Předpokládaným přínosem pro praxi bylo, že tato bakalářská práce bude sloužit jako cenný informační zdroj a to jak stávajícím, tak i budoucím studentům či studentkám sociální práce.

5 Závěr

Problematika náhradní rodinné péče je velmi rozsáhlé téma a v poslední době v této problematice dochází k mnoha změnám.

Bakalářská práce byla rozdělena na teoretickou a výzkumnou část. V teoretické části jsem jako první definovala, co je pojem náhradní rodinná péče a poté popsala všechny její jednotlivé formy. Dále také byla uvedena legislativa, která tuto problematiku upravuje. A jako poslední jsem definovala předpoklady sociálního pracovníka k výkonu povolání a také jaká je jeho role v problematice náhradní rodinné péče, ať už se věnuje této problematice v rámci OSPOD či v doprovázející organizaci.

Cílem výzkumného šetření bylo zjistit, jak studenti a studentky vnímají roli a práci sociálního pracovníka v problematice náhradní rodinné péče. Domnívám se, že jsem stanovený cíl bakalářské práce naplnila.

V rámci výzkumného šetření, v návaznosti na cíl práce, byly stanoveny dvě hypotézy. Pro potvrzení či vyvrácení hypotéz jsem především podrobněji zkoumala výsledky otázek na činnosti sociálního pracovníka, jaké by měl či neměl mít postoje a přístupy ke klientům a také, jaké používá metody a techniky sociální práce. Na základě výsledků mohu konstatovat, že hypotéza č. 1 byla na základě sesbíraných dat z dotazníkového šetření potvrzena. Studenti ze Zdravotně sociální fakulty mají vyšší míru informovanosti než studenti z Teologické fakulty. Hypotéza č. 2 byla také potvrzena, studenti ve třetím ročníku mají vyšší míru informovanosti než studenti z prvního ročníku. Studenti v prvním ročníku se v sociální práci pravděpodobně pohybují velmi krátce, domnívám se, že řada z nich nemá s náhradní rodinnou péčí žádné osobní zkušenosti nebo nezná nikoho, kdo tuto zkušenost má, tudíž v tuto chvíli se tak podrobně neorientují v této problematice jako studenti ve třetím ročníku, kteří se v této oblasti již nějakou dobu pohybují a zajímají se o ni.

Výzkumná část by se dala provést i rozsáhleji, například zjistit, jak vnímají studenti zdravotnických oborů na Zdravotně sociální fakultě Jihočeské univerzity sociálního pracovníka v náhradní rodinné péči nebo porovnávat studenty sociální práce v rámci dvou či více univerzit v ČR.

Teoretická část bakalářská práce může sloužit stávajícím i budoucím studentům či studentkám sociální práce jako cenný informační zdroj. Výsledky a výzkumná data mohou ukázat studentům a studentkám sociální práce, jak ostatní studenti vnímají roli sociálního pracovníka a může sloužit především budoucím studentům a studentkám sociální práce jako přehled činností, postojů a přístupů sociálního pracovníka v náhradní rodinné péči.

6 Seznam použitých zdrojů

1. ARNOLDOVÁ, A., 2016. *Sociální péče 2. díl: učebnice pro obor sociální činnost*. 1. Praha: Grada Publishing. ISBN 978-80-247-5148-1.
2. BUBLEOVÁ, V., 2002. Děti potřebují rodiče, rodiče potřebují děti. In: KOLUCHOVÁ, J., BUBLEOVÁ, V., KOVAŘÍK, J., BENEŠOVÁ, L., MATĚJČEK, Z., MATĚJČEK, Z., ed. *Osvojení a pěstounská péče*. 1. Praha: Portál, s. 16. ISBN 80-7178-637-3.
3. BUBLEOVÁ, V. et al., 2018. *Základní informace o pěstounské péči a péči poručníka*. 4. přepracované vydání. Praha: Středisko náhradní rodinné péče. ISBN 978-80-87455-30-2.
4. BUBLEOVÁ, V., VÁVROVÁ, A., VRÁNOVÁ, L., FRANTÍKOVÁ, J., 2011. *Základní informace o náhradní rodinné péči*. 1. Praha: Středisko náhradní rodinné péče. ISBN 978-80-87455-01-2.
5. EGER, L., EGEROVÁ, D., 2017. *Základy metodologie výzkumu*. 2. přepracované a rozšířené vydání. Plzeň: Západočeská univerzita. ISBN 978-80-261-0735-4.
6. FLORIÁNOVÁ, A., 2021. *Úmluva o právech dítěte v souvislostech*. [online]. Šance dětem. 17.02.2023 [cit. 2024-03-12]. Dostupné z: <https://sancedetem.cz/umluva-o-pravech-ditete-v-souvislostech>
7. *Formy náhradní rodinné péče*, 2023. [online]. MPSV. aktualizováno 1.2.2023 [cit. 2024-02-02]. Dostupné z: <https://www.mpsv.cz/web/cz/formy-nahradni-rodinne-pece>
8. FRANKOVÁ, K., 2016. Sociální zabezpečení v pěstounské péči. In: PAZLAROVÁ, H., ed., PAZLAROVÁ, H. *Pěstounská péče: manuál pro pomáhající profese*. 1. Praha: Portál, s. 97-98. ISBN 978-80-262-1020-7.
9. GABRIEL, Z., NOVÁK, T., 2008. *Psychologické poradenství v náhradní rodinné péči*. 1. Praha: Grada Publishing. ISBN 978-80-247-1788-3.
10. HAŠKOVÁ, A., WALOSZEK, T., 2015. Substitute Family Care in the Context of Social Policy of the Czech Republic. *Czech and Slovak Social Work* [online].

- 14(5), 102-111 [cit. 2024-02-04]. ISSN 1805-885x. Dostupné z: <https://socialniprace.cz/wp-content/uploads/2020/11/2014-5.pdf>
11. *Jednorázové dávky pěstounské péče*, 2023. [online]. Úřad práce ČR. 17.2.2023 [cit. 2024-03-11]. Dostupné z: <https://www.uradprace.cz/web/cz/jednorazove-davky-pestounske-pece>
 12. JUNOVA, I., SLANINOVA, G., 2018. Topical questions of the substitute family care in the Czech Republic with a special attention to the process of foster families preparation. *SHS Web of Conferences* [online]. 51, 1-8 [cit. 2024-02-01]. DOI: 10.1051/shsconf/20185103002. ISSN 2261-2424. Dostupné z: <https://www.shs-conferences.org/10.1051/shsconf/20185103002>
 13. KIMPLOVÁ, T., JOCHMANNOVÁ, L., SVOBODA, J., 2023. *Psychologie rodiny*. 1. Praha: Grada Publishing. ISBN 978-80-271-3064-1.
 14. KRAUSOVÁ, L., NOVOTNÁ, V., 2006. *Sociálně-právní ochrana dětí*. 1. Praha: ASPI. ISBN 80-7357-214-1.
 15. LEXOVÁ, J., 2016. Dohody o výkonu pěstounské péče a individuální plánování podpory. In: PAZLAROVÁ, H., ed., PAZLAROVÁ, H. *Pěstounská péče: manuál pro pomáhající profese*. 1. Praha: Portál, s. 80. ISBN 978-80-262-1020-7.
 16. LEXOVÁ, J., PAZLAROVÁ, H., 2016. Doprovázení a služby pro pěstounské rodiny. In: PAZLAROVÁ, H., ed., PAZLAROVÁ, H. *Pěstounská péče: manuál pro pomáhající profese*. 1. Praha: Portál, s. 83. ISBN 978-80-262-1020-7.
 17. MATĚJČEK, Z., 1999. *Náhradní rodinná péče: průvodce pro odborníky, osvojitele a pěstouny*. Vyd. 1. Praha: Portál. ISBN 80-7178-304-8.
 18. MATOUŠEK, O., PAZLAROVÁ, H., 2016. *Státní orgány sociálněprávní ochrany dětí: dobrá praxe z pohledu rodin a pracovníků*. 1. Praha: Karolinum. ISBN 978-80-246-3336-7.
 19. *Minimální mzda*, 2024. [online]. Ministerstvo práce a sociálních věcí. 20.2.2024 [cit. 2024-03-11]. Dostupné z: <https://www.mpsv.cz/minimalni-mzda>

20. NOVOTNÁ, E., 2018. Náhradní rodinná péče v České republice. In: *Dobry pěstoun: náhradní rodinná péče v ČR*. 1. Tábor: Asociace poskytovatelů sociálních služeb ČR, s. 20-23. ISBN 978-80-907053-2-6.
21. NOVOTNÁ, V., FEJT, V., 2009. *Sociálně-právní ochrana dětí*. 1. Praha: Univerzita Jana Amose Komenského. ISBN 978-80-86723-77-8.
22. NOVOTNÝ, P., IVIČIČOVÁ, J., SYRŮČKOVÁ, I., VONDRÁČKOVÁ, P., 2017. *Nový občanský zákoník: Rodinné právo*. 2., aktualizované vydání. Praha: Grada Publishing. Právo pro každého (Grada). ISBN 978-80-271-0431-4.
23. NOŽÍŘOVÁ, J., 2012. *Náhradní rodinná péče*. 1. Praha: Linde Praha. ISBN 978-80-8613191-7.
24. *Odměna pěstouna*, 2023. [online]. Úřad práce ČR. 15.2.2023 [cit. 2024-03-11]. Dostupné z: <https://www.uradprace.cz/web/cz/odmena-pestouna>
25. PATOČKOVÁ, L., KUBICOVÁ, K., NOVOTNÁ, A., 2019. *Klíčovou dírkou, aneb, Jak se orientovat v procesu provázení pěstounských rodin*. 1. Praha: Powerprint. ISBN 978-80-7568-161-4.
26. PEMOVÁ, T., PTÁČEK, R., 2022. *Data o dětech: sociálně-právní ochrana dětí v České republice v datech*. 1. Praha: Grada Publishing. ISBN 978-80-271-1338-5.
27. *Příspěvek na úhradu potřeb dítěte*, 2023. [online]. Úřad práce ČR. 21.3.2023 [cit. 2024-03-11]. Dostupné z: <https://www.uradprace.cz/web/cz/prispevek-na-uhradu-potreb-ditete>
28. *Příspěvek při pěstounské péči*, 2023. [online]. Úřad práce ČR. 15.2.2023 [cit. 2024-03-11]. Dostupné z: <https://www.uradprace.cz/web/cz/prispevek-pri-pestounske-peci>
29. ROMANČÁKOVÁ, K., 2015. Systém vyhledávání a vedení evidence dětí. In: FRANCÍRKOVÁ, Š., KOCOURKOVÁ, J., NAVRÁTILOVÁ, J. et al. *Sborník příspěvků k aktuálním tématům náhradní rodinné péče*. 1. Praha: Ministerstvo práce a sociálních věcí, s. 71-85. ISBN 978-80-7421-103-4.

30. ŘEZÁČ, K., 2022. *Potencialita dětí v náhradní rodinné péči: ...od očekávání k autonomii*. 1. Plzeň: Západočeská univerzita v Plzni. ISBN 978-80-261-1073-6.
31. SEMERÁDOVÁ, M., ČERNÁ, R., ZACHAŘOVÁ, B., 2013. *Metodika doprovázení*. [online]. Centrum podpory. [cit. 2024-03-23]. Dostupné z: https://www.centrumpodpory.cz/soubory/metodiky/Amalthea_Metodika_doprovazeni.pdf
32. SOLAŘOVÁ, H., 2015. Pracovnice a pracovníci systému náhradní rodinné péče. In: FRANCÍRKOVÁ, Š., KOCOURKOVÁ, J., NAVRÁTILOVÁ, J. et al. *Sborník příspěvků k aktuálním tématům náhradní rodinné péče*. 1. Praha: Ministerstvo práce a sociálních věcí, s. 52-53. ISBN 978-80-7421-103-4.
33. STAREK, L., 2019. Substitute Family Care in the Czech Republic and its Aspect in Special-needs Pedagogy. *Studia Edukacyjne* [online]. (54) [cit. 2024-02-01]. DOI: 10.14746/se.2019.54.18. ISSN 1233-6688. Dostupné z: <https://pressto.amu.edu.pl/index.php/se/article/view/21473>
34. STÁREK, L., 2020. Definition of Substitute Family Care and Issues of the School Environment. *Journal of Education and Training Studies* [online]. 8(9), 43-53 [cit. 2024-02-01]. DOI: 10.11114/jets.v8i9.4954. ISSN 2324-8068. Dostupné z: <https://redfame.com/journal/index.php/jets/article/view/4954/5141>
35. SYCHROVÁ, A., 2015. *Pedagogické aspekty náhradní rodinné péče*. Vydání I. Pardubice: Univerzita Pardubice, Fakulta filozofická. ISBN 978-80-7395-955-5.
36. ŠUSTROVÁ, A., 2018. Doprovázení pěstounských rodin. In: *Dobry pěstoun: náhradní rodinná péče v ČR*. 1. Tábor: Asociace poskytovatelů sociálních služeb ČR, s. 139-150. ISBN 978-80-907053-2-6.
37. TRNKOVÁ, L., 2018. *Náhradní péče o dítě*. 1. Praha: Wolters Kluwer. Právo prakticky. ISBN 978-80-7552-864-3.
38. VAVREČKOVÁ, V., TICHÁ, M., 2017. Actual Problems of Social Care in the Czech Republic. In: NÁLEPOVÁ, V., ŠTASTNÁ, J., ed. *Economic Policy in Global Environment* [online]. Havířov: Vysoká škola sociálně právní, s. 301-310 [cit. 2024-03-02]. ISBN 978-80-87291-20-7. Dostupné z:

https://www.narodacek.cz/wp-content/uploads/2017/06/Proceedings_2017_Part_II_web.pdf#page=134

39. Zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, 2006. In: *Sbírka zákonů České republiky* [online]. částka 37, s. 1257-1289 [cit. 2024-04-15]. ISSN 1211-1244. Dostupné z: <https://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/start.aspx>
40. Zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, 1999. In: *Sbírka zákonů České republiky* [online]. částka 111, s. 7662-7681 [cit. 2024-04-15]. ISSN 1211-1244. Dostupné z: <https://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/start.aspx>
41. Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, 2012. In: *Sbírka zákonů České republiky* [online]. částka 33, s. 1114-1132 [cit. 2024-04-15]. ISSN 1211-1244. Dostupné z: <https://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/start.aspx>
42. ZEZULOVÁ, D., 2012. *Pěstounská péče a adopce*. 1. Praha: Portál. ISBN 978-80-262-0065-9.
43. *Životní a existenční minimum*, 2023. [online]. Úřad práce ČR. 16.3.2023 [cit. 2024-03-11]. Dostupné z: <https://www.uradprace.cz/zivotni-a-existencni-minimum>

7 Seznam grafů a tabulek

Seznam obrázků:

- Obrázek 1 – Rozložení respondentů dle ročníků
- Obrázek 2 – Rozložení respondentů dle fakult
- Obrázek 3 - Které z následujících tvrzení je pravdivé?
- Obrázek 4 – zobrazení otázky č. 4 podle ročníků
- Obrázek 5 – zobrazení otázky č. 4 podle fakult
- Obrázek 6 - Kolik forem náhradní rodinné péče podle zákona existuje?
- Obrázek 7 – rozdělení otázky č. 4 podle ročníků
- Obrázek 8 – rozdělení otázky č. 4 podle fakult
- Obrázek 9 - Vyjmenování forem NRP
- Obrázek 10 – rozdělení otázky č. 5 podle ročníků
- Obrázek 11 – rozdělení otázky č. 5 podle fakult
- Obrázek 12 – Které z tvrzení o osvojení není pravdivé?
- Obrázek 13 – rozdělení otázky č. 6 podle ročníků
- Obrázek 14 – rozdělení otázky č. 6 podle fakult
- Obrázek 15 – Které tvrzení o pěstounské péči není pravdivé?
- Obrázek 16 – rozdělení otázky č. 7 podle ročníků
- Obrázek 17 – rozdělení otázky č. 7 podle fakult
- Obrázek 18 – rozdíl mezi osvojením a pěstounskou péčí
- Obrázek 19 – rozdělení otázky č. 8 podle ročníků
- Obrázek 20 – rozdělení otázky č. 8 podle fakult
- Obrázek 21 – dávky pěstounské péče
- Obrázek 22 – rozložení otázky č. 9 podle ročníků
- Obrázek 23 – rozdělení otázky č. 9 podle fakult
- Obrázek 24 – kde se vyplácí dávky pěstounské péče
- Obrázek 25 – rozložení otázky č. 10 podle ročníků
- Obrázek 26 – rozložení otázky č. 10 podle fakult
- Obrázek 27 – povinnost vzdělávání pěstounů
- Obrázek 28 – rozložení otázky č. 11 podle ročníků
- Obrázek 29 – rozložení otázky č. 11 podle fakult
- Obrázek 30 – povinnost oznámit dítěti o osvojení
- Obrázek 31 – rozdělení otázky č. 12 podle ročníků

Obrázek 32 – rozdělení otázky č. 12 podle fakult
Obrázek 33 – metody sociální práce
Obrázek 34 – rozdělení otázky č. 13 podle ročníků
Obrázek 35 – rozdělení otázky č. 13 podle fakult
Obrázek 36 – techniky sociální práce
Obrázek 37 – rozdělení otázky č. 14 podle ročníků
Obrázek 38 – rozdělení otázky č. 14 podle fakult
Obrázek 39 – činnosti sociálního pracovníka v NRP
Obrázek 40 – rozložení otázky č. 15 podle ročníků
Obrázek 41 – rozložení otázky č. 15 podle fakult
Obrázek 42 – předpoklady sociálního pracovníka
Obrázek 43 – rozložení otázky č. 16 podle ročníků
Obrázek 44 – rozložení otázky č. 16 podle fakult
Obrázek 45 – pozitivní postoje a přístupy sociálních pracovníků
Obrázek 46 – rozložení otázky č. 17 podle ročníků
Obrázek 47 – rozložení otázky č. 17 podle fakult
Obrázek 48 – negativní postoje a přístupy sociálních pracovníků
Obrázek 49 – rozložení otázky č. 18 podle ročníků
Obrázek 50 – rozložení otázky č. 18 podle fakult
Obrázek 51 – studijní program respondentů
Obrázek 52 – přehled odpovědí otázky č. 15 v rámci fakult
Obrázek 53 – přehled odpovědí otázky č. 16 v rámci fakult
Obrázek 54 – přehled odpovědí otázky č. 17 v rámci fakult
Obrázek 55 – přehled odpovědí otázky č. 18 v rámci fakult
Obrázek 56 – přehled odpovědí otázky č. 15 v rámci ročníků
Obrázek 57 – přehled odpovědí otázky č. 16 v rámci ročníků
Obrázek 58 – přehled odpovědí otázky č. 17 v rámci ročníků
Obrázek 59 – přehled odpovědí otázky č. 18 v rámci ročníků

Seznam tabulek:

Tabulka 1 - Výše příspěvku na úhradu potřeb dítěte k 1. 1. 2024

Tabulka 2 - Výše odměny dlouhodobých pěstounů k 1. 1. 2024

Tabulka 3 - Výše odměny pěstouna na přechodnou dobu k 1. 1. 2024

Tabulka 4 – Výše příspěvku při pěstounské péči k 1. 1. 2024

8 Seznam zkratk

č.	číslo
čl.	článek
ČR	Česká republika
ČSSZ	Česká správa sociálního zabezpečení
IPOD	individuální plán ochrany dítěte
NRP	náhradní rodinná péče
obr.	obrázek
OSPOD	orgán sociálně-právní ochrany dětí
PPPD	pěstounská péče na přechodnou dobu
Sb.	Sbírka

9 Seznam příloh

Příloha 1: Vlastní dotazník

Příloha 1: Vlastní dotazník

Vážené studentky, vážení studenti,

jmenuji se Eliška Kopečná a jsem studentkou 3. ročníku bakalářského studia na Zdravotně sociální fakultě Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích. Dovoluji si Vás požádat o vyplnění dotazníku k mé bakalářské práci na téma „Percepce studentek a studentů sociální práce úlohy sociálního pracovníka náhradní rodinné péče“. Dotazník je zcela anonymní a slouží pouze pro výzkumné účely v rámci mé bakalářské práce. Vyplnění dotazníku Vám zabere maximálně 10 minut.

Předem děkuji za spolupráci a Váš čas.

S pozdravem

Eliška Kopečná

1. Jaký ročník studujete?

- a) 1. ročník bakalářského studia
- b) 3. ročník bakalářského studia

2. Na jaké fakultě studujete?

- a) Zdravotně sociální fakulta JCU
- b) Teologická fakulta JCU

3. Které z následujících tvrzení je pravdivé?

- a) žádost o zprostředkování náhradní rodinné péče musí žadatel podat na krajském úřadě
- b) náhradní rodinná péče je forma péče o děti, kterou vykonávají náhradní rodiče a mají za to finanční odměnu či dávky od státu
- c) náhradní rodinná péče má přednost před ústavní péčí

4. Kolik forem náhradní rodinné péče podle zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník ve znění pozdějších předpisů, existuje?

- a) 3
- b) 4
- c) 5

5. Dokázal/a byste vyjmenovat formy náhradní rodinné péče? (stejný počet dle předchozí odpovědi)

.....

6. Které tvrzení o osvojení není pravdivé?

- a) osvojení můžeme rozdělit na zrušitelné a nezrušitelné
- b) osvojením vzniká vztah jako mezi rodičem a dítětem a vzniká příbuzenský vztah

- c) osvojitelům vzniká nárok na finanční dávky za osvojení dítěte
- 7. Které tvrzení o pěstounské péči není pravdivé?**
- dítě do pěstounské péče může být svěřeno pouze cizí osobě
 - pěstounskou péči můžeme rozlišit na zprostředkovanou a nezprostředkovanou
 - pěstoun je povinen informovat rodiče dítěte o podstatných záležitostech a má povinnost umožnit styk rodičů s dítětem
- 8. Dokázal/a byste mi stručně napsat, jaký je rozdíl mezi osvojením a pěstounskou péčí?**
-
- 9. Věděl/a jste, že pěstouni dostávají dávky pěstounské péče?**
- Ano
 - Ne
- 10. Pokud jste v předchozí otázce odpověděl/a ANO, kde o tuto dávku mohou pěstouni požádat?**
- na České správě sociálního zabezpečení
 - na Úřadu práce
 - na OSPOD
- 11. Domníváte se, že budoucí pěstouni mají ze zákona povinnost projít školením, než přijmou dítě do pěstounské péče?**
- ano, a to 48 hodin při klasické pěstounské péči, 72 hodin při přechodné pěstounské péči
 - ne, budoucí pěstouni nemají ze zákona povinnost projít školením
- 12. Domníváte se, že rodiče osvojence mají povinnost dítěti oznámit, že je osvojené?**
- ano, nejpozději do 18. roku života dítěte
 - ano, nejpozději do zahájení školní docházky dítěte
 - ne, není to povinnost
- 13. Jaké metody sociální práce používá sociální pracovník v oblasti náhradní rodinné péče?**
- Sociální práce s jednotlivcem
 - Sociální práce se skupinou
 - Sociální práce s rodinou
 - Komunitní sociální práce
 - Jiné, prosím uveďte
- 14. Jaké techniky sociální práce používá sociální pracovník v oblasti náhradní rodinné péče?**
- Rozhovor
 - Sociální šetření
 - Aktivní naslouchání
 - Jiné, prosím uveďte
- 15. Jaké činnosti podle Vás provádí sociální pracovník v NRP?**
- Vyhledávat děti, kterým je potřeba zajistit péči v NRP formou pěstounské péče nebo osvojení
 - Vyhledávat fyzické osoby vhodné stát se osvojiteli či pěstouny

- c) Vést spisovou dokumentaci
- d) Vyhodnocovat potřeby dítěte a vytvářet individuální plán ochrany dítěte
- e) Přijímat žádosti o zprostředkování pěstounské péče či osvojení
- f) Sledovat vývoj dětí, které byly svěřeny do výchovy jiné osoby odpovědné za výchovu dítěte
- g) Navštěvovat rodinu, kde dítě žije, popřípadě jiné prostředí, kde se dítě zdržuje
- h) Rozhodovat o zamítnutí žádosti o zprostředkování NRP
- i) Rozhodovat o zastavení řízení o zařazení do evidence žadatelů o zprostředkování NRP
- j) Uzavírat dohody o výkonu pěstounské péče
- k) Pořádat případové konference pro řešení situací ohrožených dětí a jejich rodin
- l) Sledovat nepříznivé vlivy působící na děti a zjišťovat příčiny jejich vzniku
- m) Poskytovat poradenství žadatelům o NRP
- n) Podporovat spolupráci s biologickou rodinou dětí v pěstounské péči
- o) Účastnit se soudních řízení a zpracovávání zpráv k těmto jednáním
- p) Jiné, prosím uveďte

16. Jaké by měl mít podle Vás sociální pracovník předpoklady pro výkon tohoto povolání?

.....

17. Jaké přístupy a postoje by měl mít podle Vás sociální pracovník v NRP?

.....

18. Jaké přístupy a postoje by sociální pracovník neměl mít vůči klientům NRP?

.....

19. Jaký studijní program studujete?

- a) Sociální a charitativní práce
- b) Sociální práce